

FOR THE EXPOY.

1784

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΕΙΟΝ

Χ. Γ. ΡΩΣΣΟΥ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ (ΚΥΠΡΟΥ)

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΙΕΡΕΙΔΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΩΝ ΕΡΩΤΗΜΑΤΩΝ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ
ΚΑΙ ΙΔΙΑΙΤΕΡΑΝ ΜΕΛΕΤΗΝ

ΕΝ ΛΕΥΚΩΣΙΑ (ΚΥΠΡΟΥ)

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Γ. ΝΙΚΟΜΟΥΤΑΟΥ

1893

ΔΩΡΕΑ 1930-36 Γ. Ζ. ΦΡΑΓΚΟΥΔΙΟΥ

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ

XVII
548

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ

Ἡμεῖς, οἱ ὅποιοι ζῶμεν τώρα, γνωρίζομεν πράγματα, τὰ ὅποια συνέβησαν εἰς πολὺ παλαιὰν ἐποχὴν, πολλὰ ἔτη πρὸ Χριστοῦ. Διατί; Διότι εὐρέθησαν ἄνθρωποι, οἱ ὅποιοι ἔγραψαν εἰς βιβλία τὰ διάφορα συμβάντα τῶν χρόνων ἐκείνων, τὰ ὅποια τώρα καὶ ἡμεῖς μαρθάνομεν ἐξ ἐκείνων.

Ἡ γνῶσις διαφόρων συμβάντων κατὰ διαφόρους ἐποχὰς εἴτε διὰ τοῦ λόγου, εἴτε διὰ τῆς γραφῆς ἄλλων ἀνθρώπων ὀνομάζεται Ἱστορία.

Ἡ Ἱστορία εἶνε ἀναγκαιοτάτη εἰς πάντα ἄνθρωπον διότι βλέπων οὗτος τὰς καλὰς πράξεις τῶν προγενεστέρων ἀνθρώπων, διὰ τὰς ὁποίας ἐκεῖνοι ἠτύχησαν, ἐπίσης δὲ καὶ τὰς κακὰς, ἕνεκα τῶν ὁποίων ἄλλοι ἐδυστύχησαν, μαίεται τὰς πρώτας καὶ ἀποφεύγει τὰς δευτέρας καὶ τοιοιτοτρόπως προσφυλάττεται ἀπὸ τὴν δυστυχίαν. Ἐκ τῆς Ἱστορίας λοιπὸν κρίνεται ἡ τύχη τῶν ἐθνῶν, τῶν λαῶν, τῶν κοινωνιῶν καὶ τῶν ἀτόμων ἰδιαιτέρως.

Περὶ τῆς Ἱστορίας, ὁ σοφὸς Γάλλος Γκιζὼ λέγει τὰ

ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

ΑΠΟ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΟΤΑΤΩΝ ΧΡΟΝΩΝ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΟΝ

Ὁ τόπος τὸν ὁποῖον ἡμεῖς οἱ Κύπριοι κατοικοῦμεν ὀνομάζεται Κύπρος. Ἡ Κύπρος εἶνε νῆσος καθαρῶς ἐλληνική· ὠνομάσθη δὲ τοιουτοτρόπως ἀπὸ ἐν φυτὸν, τὸ ὁποῖον, κατὰ τὸν παλαιὸν καιρὸν, ἐβλάστανεν εἰς αὐτὴν ἐν ἀφρονίᾳ, καὶ τὸ ὁποῖον οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες οἱ κάτοικοι τῆς Νήσου ὠνόμαζον Κύπρον· τῶρα δὲ εἶνε σπάνιον καὶ ὀνομάζεται σιεννά. Τὸ φυτὸν τοῦτο ἦτο περιζήτητον, διότι ἐξ αὐτοῦ ἐβγαλλον εὐῶδες ἔλαιον. Ἄλλοι λέγουσι ὅτι ὠνομάσθη τοιουτοτρόπως ἀπὸ τὴν θυγατέρα τοῦ Κινύρα, ἐνὸς ἐκ τῶν βασιλέων τῆς νήσου, τὴν ὁποίαν ὠνόμαζε Κύπρον· ἄλλοι δὲ ὅτι ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπὸ τὴν Ἀφροδίτην, ἣ ὁποία ἐλέγετο Κύπρις, καὶ ἄλλοι λέγουσι ἄλλα· τὸ βεβαιότερον ὅμως εἶνε τὸ πρῶτον.

Ἡ Κύπρος, ἣ πατρίς μας, ἦτο ἄλλοτε πλουσία καὶ εἶχε πολλοὺς κατοίκους· τῶρα δὲ ἐγένει πτωχή καὶ ὀλιγάνθρωπος, διότι πολλοὶ ξένοι λαοὶ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐκυρίευσαν αὐτήν.

Λοιπὸν ἡ δουλεία τὴν ἠφάνισε.—Πόσον φοβερὸν κακὸν εἶνε ἡ δουλεία!—

Ἀλλὰ ἂν καὶ ἡ μακροχρόνιος καὶ σκληρὰ δουλεία

κατέστρεψε πολλοὺς ἀνθρώπους καὶ ἀπερρόρησεν ὅλην αὐτῆς τὴν ἰκμάδα, δὲν ἡδυνήθη ὅμως οὔτε τὴν ἐλληνικὴν γλῶσσαν, οὔτε τὴν ἐλληνικὴν θρησκείαν, οὔτε τὰ ἐλληνικὰ ἔθνη καὶ ἔθιμα τῶν κατοίκων αὐτῆς ν' ἀλλάξῃ. Διὰ τὴν οἱ πρῶτοι κάτοικοι, ἡ ῥίζα, αὐτῆς ἦσαν Ἑλληνας· ἀπὸ ἐκείνους καταγόμεθα καὶ ἡμεῖς οἱ σημερινοὶ Κύπριοι. Λοιπὸν οἱ Κύπριοι ἦσαν, εἶνε καὶ θὰ ἦνε πάντοτε Ἑλληνας. Ἐκτὸς τῆς γλώσσης, τῆς θρησκείας, τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων, ἅτινα εἶνε ὅμοια μὲ ἐκεῖνα τῶν ἐλευθέρων Ἑλλήνων, ἀποδεικνύει προσέτι ὅτι οἱ Κύπριοι εἶνε Ἑλληνας καὶ ἡ πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀγάπη, ἡ ὁποία εἶνε φυτευμένη εἰς τὴν καρδίαν καὶ τοῦ τελευταίου Κυπρίου πολίτου· ἡ ἀγάπη αὕτη ἀποδεικνύει καθαρά καθαρά ὅτι ἐσωτερικῶς ὑπάρχει κατὰ τὸ ὅποιον ἐνώνει τοὺς Κυπρίους μὲ τοὺς ἐλευθέρους Ἑλληνας· τοῦτο δὲ εἶνε ἡ αὐτὴ καταγωγὴ καὶ τὸ αὐτὸ ἀδελφικὸν αἷμα.

Οἱ ξένοι κυριεύουσιν αὐτὴν, ἀλλὰ φεύγουσιν ὁ εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλου χωρὶς ν' ἀφήσωσιν εἰς ἡμᾶς ἄλλο τι, παρὰ μόνον τὴν σκληρὰν ἐνθύμησιν τῆς κακῆς αὐτῶν διοικήσεως. Θὰ κυριεύωσι δὲ αὐτὴν μεχρὶς τοῦ ἡμεῖς ἀποκτήσωμεν τὴν δύναμιν καὶ τοὺς διώξωμεν διὰ παντὸς ἀπὸ τὴν πατρίδα μας, ἐνωθῶμεν μὲ τοὺς ἄλλους Ἑλληνας, τοὺς ἀδελφούς μας, καὶ ἀποτελέσωμεν ὅλοι μίαν μεγάλην οἰκογένειαν, τὴν Ἑλληνικὴν, ὑπὸ ἓνα Ἑλληνα Βασιλέα.

Πρῶτοι κάτοικοι τῆς Νήσου

Ἡ Κύπρος, καθὼς καὶ πολλὰ ἄλλα μέρη, εἰς πολλὰ παλαιὰ ἐποχὴν ἦτο ἔρημος καὶ ἀκατοίκητος.

Τώρα ἄς ἰδῶμεν πόθεν ἦλθον οἱ πρῶτοι κάτοικοι αὐτῆς καὶ ποιοὶ λαοὶ, κατὰ διαφόρους ἐποχάς, ἐκυρίευσαν αὐτήν.

Ὀλίγον μακρὰν τῆς Κύπρου πρὸς τὸ βόρειον μέρος αὐτῆς ὑπάρχει μία μεγάλη ξηρὰ, ἡ ὁποία λέγεται Μικρὰ Ἀσία ἢ Ἀνατολή. Εἰς τὰ παράλια τοῦ μέρους τούτου κατῴκουν διάφοροι φυλαὶ Ἑλληνικαί· μία ἀπὸ τὰς φυλὰς ταύτας ἐλέγετο Ἰωνικὴ, ἐπειδὴ κατήγετο ἀπὸ ἑνα ἀρχηγόν, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο Ἴων ἢ Ἰωῦαν· οὗτος ἦτο υἱὸς τοῦ Ἰάφεθ καὶ ἔγγονος τοῦ Νῶε, ὁ ὁποῖος ἐσώθη ἀπὸ τὸν κατακλυσμὸν, ἐπειδὴ ἦτο καλὸς ἄνθρωπος. Ὁ Ἴων οὗτος εἶχεν ἑνα υἱόν, ὁ ὁποῖος ἐλέγετο Κέττης· οὗτος μὲ πολλοὺς συγγενεῖς του ἦλθε καὶ κατῴκησεν εἰς τὸ Νότιον μέρος τῆς Κύπρου καὶ ἔκτισε καὶ μίαν πόλιν, τὴν ὁποίαν, ἀπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ὠνόμασε Κίτιον· καὶ ὅλη δὲ ἡ Νῆσος τότε ὠνομάζετο Κίτιον, οἱ δὲ κάτοικοι Κιτιεῖς. Ταῦτα συνέβησαν εἰς πολὺ παλαιὰν ἐποχὴν 2500 ἔτη περίπου π.Χ. Ἄλλοι συγγενεῖς τῶν Ἰώνων τούτων κατῴκησαν εἰς τὴν Ἑλλάδα· οὕτω δὲ οἱ Κύπριοι φαίνονται ὅτι ἔχουσι τὴν αὐτὴν καταγωγὴν μὲ τοὺς κατοίκους τῆς κυρίως Ἑλλάδος.

Φοίνικες. 2200—2000 π.Χ.

Οἱ Κιτιεῖς ἔζησαν ἡσύχως μόνοι των 300 περίπου ἔτη 1) ἦτοι ἀπὸ τοῦ ἔτους 2500—2200 π.Χ., κατῴκουν.

Σημ. 1) Συντάττων τὴν παροῦσαν Ἱστορίαν εἶχον ὑπ' ὄψιν μου 6—7 Ἱστορίας τῆς Κύπρου· μ' ὅλα ταῦτα ἐμελεῶ ὅτι εἰς τὸ μέρος τοῦτο τῆς προϊστορικῆς λεγομένης ἐποχῆς δέν

δὲ εἰς σπήλαια καὶ ἐκαλλιέργουν τὴν γῆν· τοιαῦτα σπήλαια σὺζονται ἀκόμη μέχρι σήμερον εἰς τὸν λόφον τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς πλησίον τῆς Λευκωσίας, εἰς τὴν Πάφον, Κυρήνειαν, Λάπηθον κλπ. Ταῦτα ὁ λαὸς ὀνομάζει σπηλιούς τῶν Ἑλλήνων.

Τὸν καιρὸν ὅμως τοῦτον μία ἄλλη φυλὴ, ἡ ὁποία κατῴκει ὀλίγον μακρὰν τῆς Κύπρου πρὸς τὸ Α. αὐτῆς μέρος, ἔκαμε πλοῖα μὲ μεγάλους κορμούς δένδρων, ἔπλευσεν εἰς αὐτὴν καὶ τὴν ἐκυρίευσεν ἀπὸ τοὺς Κιτιεῖς· οἱ ἄνθρωποι οὗτοι ἦσαν κακοὶ καὶ ἄρπαγες· ὠνομάσθησαν δὲ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων Φοίνικες ἐπειδὴ εἶχον χρῶμα φοινικοῦν, ἦτοι κόκκινον ὡς αἶμα. Οἱ Φοίνικες ἔμειναν κύριοι τῆς Νήσου 200 ἔτη· ἦτοι ἀπὸ τοῦ 2200—2000 π.Χ.

Ἀσσύριοι. 2000—1700 π.Χ.

Κατόπιν ἄλλος λαὸς τῆς Ἀσίας, οἱ Ἀσσύριοι, ἐκυρίευσαν τὴν Κύπρον ἀπὸ τοὺς Φοίνικας καὶ ἔμειναν κύριοι αὐτῆς 300 περίπου ἔτη, ἦτοι ἀπὸ τοῦ ἔτους 2000—1700 π.Χ. Ἀπὸ τότε οἱ Κύπριοι ἔμαθον νὰ λατρεύωσι τὴν Θεὸν Ἀφροδίτην· κατόπιν δὲ τῆς ἔκτισαν καὶ ναοὺς εἰς διάφορους πόλεις, οἷον εἰς τὴν Πάφον καὶ εἰς ἄλλα μέρη.

ἠδυνήθησαν νὰ ἐξαγάγω ἀληθῆ καὶ βέβαια συμπεράσματα· καθότι ἡ ἱστορία τῆς ἐποχῆς ταύτης εἶνε λίαν σκοτεινὴ καὶ περιπεπλεγμένη.

Αιγύπτιοι. 1700—1600 π.Χ.

Μετὰ τοὺς Ἀσσυρίους ἄλλος λαὸς, ὅστις κατῴκει μακρὰν τῆς Κύπρου πρὸς τὰ Ν.Δ. αὐτῆς, οἱ Αἰγύπτιοι, ἐξήλευσαν τὴν Κύπρον διὰ τὸν πλοῦτον αὐτῆς, διότι ἔβγαλλε πολὺν χαλκὸν, σίδηρον κ.λ.π. καὶ ἔπλευσαν εἰς αὐτήν· ἄφοῦ δὲ ἐδίωξαν τοὺς Ἀσσυρίους ἐκυρίευσαν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1700—1600 π.Χ.

Ἀργεῖοι, Κίλικες καὶ Φοίνικες. 1600—1174 π.Χ.

Τοὺς Αἰγυπτίους ἐδίωξαν οἱ Ἀργεῖοι, Ἕλληνες αὐτοὶ, καὶ ἔμειναν κύριοι τῆς νήσου 100 ἔτη· ἦτο ἀπὸ τοῦ 1600—1500. Τούτους ἐδίωξαν κατόπιν οἱ Κίλικες, λαὸς κατοικῶν εἰς τὰ Ν. τῆς Μικρᾶς Ἀσίας πρὸς Β. δὲ τῆς Κύπρου. Οὗτοι εἶχον ἀρχηγὸν τὸν Πυγμαλίωνα κατὰ τὸ 1500 π.Χ. Ὁ Πυγμαλίων ἦτο τόσον καλὸς, ὥστε οἱ Κύπριοι ἐλάτρευον αὐτὸν ὡς Θεόν.—Τοῦτο ἦτο κακὸν, διότι ἐλάτρευον τὸν ἄνθρωπον ὡς Θεόν.—

Καθ' ὃν χρόνον οἱ Κίλικες ἦσαν κύριοι τῆς νήσου οἱ Φοίνικες πάλιν ἔχοντες ἓνα περίφημον ἀρχηγόν, τὸν Κινύραν ἦλθον εἰς Κύπρον, ἀλλὰ δὲν κατῴρθωσαν νὰ κυριεύσωσιν αὐτήν· ἔζων ὁμῶς εἰρηνικῶς μετὰ τοὺς Κίλικας· ὁ δὲ Κινύρας κατῴρθωσε μάλιστα νὰ νυμφευθῇ καὶ τὴν θυγατέρα Πυγμαλίωνος τοῦ Β'. μετὰ δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ καὶ τοῦ υἱοῦ του Πάφου, ὁ Κινύρας ἔγεινε βασιλεὺς ὅλης τῆς Νήσου· οὗτος καθὼς καὶ ὁ Πυγμαλίων ἦτο πολὺ καλὸς βασιλεὺς· μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Κινύρα ἐβασίλευσαν οἱ

διάδοχοι αὐτοῦ, οἱ ὅποιοι ἐλέγοντο Κινυράδαι· ἡ βασιλεία τῶν Κινυραδῶν διήρκεσε μέχρι τοῦ 1174 περίπου π.Χ.

Κυρίως Ἑλληνες. 1174—1207 π.Χ.

Οἱ Ἑλληνες τῆς Κύπρου ἔζων μὲν εἰρηνικῶς μὲ τοὺς ξένους λαοὺς, τοὺς Κίλικας, Φοίνικας καὶ λοιποὺς, ἀλλὰ, ἂν καὶ ἐδιοικοῦντο καλῶς, ἐγνώριζον ὅμως ὅτι οἱ ξένοι ἦσαν πάντοτε ξένοι πρὸς αὐτοὺς, διὰ τοῦτο περιέμενον πάντοτε εὐκαιρίαν νὰ γλυτωώσωσιν ἀπὸ τὸν ζυγὸν τῶν ξένων.

Τὸ 1174 περίπου π.Χ. μετὰ τὸν Τρωϊκὸν πόλεμον πολλοὶ Ἑλληνες ἡγεμόνες ἦλθον εἰς Κύπρον. Οὗτοι βοηθούμενοι καὶ ὑπὸ τῶν Κυπρίων ἀδελφῶν αὐτῶν ἐδίωξαν τοὺς Φοίνικας ἀπὸ πολλὰς πόλεις καὶ ἔγειναν οὗτοι βασιλεῖς. Ἡ Κύπρος διηρέθη τότε εἰς 9 βασιλεία ἐλεύθερα τὸ ἓν ἀπὸ τὸ ἄλλο, τὰ ἐξῆς· Τῆς Σαλαμῖνος (παλ. Ἀμμόχωστος) ἰδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Τεύκρου τοῦ υἱοῦ τοῦ Τελαμῶνος καὶ ἀδελφοῦ τοῦ Αἴαντος· τῆς Νέας Πάφου (Κτημα) ἰδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Ἀγαπήνορος, ἡγεμόνος τῶν Ἀρκάδων· τῆς Λαπήθου, ἰδρυθὲν ὑπὸ τοῦ Λάκωνος Πραξάνδρου, Κουρίου (Ἐπισκοπῇ), Ἰδαλίου, Ταμασσῶ (Πέρα), Κιτίου, Ἀματοῦντος (παλ. Λεμησσὸς) καὶ Αἰπείας ἢ Σόλων (Καραβοστάσι· βραδύτερον καὶ ἄλλαι πόλεις ἔγειναν πρωτεύουσαι βασιλείων ὡς ἡ Κυρήνεια, Χύτροι, Μάριον κ.λ.π., τινὲς δὲ τῶν ἀνωτέρω συνεχωνεύθησαν μὲ ἄλλας.

Ἡ Κύπρος ἀφοῦ τοιοῦτοτρόπως ἔγεινεν λευθέρα ἤρχισε νὰ προσδεύῃ πολὺ, καὶ ὡς πρὸς τὴν γεωργίαν, καὶ τὰς τέχνας, καὶ τὸ ἐμπόριον, καὶ τὴν ναυτιλίαν. Οἱ Ἑλληνες βασιλεῖς τῆς Κύπρου κατεσκεύασαν πολλὰ πλοῖα, ἔπλεον

ἐν ἀδελφικῇ ἀγάπῃ εἰς πολὺ μακρυνὰ μέρη καὶ ἐκυρίευσαν ξένους τόπους.—Πόσον λαμπρὸν πρῶγμα εἶνε ἡ ἐλευθερία!—

Οἱ ἐλεύθεροι λαοὶ ἐργάζονται μὲ προθυμίαν καὶ προοδεύουσι, διότι ξεύρουν ὅτι πᾶν ὅ,τι κερδίσωσι θὰ ᾔγνε ἐδικόν των· δὲν θὰ ἔλθῃ ὁ ξένος νὰ τοὺς τὸ ἀφαιρέσῃ. Ἡ ἐλευθερία αὕτη τῶν Ἑλλήνων Κυπρίων διήρκεσε 467 ἔτη· ἦτοι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1174—τοῦ 707 π.Χ.

Ἀσσύριοι καὶ Αἰγύπτιοι. 707—546 π.Χ.

Κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον (707) οἱ Ἀσσύριοι, τοὺς ὁποίους γνωρίζομεν ἤδη, ἐκυρίευσαν τὰ περίξ τῆς Κύπρου μέρη, τὴν Αἰγυπτον, Φοινίκην, Κιλικίαν κ.λ.π. οἱ δὲ Κύπριοι βασιλεῖς ὑπετάγησαν θεληματικῶς εἰς αὐτοὺς καὶ ἐπλήρωνον ἀπλῶς φόρον ὑποτελείας· ἐδιοικοῦντο δὲ μόνοι των ὅπως ᾔθελον· τοιοῦτοτρόπως διετήρησαν σχεδὸν τὴν ἐλευθερίαν των περὶ τὰ 130 ἔτη ἀκόμη ὑπὸ τοὺς Ἀσσυρίους· ἦτοι ἀπὸ τοῦ 707—577· τότε δὲ ἡ Αἰγυπτος ἡλευθερώθη ἀπὸ τοὺς Ἀσσυρίους. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος τοῦτο (577) ὁ Ἀμασις βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου νικήσας τὸν στόλον τῶν Κυπρίων ὑπέταξεν αὐτούς· ἐπὶ τοῦ βασιλέως τούτου ἦλθον εἰς τὴν Κύπρον Αἰθίοπες· ἡ ἐξουσία τῶν Αἰγυπτίων διήρκεσε 47 ἔτη· ἦτοι ἀπὸ τοῦ 577—530 π.Χ.

Πέρσαι. 530—332 π.Χ.

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἰς τὴν Ἀσίαν φαίνεται ἐν νέον ἰσχυρὸν κράτος, τὸ Περσικόν. Οἱ Πέρσαι ἀφοῦ ἐκυρίευσαν ὅλα τὰ κράτη τῆς Ἀσίας ἐκυρίευσαν καὶ αὐτὴν τὴν

Αἰγυπτον καθὼς καὶ τὴν ὑπ' αὐτὴν Κύπρον· οἱ Κύπριοι ἔμωες μὴ ὑποφέροντες τὸν Περσικὸν ζυγὸν ἐπανεστάτησαν· τοὺς ἔστειλαν δὲ βοήθειαν καὶ οἱ ἀδελφοὶ Ἀθηναῖοι 200 πλοῖα μὲ ἀρχηγὸν τὸν Κίμωνα (450)· ἀλλὰ δὲν ἡδυνήθησαν νὰ ἐλευθερωθῶσιν ἀπὸ τοὺς Πέρσας. Τότε κατὰ τὸ ἔτος 430 περίπου π.Χ. ἐφάνη εἰς μέγας βασιλεὺς τῆς Σαλαμῖνος, ὁ Εὐαγόρας, ὅστις, ἐπειδὴ ἐνίκησε τοὺς Πέρσας εἰς πολλὰς μάχας κατῴρθωσεν, ὥστε ἡ Κύπρος νὰ πληρῶνῃ μόνον φόρον ὑποτελείας εἰς τοὺς Πέρσας ὡς καὶ πρὶν εἰς τοὺς Αἰγυπτίους. Ἐπὶ τοῦ Εὐαγόρου ἡ Κύπρος ἔφθασεν εἰς τὸ κατακόρυφον σημεῖον τῆς δόξης της. Λέγουσι ὅτι τότε εἶχεν 1 ἑκατομ. κατοίκους.

Ὁ Εὐαγόρας κατῴρθωσεν νὰ ἐνώσῃ μὲ τὸ βασιλεῖον τῆς Σαλαμῖνος καὶ τ' ἄλλα βασίλεια ἐκτὸς τοῦ Κιτίου, Ἀματοῦντος καὶ Σόλων. Ἐδιοικοῦσε δὲ τόσον καλῶς τὸν λαὸν, ὥστε πολλοὶ ἄφινον τὰς πατρίδας των καὶ ἤρχοντο νὰ διοικηθῶσιν ὑπὸ τὸν Εὐαγόραν ἐκαλοτύχιζον δὲ τοὺς Κυπρίους διότι εἶχον τοιοῦτον βασιλέα· ἤλθον δὲ καὶ πολλοὶ Ἀθηναῖοι καὶ Ἀθηναῖαι· ἡ δὲ Κύπρος ἐμύριζε τότε ἀπὸ Ἀθηναϊκὸν πολιτισμόν. Εὐτυχεῖς οἱ λαοί, οἱ ὅποιοι ἔχουσι καλοὺς ἡγεμόνας!

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὐρίσκοντο οἱ Κύπριοι, δηλ. μόνον φόρου ὑποτελεῖς εἰς τοὺς Πέρσας, μέχρι τῶν ἡμερῶν τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου 332 π.Χ. Οἱ Κύπριοι βασιλεῖς θέλοντες νὰ ἐλευθερωθῶσιν ὅλως διόλου ἀπὸ τὸν Περσικὸν ζυγὸν ὑπετάγησαν θεληματικῶς εἰς τὸν Μέγαν Ἀλέξανδρον, τὸν ὅποιον καὶ ἐβοήθησαν μὲ πολλὰ πλοῖα εἰς τοὺς κατὰ τῶν Περσῶν πολέμους του.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου ἡ Κύπρος προσηρτήθη εἰς τὸ βασίλειον τῆς Ἀσίας ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ἀντίγονον καὶ τοὺς διαδόχους αὐτοῦ περὶ τὰ 80 ἔτη· ἦτοι ἀπὸ τοῦ 323—243. Κατόπιν Πτολεμαῖος ὁ βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου ὑπέταξεν αὐτήν· διετέλεσε δὲ ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τῶν Πτολεμαίων περὶ τὰ 200 ἔτη, ἦτοι μέχρι τοῦ 57 π.Χ.

Ρωμαῖοι. 57 π.Χ.—330 μ.Χ.

Τώρα φαίνεται ἐν νέον κράτος οὐχὶ πλέον εἰς τὴν Ἀσίαν καὶ Ἀφρικὴν, ἀλλὰ εἰς τὴν Εὐρώπην· τὸ κράτος τοῦτο ἦτο τὸ Ρωμαϊκόν· οἱ Ρωμαῖοι κατῴκουν εἰς τὰ Ν. τῆς Εὐρώπης καὶ εἶχον πρωτεύουσαν τὴν Ρώμην· κατῴρωσαν δὲ νὰ κυριεύσωσιν ὅλον τὸν τότε γνωστὸν κόσμον. Οἱ Ρωμαῖοι ἐστράφησαν καὶ κατὰ τῆς Κύπρου, ἡ ὁποία τότε ἐφημίζετο διὰ τὸν πλοῦτόν της καὶ ἐκυρίευσαν αὐτήν ἀπὸ τοὺς Πτολεμαίους βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου τὸ 57 π.Χ.

Ἐπὶ τῆς Ρωμαϊκῆς κυριαρχίας πολλὰ δυστυχήματα συνέβησαν εἰς τὴν Κύπρον· σεισμοὶ καὶ ἐκρήξεις ἡφαιστειῶν κατέστρεψαν μέγα μέρος αὐτῆς. Ἐπὶ τῆς Ρωμαϊκῆς κυριαρχίας ἐγεννήθη ὁ Κύριος ἡμῶν Ι. Χριστός· τὴν θρησκείαν τοῦ Ι. Χριστοῦ ἐκήρυξεν εἰς Κύπρον ὁ Ἀπόστολος Παῦλος καὶ Βαρνάβας καὶ ἐπίστευσαν πολλοί, ἐξ ὧν καὶ ὁ Ρωμαῖος διοικητὴς Σέργιος Παῦλος. Οἱ ἀπόστολοι οὗτοι ἐχειροτόνησαν ἐν Κύπρῳ καὶ ἀρχιερεῖς· τὸν ἐκ νεκρῶν ὑπὸ τοῦ Κυρίου ἀναστάντα Λάζαρον ἀρχιερέα Κιτίου, τὸν Ἡρακλείδιον ἀρχιερέα Ταμασσοῦ κλπ. Τὸ 116 μ.Χ. οἱ Ἰουδαῖοι ἐπανεστάτησαν κατὰ τῶν Ρωμαίων καὶ

ἐφόνευσαν 200 γιλ. Ἕλληνας καὶ Ρωμαίους καὶ κατέστρεψαν σχεδὸν ὅλως διόλου τὴν Σαλαμίνα, ἡ ὁποία τότε ἦτο πρωτεύουσα· τότε ἔγεινε νόμος ὑπὸ τῶν Ρωμαίων Αὐτοκρατόρων, καθ' ὃν οὐδεὶς Ἑβραῖος ἔπρεπε τοῦ λοιποῦ νὰ μένῃ εἰς Κύπρον· ἂν δὲ ἐφαίνετο τοιοῦτος νὰ φονεύηται· μέχρι σήμερον δὲ ἀκόμη οὐδεὶς ἑβραῖος κατοικεῖ διαρκῶς ἐνταῦθα.

Τὸ 300 περίπου μ.Χ. συνέβη φοβερὰ ἀνομβρία, ἡ ὁποία διήρκεσε περὶ τὰ 20 ἔτη· οἱ κάτοικοι ἠναγκάσθησαν ἕνεκα τούτου νὰ φύγωσιν, ἡ δὲ Νῆσος ἔμεινε σχεδὸν ἔρημος. Ἡ ἀγία Ἑλένη ὅταν ἐπέστρεφεν ἐξ Ἱερουσαλὴμ τὸ 327 μ.Χ. καὶ ἀπέβη εἰς τὴν Κύπρον, ἐλυπήθη διότι εὔρεν αὐτὴν σχεδὸν ἔρημον· τότε καὶ ναοὺς ἔκτισε, τὸν τοῦ τιμίου σταυροῦ, ἐξ οὗ καὶ τὸ βουνὸν ὠνομάσθη σταυροβοῦνι, εἰς ὃν ἐχάρισε καὶ τεμάχιον τιμίου ξύλου, καὶ κατοίκους ἔφερεν ἀπὸ τὰς πλησίον Νήσους Τήλον καὶ ἄλλας καὶ κατώκησε τὴν Νῆσον. Οἱ ἐκ τῆς Τήλου ἐλθόντες κατώκησαν εἰς τὰ Δ. παράλια τῆς Κύπρου, ὠνομάζοντο δὲ ὑπὸ τῶν κατοίκων Τήλλυροι· τὰ δὲ μέρη ἐκεῖνα ὀνομάζονται μέχρι σήμερον Τηλλυριά.

Καὶ μέχρι μὲν τῆς ἐποχῆς ταύτης οἱ κύριοι τῆς Κύπρου ἐλέγοντο Ρωμαῖοι ἀπὸ τῆς πρωτευούσης αὐτῶν Ρώμης· ἀπὸ δὲ τοῦ 330 μ.Χ. καὶ ἐντεῦθεν, ἐπειδὴ ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος ἔκαμε πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου του τὸ Βυζάντιον (νῦν Κων)πολιν) ἀντὶ τῆς Ρώμης, διὰ τοῦτο οἱ Αὐτοκράτορες οὗτοι ὠνομάζοντο πλέον Βυζαντινοί. Λοιπὸν ἀπὸ τοῦ 57 π.Χ. μέχρι τοῦ 330 περίπου μ.Χ. ἡ Κύπρος ἦτο ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ρωμαίων, ἀπὸ δὲ τοῦ 330 — 1190 ἦτο ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Βυζαντινῶν.

Βυζαντινοί. 330—1191.

Οἱ Βυζαντινοὶ Αὐτοκράτορες ἦσαν Δυτικοί· ἐπειδὴ ὁμῶς ἔζων πλέον εἰς τὴν Ἀνατολήν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ταχέως ἐξελληνίσθησαν καὶ διώκουν καλῶς τὴν Νῆσον. Τοιαύτην δύναμιν ἔχει τὸ Ἑλληνικὸν στοιχεῖον· κάμνει τοὺς περίξ αὐτοῦ λαοὺς ὁμοίους πρὸς αὐτὸ, ἀλλὰ τοῦτο δὲν γίνεται ὅμοιον πρὸς ἄλλους λαοὺς· ἀφαιρεῖ δηλ. τὴν ἐθνικότητα τῶν ἄλλων, ἐνῶ τοῦτο φυλάττει τὴν ἐδικήν του· ἔχει δύναμιν ἀφομοιωτικήν. Εἰς τὴν δύναμιν ταύτην ὀφείλεται ἡ μέχρι σήμερον διατήρησις τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τοὺς Βυζαντινοὺς ἡ Κύπρος ὑπέστη κατὰ διαφόρους ἐποχὰς πολλὰς ἀρπαγὰς καὶ λεηλασίας ἀπὸ τοὺς Ἀραβας· τὸ 688 μάλιστα μ.Χ. ὁ Αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Ἰουστινιανὸς, φοβούμενος μήπως οἱ Ἀραβες καταστρέψωσι τοὺς Κυπρίους, ἐπειδὴ δὲν ἠδύνατο νὰ τοὺς ὑπερασπίσῃ, ἕνεκα τῆς θέσεως τῆς Κύπρου, ἐπῆρε καὶ κατώκισεν αὐτοὺς εἰς μίαν πόλιν τοῦ Ἑλλησπόντου, τὴν ὁποίαν ἀπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ὠνόμασεν Ἰουστινιανήν· ὁ ἀρχιεπίσκοπος Κύπρου ἐλέγετο τότε ἀρχιεπίσκοπος Ἰουστινιανῆς.

Κατόπιν τὸ 700 περίπου, ὁπότε παρῆλθεν ὁ κίνδυνος τῶν Ἀράβων, ἐπέστρεψαν οἱ δυστυχεῖς Κυπρίοι εἰς τὴν πατρίδα των· ἐπειδὴ δὲ ἡ πρωτεύουσα αὐτῶν Κωνσταντία (Ἀμμόχωστος) ἦτο κατεστραμμένη, οἱ Κύπριοι κατόκησαν αὐτὴν καὶ τὴν μετωνόμασαν Νέαν Ἰουστινιανήν· ὁ δὲ ἀρχιεπίσκοπος ἀπὸ τότε μέχρι σήμερον ἔχει τὸν τίτλον ἀρχιεπίσκοπος Νέας Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Κύπρου.

Τοιουτοτρόπως διωκεῖτο ἡ Κύπρος ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν μέχρι τοῦ 1184, ὅποτε Ἰσαάκιος ὁ Κομνηνὸς δι' ἀπάτης ἐγεινεν Αὐτοκράτωρ τῆς Κύπρου καὶ ἐχώρισεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ Ἑλληνικὸν Βυζαντινὸν κράτος· δὲν ἔπαυσεν ὅμως ἡ Κύπρος τοῦ νὰ ᾔηνε ἐπαρχία τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους· ἦτο δὲ καὶ οὗτος Ἑλλήν ὀρθόδοξος· ἦτο ὅμως σκληρὸς καὶ ἀπάνθρωπος τύραννος. Αὐτοκράτωρ τότε τῆς Κων)πόλεως ἦτο ὁ Ἰσαάκιος Ἀγγελος ὅχι πολὺ καλὸς Αὐτοκράτωρ.

Ἀγγλοι. Ναῖται. 1191—1192.

Κατὰ τὸ 1191 ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας Ριχάρδος ὁ Λεοντόθυμος ἤρχετο εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, ἵνα μετ' ἄλλων βασιλέων χριστιανῶν διώξῃ τοὺς Σαρακηνούς ἀπὸ τοὺς ἁγίους τόπους· ἐπειδὴ δὲ κατελήφθη ὑπὸ τρικυμίας κατέφυγεν εἰς τοὺς λιμένας τῆς Κύπρου διὰ νὰ προφυλαχθῇ. Ὁ αἰσχροκερδὴς Ἰσαάκιος, ἀφοῦ εἶδε τοὺς Ἀγγλοὺς ν' ἀποβιβάζωνται εἰς Λεμησσὸν, ἐνῶ ἐγνώριζεν ὅτι δὲν ἔρχονται ὡς ἐχθροὶ, ἀντὶ νὰ τοὺς περιποιηθῇ ὡς φίλους, ὡς Χριστιανούς, οἱ ὅποιοι ἐπήγαινον νὰ ἐλευθερώσωσι τὴν ἁγίαν γῆν, ἀπ' ἐναντίας οὗτος μὲ τὸν στρατὸν του ἐφέρθη πολὺ κακὰ πρὸς τοὺς κινδυνεύοντας ξένους. Ὁ Ριχάρδος τότε ἄρρῳ ἀπεβίβασε στρατὸν εἰς Λεμησσὸν, ἐνίκησε τὸν στρατὸν τοῦ Ἰσαακίου, αὐτὸν δὲ τὸν ἴδιον φεύγοντα συνέλαβεν αἰχμάλωτον εἰς τὴν Τριμηθοῦντα (νῦν Τριμητουσιάν)· μετ' ὀλίγον ὁ Ἰσαάκιος πιὼν δηλητήριον ἀπέθανε. Δὲν ἤρκεσθη ὅμως εἰς τοῦτο ὁ Ἀγγλὸς βασιλεὺς, ἀλλὰ, ἐνῶ ἐτιμώρησεν ἐκεῖνον, ὅστις τὸν προσέβαλε, ἐφέρθη πολὺ σκληρῶς καὶ πρὸς τοὺς κατοίκους, οἱ ὅποιοι τὸν ἐβοήθησαν·

διότι ἀφῆρεσεν ἀπ' αὐτῶν τὸ ἥμισυ τῶν γαιῶν των καὶ τὸ ἐχάρισεν εἰς Ἀγγλους εὐγενεῖς, ἐπίσης δ' ἀφῆρεσε τὸν πλοῦτον τῶν κατοίκων, πρὸ πάντων τῆς Λευκωσίας, Ἀμμοχώστου καὶ Κυρηνείας.

Ὁ Ριχάρδος, ὅτε ἀνεχώρει εἰς τὴν ἀγίαν γῆν διώρισεν εἰς τὴν νῆσον διοικητὴν ἐδικόν του· ὅτε δ' ἔφθασεν ἐκεῖ ἐπώλησεν αὐτὴν εἰς τὸ τάγμα τῶν Ναύτων ἀντὶ 270 χιλ. περίπου λιρῶν. Οἱ Ναῖται οὗτοι ἦσαν εὐγενεῖς τινες Δυτικοί· ὠνομάσθησαν δὲ οὕτω, διότι εἶχον ἐκτισμένον τὸ μοναστήριον αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ναοῦ τοῦ Σολομῶντος. Οἱ Ναῖται οὗτοι ἀφοῦ ἤλθον εἰς Κύπρον μετεχειρίζοντο πολὺ σκληρῶς τοὺς Κυπρίους· ἕνεκα τούτου δὲ οἱ Κύπριοι ἐν ἔτος μόνον ὑπέφερον αὐτούς· κατόπιν δὲ ἐπανεστάτησαν καὶ ἐφόνευσαν πολλοὺς ἐξ αὐτῶν ἐντὸς τῆς Λευκωσίας, οἱ δὲ λοιποὶ ἔφυγον. Ὁ Ριχάρδος ἐπέστρεψεν εἰς αὐτοὺς τὰ χρήματά των καὶ ἐπώλησε τὴν νῆσον εἰς τὸν Γάλλον Γουίδον Λουζινιανὸν μετὰ τὴν ἰδίαν τιμὴν.

Λουζινιανοί. 1192—1489.

Ὁ Γουίδος Λουζινιανὸς ἦτο Λατῖνος· ὅτε δὲ ἤλθεν εἰς Κύπρον ἔφερε μεθ' αὐτοῦ πολλοὺς Γάλλους εὐγενεῖς, εἰς τοὺς ὁποίους διεμοίρασε τὸ ἥμισυ τῶν γαιῶν τῶν κατοίκων, τὸ ὅποιον πρότερον κατεῖχον οἱ Ἀγγλοὶ εὐγενεῖς· τότε ἤλθον εἰς τὴν Νῆσον ἐκ τῆς Συρίας καὶ ἄλλοι λαοί, οἷον Μαρωνῖται, Λατῖνοι, Ἀρμένιοι, Κόπται κ.λ.π. εἰς τούτους ὁ Λουζινιανὸς ἔδωκε γαίαν πρὸς καλλιέργειαν καὶ τοὺς ὑπερήσπιζεν· ὁ Γουίδος ἀπέθανε μετὰ δύο ἔτη καὶ ἔγεινεν ἡγεμὼν τῆς νήσου ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀμάλριχο

τὸ 1194. Μετὰ ἐν ἔτος κατῴρθωσε νὰ στεφθῇ βασιλεὺς τῆς Κύπρου ἐν Λευκωσίᾳ. Τὸ 1198 ἀπέθανεν ὁ βασιλεὺς τῆς Ἱερουσαλήμ, ὁ δὲ Ἀμάλριχος ἐνυμφεύθη τὴν χήραν βασιλίσσαν καὶ τοιουτοτρόπως ἔγεινε βασιλεὺς Κύπρου καὶ Ἱερουσαλήμ· βραδύτερον δὲ οἱ Λουζινιανοὶ βασιλεῖς τῆς Κύπρου εἰς μὲν τὸν ναὸν τῆς Ἀγ. Σοφίας ἐν Λευκωσίᾳ ἐστέφοντο βασιλεῖς Κύπρου, ἐν δὲ τῇ Ἀγ. Σοφίᾳ τῆς Ἀμμοχώστου βασιλεῖς τῆς Ἱερουσαλήμ. Τῷ 1212 βασιλεὺς Κύπρου ἦτο ὁ Οὐγὸς ὁ Α΄. τότε ἔγεινεν ἡ Λευκωσία πρωτεύουσα τῆς νήσου ἀντὶ τῆς Ἀμμοχώστου, ὁ δὲ Μητροπολίτης τῶν Λατίνων κηρύττεται ἀρχιεπίσκοπος πάσης Κύπρου.

Τῷ 1221 13 ὀρθόδοξοι μοναχοὶ ἐβιάζοντο ὑπὸ τῶν Λατίνων κληρικῶν ν' ἀρνηθῶσι τὴν ὀρθοδοξίαν· ἐπειδὴ δὲ ἔμενον σταθεροὶ εἰς τὴν θρησκείαν των, τοὺς ἔρριψαν ἐπὶ 3 ἔτη εἰς σκοτεινάς καὶ ὑγρὰς φυλακάς· ἀφοῦ δὲ τοὺς ἐβασάνισαν πολὺ, ἐπὶ τέλους τοὺς ἔκαυσαν ζῶντας. Ἡ τοιαύτη πίστις τῶν ὀρθοδόξων Ἑλλήνων ἔσωσε καὶ τὴν θρησκείαν μας, καὶ τὴν πατρίδα μας καὶ ὅλον τὸν Ἑλληνισμόν. Τοιαῦτα κακὰ ἔπραττον οἱ Λατῖνοι πρὸς αὐτοὺς τοὺς Χριστιανοὺς, ἐνῷ ὁ Χριστὸς συνιστᾷ ἀγάπην καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς ἀλλοθρήσκους καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς ἐχθρούς μας.

Τῷ 1268 ἐπὶ τῆς βασιλείας Οὐγὸς τοῦ Γ'. ἡ Κύπρος ὑπέφερεν ἀπὸ πανώλην, ἡ ὁποία κατέστρεψε πολλοὺς ἀνθρώπους, πολλοὶ δὲ ἐξεπατρίσθησαν, ὥστε οἱ ἀγροὶ ἔμειναν ἀκαλλιέργητοι καὶ ἐπομένως πεῖνα μεγάλη ὑπῆρχεν εἰς τὴν Νῆσον.

Τῷ 1360 βασιλεὺς τῆς Κύπρου ἦτο ὁ Πέτρος ὁ Α΄. καλὸς βασιλεὺς· εἰς τὸν καιρὸν τοῦ καλοῦ τούτου βασιλέως ἡ Κύπρος ἦτο πλουσία καὶ πολυάνθρωπος, εἶχε 500 χιλ. κατοίκους καὶ 850 χωρία μεγάλα· ἐκτίσθησαν δὲ εἰς πολλὰ μέρη φρούρια καὶ πύργοι διὰ προφύλαξιν ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς, καθὼς τὸ φρούριον τῆς Καντάρας ἐν Καρπασίᾳ, τὸ τοῦ Βουφαβέντου, τὸ τοῦ Ἀγίου Ἰλαρίωνος κ.λ.π., τῶν ὁποίων ἕως τῶρα σώζονται τὰ ἐρείπια, ἅτινα κοινῶς ὀνομάζουσι «Παλάτια τῆς Ρήγαινας»· ἐπίσης ὁ πύργος εἰς τὴν Τηλλυρίαν ἐπὶ τινος ὄρους ἀποκρήμνου πλησίον τῆς θαλάσσης, ἐκ τοῦ οὐοίου καὶ ἐν χωρίῳ ὀνομάζεται Πύργος. κ.λ.π.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1369 ὁπότε ἐδολοφονήθη ὁ Λουζινιανὸς βασιλεὺς Πέτρος ὁ Α΄. τὸ βασιλεῖον τῆς Κύπρου ἤρχισε νὰ ἐκπίπτῃ. Τῷ 1472 ὁ βασιλεὺς αὐτῆς Ἰάκωβος ἐνυμφεύθη τὴν Αἰκατερίνην θυγατέρα τοῦ Μάρκου Κορνάρου ἐκ τῆς Ἑνετίας τῆς Ἰταλίας, ὅστις εἶχε πολλὰ κτήματα ἐν Κύπρῳ· τότε δὲ πολλοὶ Ἰταλοὶ ἦλθον εἰς Κύπρον μετὰ τὴν Αἰκατερίνην καὶ κατέλαβον ὅλας τὰς ὑψηλὰς θέσεις· οἱ φρουροὶ τῆς πόλεως ἦσαν σχεδὸν ὅλοι Ἰταλοὶ· ἡ κατὰστασις τῶν Λουζινιανῶν καὶ Κυπρίων ἦτο δεινὴ· τὸ ἴδιον ἔτος ἀπέθανεν ὁ Ἰάκωβος καὶ ἀφῆκε τὴν σύζυγον αὐτοῦ ἔγγυον· ἀντιβασίλισσα δὲ ἦτο ἡ Αἰκατερίνη· οἱ Κύπριοι ἐστασίασαν τότε κατὰ τῶν Ἑνετῶν καὶ ἐφόνευσαν πολλοὺς ἐξ αὐτῶν, ἀλλὰ κατόπιν ὑπετάγησαν πάλιν. Μετὰ δύο δὲ ἔτη ἀπέθανε καὶ τὸ γεννηθὲν ἄρρεν παιδίον καὶ τοιουτοτρόπως ἡ Αἰκατερίνη Κορνάρου ἡ βασίλισσα τῆς Κύπρου ἔμεινε χωρὶς διάδοχον.

Τότε ἡ Ἑνετικὴ δημοκρατία ἔστειλεν ἄρκετον στόλον ὑπὸ τὸν στόλαρχον Φραγκίσκον Πριόλην καὶ παρέλαβε τὴν Νῆσον ἐν ὀνόματι τῆς Ἑνετικῆς δημοκρατίας· ἡ Αἰκατερίνη κατεβίβασε χωρὶς κόπου τὴν σημαίαν τῶν Λουζινιανῶν βασιλέων, ὁ δὲ Πριόλης ἀνεπέτασεν ἐν μεγάλῃ πομπῇ τὴν Ἑνετικὴν· ἦτο ἡ 26ῃ Φεβρουαρίου 1489 ἡμέρα Πέμπτη, ὁπότε ἡ Κύπρος ἀπὸ τοὺς Γάλλους βασιλεῖς ἔπεσεν ἀμέσως εἰς τὰς χεῖρας τῶν Ἰταλῶν· ἡ βασίλισσα ἐξ Ἀμμοχώστου, ὅπου ἔγεινεν ἡ παράδοσις τῆς Νήσου, ἀπέπλευσεν εἰς τὴν Ἑνετίαν· καὶ τί τὴν ἔμελλε; ξένον λαὸν παρέδιδεν, ὡς ἐμπόρευμα, εἰς τοὺς ὁμοεθνεῖς της· ἄλλοι ἄρπαγες καὶ πειναλέοι λύκοι ἤρχοντο, ἵνα ροφήσωσι τὸ αἷμα, ἵνα ἐκμυζήσωσι καὶ τὸν μυελὸν τῶν ὀστέων τῆς μάρτυρος ταύτης Νήσου.

Ἑνετοί. 1489—1570.

Οἱ Κύπριοι οὐδόλως διεμαρτυρήθησαν διὰ τὴν νέαν τῶν πραγμάτων κατάστασιν· ἤλπιζον ὅτι ὑπὸ τοὺς Ἰταλοὺς θὰ εὐτυχήσωσι· πόσον ὅμως ἠπατῶντο! ταχέως ἐγνώρισαν ὅτι ἀπὸ τοὺς ξένους δὲν πρέπει νὰ περιμένωσιν οὐδὲν καλόν.

Οἱ Ἑνετοὶ φοβούμενοι ταραχὰς ὡς καὶ πρὶν, ἐκ μέρους τῶν Κυπρίων, ἔσφαξαν πολλοὺς ἐξ αὐτῶν· ἐπολλαπλασίασαν τοὺς φόρους, διότι ὁ κύριος σκοπὸς των ἦτο πῶς νὰ κερδίσωσιν οὗτοι πολλὰ, ἦτο δὲ εἰς αὐτοὺς ἀδιάφορον ἂν ὁ λαὸς πεινᾷ. Ἡ Ἑνετικὴ κυβέρνησις διὰ τῶν χρημάτων, τὰ ὁποῖα ἐλάμβανεν ἀπὸ φόρους, ἡγόραζεν ἐμπορεύματα ἐκ τῆς Κύπρου εὐθηνὰ καὶ τὰ ἐπώλει εἰς Ἑνετίαν καὶ τοι-

ουτοτρόπως ἐκέρδιζεν ὄχι ὀλίγα· διὰ τοῦ τρόπου τούτου τὸ ἐμπόριον ἔφυγεν ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν κατοίκων· μόνος δὲ ἔμπορος ἔμεινεν ἡ Ἑνετικὴ κυβέρνησις.

Ἴδου κυβέρνησις φροντίζουσα διὰ τὸ συμφέρον τοῦ λαοῦ !!!

Τὰ ἐλληνικὰ σχολεῖα, ἅτινα ὑπῆρχον ἐπὶ Λουζινιανῶν ἐκλείσθησαν καὶ ἐσυστήθησαν ἄλλα νέα, Ἱταλικά. Ἡ ὁρθόδοξος θρησκεία κατεδιώκετο, ὡς καὶ πρὶν, καὶ περισσότερον ἀκόμη, τὸν δὲ λαὸν ἐθεώρουν ὡς δοῦλον.

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν δὲν ἠδύναντο νὰ βλέπωσιν οἱ δυστυχεῖς Κύπριοι τὴν πατρίδα των· διὰ τοῦτο πολλοὶ ἔφυγον εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν καὶ ἐπροτίμων νὰ ζῶσιν ὑπὸ τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν καλλίτερον παρὰ ὑπὸ τὸν ζυγὸν τοιούτων Χριστιανῶν· τοιουτοτρόπως δὲ, ἐνῶ κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Λουζινιανῶν (1,360) εἶχεν ἡ νῆσος 500 χιλ. κατοίκων, τὸ 1,500 εἶχε μόνον 147 χιλ. Ὡς νὰ μὴ ἤρουν δὲ τὰ ἐκ τῶν ἀνθρώπων κακὰ, καὶ ἄλλα δυστυχήματα τῆς φύσεως προὔξένησαν μεγάλας καταστροφὰς εἰς τὴν δυστυχῇ ταύτῃ νῆσον.

Τῷ 1492 ἔγινε φοβερὸς σεισμὸς, ὁ ὁποῖος κατέστρεψε καὶ μέρος τοῦ ἐν Λευκωσίᾳ ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας, τὸ ὁποῖον ἐπεδιώρθωσαν κατόπιν οἱ Ἑνετοί.

Τῷ 1547 ἀνεφάνη πολὺ πλῆθος ἀκρίδος, ἡ ὁποία κατέστρεψεν ὅλα τὰ φυτὰ· τὸ δὲ ἐπόμενον ἔτος αἱ πολλαὶ βροχαὶ κατέπνιξαν τὰ σπαρτὰ καὶ δὲν ἐγεώργησαν οὐδέν.

Τῷ 1565 ἦτο φοβερά ἀνομβρία· ἐνῶ δὲ οἱ κάτοικοι ἐκινδύνεουν ν' ἀποθάνωσι τῆς πείνης, οἱ πλούσιοι Ἑνετοὶ ἠτοιμάζοντο νὰ στείλωσι τὰ γέννηματα τοῦ προηγούμενου

ἔτους, εἰς τὸ ἐξωτερικὸν νὰ τὰ πωλήσωσιν· ἀλλ' οἱ κάτοικοι ἐπαναστατήσαντες ἐπολιόρκησαν τὰς οἰκίας αὐτῶν καὶ τοὺς ἠνάγκασαν νὰ τοὺς δώσωσι γεννήματα. 80 ὀλόκληρα ἔτη ἔμειναν οἱ Ἑνετοὶ εἰς τὴν Κύπρον καὶ ἡ δυστυχὴς νῆσος δὲν εἶδεν οὐδεμίαν ἡμέραν εὐτυχίας· ὁ λαὸς ἦτο πολὺ ἡγανακτημένος κατὰ τῶν Ἑνετῶν· τοῦτο δὲν ὠφελεῖ καθόλου τοὺς ἄρχοντας, οἱ ὅποιοι πρέπει νὰ ἔχωσι τὸν λαὸν εὐχαριστημένον.

Ἀλωσις τῆς Κύπρου ὑπὸ τῶν Τούρκων 1570.

Οἱ Τούρκοι τότε ἦσαν πολὺ δυνατοί· ἔλα τὰ περίξ τῆς Κύπρου μέρη, ἡ Μικρὰ Ἀσία, ἡ Συρία, ἡ Αἴγυπτος καὶ πολλὰ ἄλλα μέρη ἦσαν Τουρκικά· ἡτοιμάζοντο λοιπὸν ν' ἀρπάσωσι καὶ τὴν Κύπρον ἀπὸ τοὺς Ἑνετούς· τοῦτο ἐνόησαν οἱ Ἑνετοὶ καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1569 περιεκύκλωσαν μὲ τεῖχην ἐκ πελεκητῶν τετραγώνων λίθων τὰς πόλεις Λευκωσίαν, Ἀμμόχωστον καὶ Κυρήνειαν· Σουλτάνος τότε τῆς Κων)πόλεως ἦτο Σελὶμ ὁ Β'. Ὁ Σελὶμ τὸ 1570 ἔστειλε στόλον ἐκ 360 πλοίων καὶ 120 χιλ. στρατοῦ ἐναντίον τῆς Κύπρου· ἀρχηγὸς τοῦ στρατοῦ ἦτο ὁ Μουσταφᾶ Πασσᾶς. Τὴν 8ην Ἰουλίου (1570) ἔφθασεν ὁ Μουσταφᾶς εἰς Λεμεσσοῦν, τὴν ὁποίαν ἐκυρίευσεν χωρὶς μάχης, διότι οἱ Ἑνετοὶ εἶχον ἀποφασίσῃ νὰ ὑπερασπίσωσι μόνον τὴν Λευκωσίαν καὶ Ἀμμόχωστον. Ἀπὸ ἐκεῖ προσωρμίσθη εἰς Λάρνακα, τὴν ὁποίαν ἐκυρίευσεν καθὼς καὶ τὰ περίξ αὐτῆς μέρη μέχρι Λευκάρων.

Ἀπὸ τὴν Λάρνακα ὁ Μουσταφᾶς ἐβάδισε κατὰ τῆς Λευκωσίας μὲ 80 χιλ. στρατοῦ· ἀφοῦ δὲ ἡρήμωσε τὰ

πέριξ αὐτῆς μέρη ἦλθε καὶ ἐστρατοπέδευσεν ἐπὶ τῶν λόφων τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς, Ἀγ. Ὁμολογητῶν κ.λ.π. Ἡ φρουρὰ τῆς Λευκωσίας ἦτο μόνον 10 χιλ., ἐξ ὧν 2500 Κύπριοι Ἑλληνες ἀρχηγὸς τούτων ὢλων ἦτο ὁ Νικόλαος Δάνδολος.

Οἱ Τοῦρκοι ἤρχισαν νὰ κανονοβολῶσι τὰ τεῖχη· ἡ πολιορκία διήρκεσεν ἑπτὰ ἐβδομάδας· τὰ τεῖχη δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀνθέξωσιν ἐπὶ πλέον καὶ φοβερά ρήγματα ἤρχισαν ἤδη νὰ φαίνωνται ἀπὸ πολλὰ μέρη. Οἱ Τοῦρκοι ἔκαμαν τρεῖς ἐφόδους, ἀλλ' ἀπεκρούσθησαν ὑπὸ τῶν πολιορκουμένων· τέλος ὅμως τὴν 9ην Σεπτεμβρίου ἡμέραν Σάββατον περὶ τὴν αὐγὴν ἔκαμαν τὴν τελευταίαν ἐφοδὸν ἀπὸ τὸ Ν. μέρος τοῦ τεύχους, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκυρίευσαν 4 προμαχῶνας. Εἰς τὸν Τοῦρκον ἐκείνον, ὁ ὁποῖος πρῶτος ἔστησε τὴν Τουρκικὴν σημαίαν ἐπὶ τοῦ τεύχους, καὶ ὁ ὁποῖος ἐφρονεύθη, ἔκτισαν οἱ Τοῦρκοι τσαμίον, τὸ ὁποῖον σώζεται μέχρι σήμερον καὶ τὸ ὁποῖον ὀνομάζουσι τσαμίον τοῦ Παῖρακτάρη, ἦτοι τοῦ σημαιοφόρου.

Ἀπὸ διάφορα μέρη τοῦ τεύχους εἰσῆλθον οἱ Τοῦρκοι εἰς τὴν πόλιν· τότε ἤρχισε γενικὴ σφαγὴ· οἱ βάρβαροι ἔσφαζον πᾶν ὅ,τι εὗρισκον, γυναῖκας, παιδία, γέροντας, ἀσθενεῖς· οἱ κλαυθμοὶ καὶ ὀδυρμοὶ τῶν φονευομένων καὶ αἱ στανικαὶ κραυγαὶ τῶν φονευόντων, οἱ θρήνοι ἀτιμαζομένων παρθένων, οἱ στεναγμοὶ μητέρων, αἱ ὁποῖαι ἔχασαν τὰ τέκνα των, ἀδελφῶν, αἱ ὁποῖαι ἔχασαν τοὺς ἀδελφούς των, παιδίων, τὰ ὁποῖα ἐζήτων τὰς μητέρας των, ὅλα ταῦτα παρίστανον τὴν Λευκωσίαν οὐχὶ ὡς κατοικίαν ἀνθρώπων ἀλλ' ὡς δαιμόνων κατοικητήριον· πολλαὶ γυναῖ-

κες ἔπιπτον ἀπὸ τὰς στέγας τῶν οἰκιῶν των καὶ ἐφονεύοντο, ἄλλαι δὲ ἔσφαζον αἱ ἰδία τὰς θυγατέρας των διὰ νὰ μὴ πέσωσιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀγρίων Τούρκων. Μία μὴ-τηρ ἀρπάσσα μάχαιραν ἐνέπηξεν αὐτὴν εἰς τὸ στῆθος τοῦ υἱοῦ της καὶ εἶπεν· «Ὁχι! δὲν θὰ ἀτιμασθῇς ὡς δοῦλος ὑπὸ τῶν Τούρκων»· κατόπιν δὲ ἐνέπηξεν αὐτὴν εἰς τὸ ἰδικόν της στῆθος.

Ἐπὶ ἐξ ἡμέρας ἡ πόλις ἦτο παραδεδομένη εἰς τὰς ἀγρί-ας ὀρέξεις τῶν Τούρκων· εἴκοσι χιλιάδες ἀνθρώπων ἐφονεύθησαν, τὸ δὲ αἷμα ἔρρεεν ὡς ποταμός· 2 χιλιάδες νέων καὶ νεανίδων ἐπωλήθησαν ὡς κτήνη εἰς τὰς ἀγοράς τῆς πόλεως.

Τὰ αἰμοχαρῆ ταῦτα θηρία ἔσφαζον πολλοὺς χριστιανούς μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ δοκιμάσωσιν ἂν κόπτη ἡ μάχαιρα ἢ ἡ σπάθη των!! Ἐπίσης ἅμα ἔβλεπον Χριστιανὴν τινα γυναῖκα ἐγγυον ἐστοιχημάτιζον ἂν τὸ ἐν τῇ κοιλίᾳ της βρέφος ἦνε ἄρρεν ἢ θῆλυ· ἔπειτα ἔσχιζον αὐτὴν καὶ ἐβγαλλον τὸ βρέφος.

Τοιαύτας διασκεδάσεις εἶχον οἱ καταχθόνιοι οὗτοι δαίμονες!

Τὴν 15ην Σεπτεμβρίου οἱ Τούρκοι ὥρμησαν εἰς τοὺς ναοὺς· ἤρπασαν τὰ χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκευὴ αὐτῶν, ἔθραυσαν τὰς εἰκόνας καὶ μετέβαλον πολλοὺς ἐξ αὐτῶν εἰς τσαμῖα, καθὼς τὸν ναὸν τῆς Ἀγ. Σοφίας, τὸν ἀντικρὺ αὐτῆς ναὸν τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ ἄλλους. Κατόπιν ὁ Μουσταφᾶς συνήθροισε 1000 ὠραίους νέους καὶ νεάνιδας ἐκ τῶν καλλιτέρων οἰκογενειῶν τῆς πόλεως διὰ νὰ τοὺς στείλῃ δῶρον εἰς τὸν Σουλτάνον. Τὸ πλοῖον

ἦτο ἑτοιμόν ν' ἀποπλεύσῃ ἐξ Ἀμμοχώστου· δὲν κατώρθωσεν ὁμῶς τὸ πολυτίμον τοῦτο δῶρον νὰ μολυνθῇ ὑπὸ τῶν Σουλτανικῶν χειρῶν· διότι ἡ ἐκ Λευκωσίας Ἑλληνὶς Μαρία ἢ Συγκλητικὴ, ἐκ τῆς εὐγενοῦς οἰκογενείας τῶν Συγκλητικῶν ἢ καθὼς ἄλλοι λέγουσιν ἡ Ἀρλάνδα ἢ θυγάτηρ τοῦ Ἑνετοῦ στρατηγοῦ Δὲ Ρόκα, ἔθεσε πῦρ εἰς τὴν πυριτιδαποθήκην τοῦ πλοίου καὶ ἀνετίναξε πάντας εἰς τὸν ἀέρα προτιμήσασα τοιοῦτοτρόπως ἔνδοξον θάνατον παρὰ ἄτιμον δουλείαν.

Εἰς τὴν Κυπριακὴν Ἱστορίαν καὶ τὴν καρδίαν παντὸς Ἑλλήνος Κυπρίου θὰ μείνῃ ἀθάνατον τὸ ὄνομα τῆς ἡρωίδος ἐκείνης.

Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Λευκωσίας παρεδόθη ἄνευ πολέμου ἡ Κηρύνεια καὶ ἡ Πάφος, ἔμεινε δὲ μόνον ἡ Ἀμμόχωστος.

Ἄλωσις Ἀμμοχώστου

Τὴν 18ην Σεπτεμβρίου (1570) ὁ Μουσταφᾶς ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Ἀμμοχώστου, τῆς ὁποίας τὰ τείχη ἦσαν πολὺ ἰσχυρότερα τῶν τειχῶν τῆς Λευκωσίας, διότι ἦσαν ἐκτισμένα ἐπὶ βράχων, ἦσαν διπλᾶ καὶ εἰς τὸ μέσον εἶχον μεγάλαν τάφρον· ἐπολιόρχησαν αὐτὴν μὲ 140 χιλιάδας στρατοῦ καὶ διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης· οἱ φέροντες ὅπλα ἦσαν μόνον 7 χιλ., ἐξ ὧν 2,500 Κύπριοι Ἕλληνες, οἱ ὅποιοι ἐπολέμουν ὄχι χάριν τῶν Ἑνετῶν, τοὺς ὁποίους ἐμίσησαν περισσότερον τῶν Τούρκων, ἀλλὰ χάριν τῆς σημαίας, ἡ ὁποία ἔφερεν ἐπ' αὐτῆς τὸν σταυρόν· ἀρχηγὸς τῶν πολιορκουμένων ἦτο ὁ Μάρκος Βραγαδίνος· ἡ πολιορκ-

κία διήρχεσε περὶ τοὺς 10 μῆνας, καθ' ἣν οἱ πολιορκούμενοι, βοηθούμενοι καὶ ὑπ' αὐτῶν τῶν γυναικῶν των, ἔδειξαν μεγίστην ἀνδρείαν καὶ θάρρος· ἀπέκρουσαν 6 κατὰ συνέχειαν ἐφόδους τῶν ἐχθρῶν καὶ ἐφόνευσαν κατὰ τὸ διάστημα τῆς πολιορκίας περὶ τὰς 40 χιλ. Τούρκων· ἐπὶ τέλους δμως τοὺς ἔλειψαν αἱ ζωοτροφίαι· ἀφοῦ δὲ ἔφαγον τοὺς ἵππους, ἡμιόνους, κύνας καὶ γαλαῖς αὐτῶν, ἤναγκάσθησαν τότε νὰ ζητήσωσι συμφωνίας μετὰ τῶν ἐχθρῶν.

Τὴν 1ην Αὐγούστου ἐσυνθηκολόγησαν λοιπόν· οἱ μὲν πολιορκούμενοι νὰ παραδώσωσι τὴν πόλιν εἰς τοὺς Τούρκους, οἱ δὲ Τοῦρκοι ν' ἀφήσωσιν αὐτοὺς ἐλευθέρους νὰ πλεύσωσιν εἰς Κρήτην, τὴν ὁποίαν κατεῖχον τότε οἱ Ἑνετοί· ἀλλ' ὁ ὠμὸς Μουσταφᾶς παράβας τὰς συνθήκας, τοὺς μὲν ἄλλους ἀρχηγοὺς ἀπεκεφάλισε, τὸν δὲ Βραγαδίνον, ἀφοῦ τοῦ ἔκοψε τὴν ρῖνα καὶ τὰ ὦτα, διέταξεν Ἑβραῖόν τινα καὶ τὸν ἐξέδαρε ζῶντα· ὁ δὲ ἥρως ἐκεῖνος κατὰ τὰς φοβεράς ταύτας βασάνους προσηύχετο μεγαλοφώνως πρὸς τὸν Θεὸν λέγων τὸ: Ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κ.λ.π. Τὸ δέρμα του γεμίσας κατόπιν μὲ ἄχυρα τὸ ἔστησεν εἰς τὴν πλατεῖαν τῆς πόλεως, εἶτα δὲ τὸ ἔστειλεν εἰς Κων)πολιν ὡς δεῖγμα τῆς θηριωδίας του· οἱ δὲ Τοῦρκοι τὸ ἔστησαν εἰς τὰς θύρας τῶν φυλακῶν πρὸς ἐκφοβισμόν τῶν δούλων Χριστιανῶν· μετ' ὀλίγα ἔτη τὰ τέκνα του ἠγόρασαν αὐτὸ καὶ τὸ ἔθαψαν εἰς τὴν Ἑνετίαν· τοὺς δὲ στρατιώτας οἱ Τοῦρκοι ἐπώλησαν ὡς δούλους εἰς τὴν Κων)λιν.

Ἀφοῦ τοιοῦτοτρόπως ἐτελείωσε πάντα ταῦτα ὁ Μουσταφᾶς παρέδωκε τὴν κομφήν καὶ πλουσίαν Ἀμμόχωστον εἰς τοὺς ἀγρίους στρατιώτας του, οἱ ὅποιοι εἰς ὀλίγον

διάστημα χρόνου κατέστησαν αὐτὴν ἀγνώριστον. Ὁ ναὸς τῆς Ἀγ. Σοφίας μετεβλήθη εἰς τζαμίον, οἱ δὲ 300 ἄλλοι ναοὶ αὐτῆς ἐμολύνθησαν καὶ ἡρημώθησαν· οἱ κάτοικοι ὑπέστησαν πολλὰ βάσανα ὅμοια πρὸς τὰ τῶν Λευκωσιανῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν φονευθέντων ἀποδεικνύει εἰς τίνων θηρίων τὰς χεῖρας ἔπεσον οἱ δυστυχεῖς Χριστιανοί!

Ἡ Λευκωσία πρὸ τοῦ πολέμου εἶχε 40 χιλ. κατ., μετὰ τὸν πόλεμον δὲ μόνον 16· ἡ δὲ Ἀμμόχωστος πρὸ τοῦ πολέμου περὶ τὰς 20 χιλ. μετὰ τὸν πόλεμον δὲ 6,500.

Μετὰ τὰς τρομεράς ταύτας σφαγὰς, λεηλασίας καὶ αἰσχροτήτας παντὸς εἶδους ὅλη ἡ Νῆσος ἦτο πλέον εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀγρίων Τούρκων.

Διοικήσεις τῆς Κύπρου ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Ὁ Μουσταφᾶς ἀφοῦ ὑπέταξεν ὅλην τὴν νῆσον, διέταξε νὰ γείνη ἀπογραφή ὅλων τῶν κατοίκων· εὐρέθησαν δὲ ἐν ὅλῳ 170 χιλ. ψυχαί, ἐξ ὧν 85 χιλ. διὰ φορολογίαν ἤτοι ἀπὸ 14—50 ἐτῶν. Μετὰ ταῦτα ἀφοῦ διώρισε γενικὸν διοικητὴν ἐν Λευκωσίᾳ, ἀπέπλευσεν οὗτος διὰ Κωνσταντινούπολιν· καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οἱ φόροι ἦσαν ὀλίγοι, οἱ δὲ ἐκ Κων)πόλεως στελλόμενοι διοικηταὶ προσεῖχον νὰ μὴ καταπιέζωσι τὸν λαόν. Τότε (1572) ἐπανῆλθον καὶ οἱ Ἑλληγες Ἀρχιερεῖς εἰς τὰς ἑδρας των, τοὺς ὁποίους οἱ Λατῖνοι εἶχον στείλῃ ἔξω εἰς τὰ χωρία· ἤδρευον δὲ ὁ μὲν Ἀρχιεπίσκοπος ἐν Λευκωσίᾳ, ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν ὁ μὲν εἰς τὴν Ἀμμόχωστον καὶ κατόπιν εἰς Κηρύνειαν, ὁ δὲ εἰς Λεμεσόσιν καὶ ὁ ἕτερος εἰς Πάφον.

Οἱ Κύπριοι ἐθεώρουν πάντοτε τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν τυ-

ραϊνίαν καὶ διὰ τοῦτο πάντοτε ἐζήτουν νὰ τεθῶσιν ὑπὸ τὴν προστασίαν ἐνὸς Χριστιανοῦ ἡγεμόνος· πρὸς τοῦτο συνε-
νοήθησαν πολλάκις διὰ γραμμάτων καὶ ἀπεσταλμένων με-
τὸν Ἰταλὸν Δοῦκα τῆς Σαβοΐας—διότι τότε δὲν ὑπῆρχεν
Ἑλληνικὸν βασίλειον—ἀλλ' ἀπέτυχον. Ἀφοῦ παρῆλθον
περὶ τὰ 50 ἔτη, οἱ φόροι ἠϋξήσαν, οἱ δὲ Πασσάδες ἐπείζον
πολὺ τοὺς κατοίκους· ἔνεκα δὲ τῶν καταπιέσεων τούτων,
τῶν καταστροφῶν τῆς ἀκρίδος καὶ τῶν συνεχῶν λοιμῶν,
ὁ πληθυσμὸς τῆς Νήσου ὠλιγόστευσε πολὺ· κατὰ τὸ
1750 μόλις ἦσαν 50 χιλ.

Τὰ δικαστήρια ἀπετελοῦντο ἀπὸ Τούρκους καὶ τινὰς
Χριστιανούς. Ἡ Νῆσος ἦτο διηρημένη εἰς 5 ἐπαρχίας
(καζάδες)· τῆς Λάρνακος, Λεμεσσοῦ, Πάφου, Ἀμμο-
χώστου καὶ Κυθραίας. Ἐκάστην ἐπαρχίαν διώκει εἰς ὑπο-
διοικητῆς (Καϊμακάμ). Οἱ ὑποδιοικηταὶ ἐξηρτῶντο ἀπὸ
τὸν γενικὸν διοικητὴν (Πασσᾶν), ὅστις ἤδρευεν ἐν Λευκω-
σίᾳ. Αἱ ἐπαρχίαι πάλιν διηροῦντο εἰς 16 διαμερίσματα
(Μουδιράτα)· ἕκαστον διαμέρισμα διώκει εἰς Μουδیره,ς,
ὅστις ἦτο καὶ ἀστυνόμος καὶ πρόεδρος τοῦ δικαστηρίου τοῦ
διαμερίσματος.

Οἱ Ἕλληνες κάτοικοι ἐπειδὴ δὲν εἶχον σχολεῖα, ἦσαν
ἀπαίδευτοι, ἀλλ' ὅμως ἦσαν φιλοπάτριδες καὶ φιλόθρη-
σκοι. Τὸ πρῶτον Ἑλλ. σχολεῖον συνέστησε τῷ 1812 ὁ
Ἀρχιεπίσκοπος Κυπριανὸς παρὰ τὴν Ἀρχιεπισκοπὴν·
τοῦτο εἶνε τὸ μέχρι σήμερον σωζόμενον. Εἰς τοιαύτην
κατάστασιν ἦσαν τὰ πράγματα ἐν Κύπρῳ, ὅτε τῷ 1821
ἐξερράγη ἡ Ἑλλ. ἐπανάστασις. Οἱ Ἀρχιερεῖς καὶ προε-
στῶτες τῆς Νήσου ἐγνώριζον τὸν σκοπὸν τῶν ἀδελφῶν

Ἑλλήνων, δὲν ἀπεφάσισαν ὁμῶς νὰ ἐπαναστατήσωσι τὸν λαὸν, διότι ἡ Κύπρος ἦτο περικυκλωμένη ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ θὰ κατεστρέφετο παντελῶς ἂν ἔκαμνε κίνημά τι· ἔστειλαν ὁμῶς πολλὰ χρήματα εἰς αὐτοὺς—ἐβοήθησαν τοὺς ἀδελφούς των.—

Διοικητὴς τῆς Κύπρου ἦτο τότε ὁ Κουτσιούκ Μεχεμετ, ἄνθρωπος πονηρὸς καὶ δόλιος. Ὁ Σουλτάνος φοβούμενος ἐπανάστασιν ἐκ μέρους τῶν Κυπρίων ἔστειλε 4 χιλ. στρατοῦ διὰ νὰ ἀφαιρέσωσι τὰ ὅπλα ἀπὸ τοὺς κατοίκους· τῇ 23ῃ λοιπὸν Ἀπριλίου 1821 οἱ Κύπριοι παρέδωκαν τὰ ὅπλα των εἰς τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Πασσᾶ. Μετὰ τοῦτο δὲ συνέλαβε καὶ ἐφυλάχισεν ἐν Λευκωσίᾳ 4 κληρικοὺς, ἕνα ἐξ ἐκάστης Μητροπόλεως, ὡς ἐγγυητάς δηθεν, ὅτι οἱ Ἀρχιερεῖς δὲν θὰ ἐγείρῳσι τὸν λαὸν εἰς ἐπανάστασιν· κατόπιν δὲ συνεννοηθεῖς καὶ μὲ ἄλλους Τούρκους Ἀγάδες ἔπεισε τὸν Σουλτάνον νὰ διατάξῃ τὴν σφαγὴν τῶν 4 Ἀρχιερέων καὶ τινων προεστώτων χάριν τῆς ἀσφαλείας.

Ὁ Κουτσιούκ Μεχεμετ ἀφοῦ ἔλαβε τὴν ἄδειαν ταύτην προσεκάλεσεν εἰς Λευκωσίαν τοὺς Ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς προεστώτας τῶν ἐπαρχιῶν, ἵνα κάμωσι δηθεν εὐχαριστήρια γράμματα πρὸς τὸν Σουλτάνον. Πολλοὶ ἐνόησαν τὴν πανουργίαν καὶ παρεκίνησαν τὸν Ἀρχιεπίσκοπον Κυπριανὸν νὰ φύγῃ, ἀλλ' ὁ αἰδίδιμος ἀπεκρίθη· « Ἄν φύγω, οἱ Τοῦρκοι θὰ ὑποψιασθοῦν καὶ θὰ φονεύσουν πολλοὺς Χριστιανοὺς » καὶ ἦλθεν ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν.—Ἰδοὺ ἀληθοῦς ποιμὴν, ὅστις θυσιάζει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ὑπὲρ τῶν προβάτων του.—

Ἀφοῦ συνήχθησαν ὅλοι εἰς τὸ Σεράγιον, ἐκλείσθησαν

αὶ πύλαι τῆς πόλεως καὶ ἀνεγνώσθη εἰς αὐτοὺς ἢ εἰς θάνατον καταδίκη των ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου· ἦτο ἡ 20ῇ Ἰουλίου τοῦ 1821.

Εἰς μάτην οἱ δυστυχεῖς ἐπεκαλοῦντο τὸ ἔλεος τῶν Τούρκων ! Εἰς μάτην ὑπεστήριζον, ὅτι ἦσαν πιστοὶ ὑπῆκοοι τοῦ Σουλτάνου !

Οἱ τρεῖς Μητροπολῖται, ὁ Πάφου Χρύσανθος, ὁ Κιτίου Μελέτιος καὶ ὁ Κηρυνεῖας Λαυρέντιος ἀπεκεφαλίσθησαν πρῶτοι· κατόπιν ἐκρεμάσθη ἐπὶ μιᾷ συκαμινέας ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Κυπριαδός, ἀπέναντι δὲ αὐτοῦ ἐπὶ μιᾷ δρυὸς ὁ Ἀρχιμανδρίτης αὐτοῦ Μελέτιος. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἐκρεμάσθη ὁ Ἡγούμενος Κύκκου Ἰωσήφ, ὁ Διάκονος Μόρφου Χριστόφορος καὶ ἄλλοι προεστώτες τῶν ἐπαρχιῶν, αἱ δὲ περιουσίαι αὐτῶν ἐδημεύθησαν καὶ κατόπιν εἰς εὐτελεστάτην τιμὴν ἡγοράσθησαν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀγάδων, οἱ ὅποιοι ἐνήργησαν νὰ θανατωθῶσιν οἱ Χριστιανοί. Τὰ σώματα τῶν Ἀρχιερέων καὶ τινων προεστώτων ἐτάφησαν ἐν τῷ ἱερῷ ναῷ τῆς Φανερωμένης. Ἡ σφαγὴ διήρκεσε περὶ τὰς 8 ἡμέρας, 250 δὲ ἄνδρες πεπαιδευμένοι καὶ πλούσιοι ἐφονεύθησαν. Μετὰ τὴν σφαγὴν ὁ Κουτσίουκ Μεχεμέτ ἐξέβαλεν ἐκ τῆς φυλακῆς τοὺς 4 κληρικοὺς καὶ τοὺς διώρισεν Ἀρχιερεῖς. Οἱ Ἑλλ. Χριστιανοὶ τῆς Κύπρου παρεκάλεσαν τότε τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην, ὅστις ἔστειλε τρεῖς Ἀρχιερεῖς ἐκ τοῦ Πατριαρχικοῦ θρόνου τῆς Ἀντιοχείας καὶ ἐχειροτόνησαν αὐτούς. Ἐπὶ ἑξ μῆνας φόβος καὶ τρόμος κατεῖχε τοὺς Ἑλληνας τῆς Κύπρου, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἄοπλοι· ἡ ζωὴ, ἡ τιμὴ καὶ ἡ περιουσία αὐτῶν ἦτο εἰς τὰς χεῖρας τῶν Τούρκων.

Ὅποίας ἡμέρας πικρίας καὶ βασάνων ὑπέφερον οἱ δυσ-
τυχεῖς Ἕλληνες!

Ἀπὸ τοιαύτην ζωὴν ἄτιμον προτιμότερος βέβαια χιλίας
φορὰς εἶνε ὁ θάνατος.

Ἀπὸ τότε οἱ Τοῦρκοι ἔγειναν ἀληθῆ θηρία.

Ἡ Ἑλλ. σχολὴ Λευκωσίας ἐκλείσθη μέχρι τοῦ 1830·
κώδωνας δὲν ἐπέτρεπον νὰ κτυπῶσιν εἰς τὰς ἐκκλησίας·
τοὺς Χριστιανοὺς ἀνχιτίως τοὺς ἐφυλάκιζον, τοὺς ἔβαλ-
λον εἰς μεγάλας ἀγγαρείας. Παραδ. χ. ἂν Τοῦρκός τις ἐ-
πορεύετο πεζὸς εἰς ἓν μέρος καὶ εὑρίσκει Χριστιανόν τινα
ἔφιππον, ἠνάγκαζε τὸν δυστυχῆ ἐκεῖνον νὰ καταβῇ ἀπὸ τὸ
ζῶόν του, νὰ ἱππεύσῃ ὁ Τοῦρκος καὶ νὰ πορευθῇ ὅπου ἤθε-
λεν, ὁ δὲ Χριστιανὸς νὰ τὸν ἀκολουθήσῃ διὰ νὰ λάβῃ ὀπί-
σω τὸ ζῶόν του, ἄλλως ἔχανε καὶ τὸ ζῶον.

Ἡ δικαιοσύνη εἶχε φύγῃ τότε ἀπὸ τὴν Κύπρον!

Μικρὰ σφαγὴ ἔγεινε καὶ κατὰ τὸ 1827 ὅποτε αἱ τρεῖς
προστάτιδες δυνάμεις τῆς Ἑλλάδος, ἡ Ἀγγλία ἡ Γαλλία
καὶ ἡ Ρωσσία κατέστρεψαν εἰς τὴν Πύλον τὸν Τουρκικὸν
στόλον.

Ἄλλη σφαγὴ ἔγεινε κατὰ τὸ 1832. Καλόγηρός τις ἐκ
Καρπασίου ἐπιστρέψας ἐκ τῆς ἑλλ. ἐπαναστάσεως ὥπλισε
τοὺς Καρπασίτας διὰ δρεπάνων, σιδηρῶν δικρανίων κ.λ.π.
καὶ ἤρχετο κατὰ τῆς Λευκωσίας· ἐπίσης δὲ καὶ Τοῦρκός τις
Ἰμάμης ἐκ Πάφου, ἐπειδὴ δυσηρεστήθη, διότι ἡ κυβέρνη-
σις ἐπέβαλε καὶ εἰς τοὺς Τούρκους φόρον 18 γροσιῶν, ὡ-
πλίσθη καὶ οὗτος μετὰ τινων Τούρκων καὶ ὤδευε κατὰ
τῆς Λεμεσσοῦ· συνεννοήθη δὲ πρότερον μετὰ τὸν Καλόγη-
ρον. Οἱ Τοῦρκοι τὸν ὠνόμασαν Γκισοῦρ Ἰμάμην. Κατὰ

τούτων ἐστάλη στρατὸς ἐκ Λευκωσίας· καὶ ὁ μὲν Καὶ ὁ γηρος μὲ τοὺς συντρόφους του ἐφονεύθη, ὁ δὲ Γκιαούρ Ἰμάμης ἔφυγεν εἰς Ἀλεξάνδρειαν.

Τῷ 1857 ἐσυστήθη τὸ πρῶτον παρθεναγωγεῖον ἐν Λευκωσίᾳ ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Μακαρίου.

Τῷ 1865 ἐνέσκηψεν εἰς τὴν νῆσον φοβερὰ χολέρα, ἣ ὁποία ἠφάνισε πολλοὺς ἀνθρώπους καθὼς καὶ τὸν ἀρχιεπίσκοπον Μακάριον. Ἀπὸ τοῦ 1870 φοβερὰ ἐπαισιόχιστα ἐκλάτυνε τὴν νῆσον 3 ἐλόκληρα ἔτη, οἱ δὲ κατοικοὶ ἐκινδύνεον ν' ἀποθάνωσι τῆς πείνης· τότε ἐστάλη πρεσβεία εἰς τὴν Κων)πολιν ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ ἀρχιεπισκόπου Σωφρονίου, ἥτις παρεκάλεσε τὴν κυβερνήτην τοῦ Σουλτάνου νὰ βοηθήσῃ τὸν λαόν της· καὶ ἐπαγγέλλεται ἐπέστειλσαν 50 χιλ. κοιλὰ σίτου, 60 χιλ. κοιλὰ κριθῆς καὶ 60 χιλ. κοιλὰ ὀρέβου, ἅτινα διεμοιράσθησαν τοῖς πτωχοῖς καὶ τὰ ὅποια ἐπλήρωσαν μετ' ὀλίγα ἔτη.

Ἀγγλικὴ κατοχή.

Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις ἐν Κύπρῳ ὅτε τῷ 1878 Ἰουνίου 28 ἐγείνεν ἡ Ἀγγλικὴ κατοχή· κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἶχε τελειώσῃ καὶ ὁ Ρωσσοτουρκικὸς πόλεμος, ἣ δὲ Τουρκία ἐκινδύνευε νὰ ἐξαφανισθῇ ὑπὸ τῆς Ρωσσίας· ἡ Ἀγγλία τότε εὔρε καιρὸν κατάλληλον νὰ ἐπέμβῃ ὑπὲρ τῆς Τουρκίας, ὑπεσχέθη δὲ εἰς αὐτὴν ὅτι καὶ εἰς τὸ μέλλον θὰ τὴν ὑπερασπίσῃ κατὰ τῆς Ρωσσίας· ὡς ἀμοιβὴν δὲ τῶν ὑπηρεσιῶν της τούτων πρὸς τὴν Τουρκίαν κατέλαβε τὴν νῆσον Κύπρον διὰ συνθήκης γενομένης τὴν 4ην Ἰουνίου 1878.

Ἡ Ἀγγλία κατὰ τι ἄρθρον τῆς συνθήκης ἐκαίνης ὑποχρεοῦται νὰ πληρώνη εἰς τὴν Τουρκίαν τὸ περίσσευμα τῶν ἐσόδων—ἀφοῦ ἀφαιρεθῶσι τὰ ἔξοδα τῆς διοικήσεως τῆς νήσου,— τὸ ὅποιον ὠρίσθη εἰς 92,686 λίρας στερλίνας.

Ἐπίσης κατ' ἄλλο ἄρθρον, ὑποχρεοῦται ἡ Ἀγγλία ν' ἀποδώσῃ τὴν Κύπρον εἰς τὴν Τουρκίαν, ἐὰν ἡ Ρωσσία ἀποδώσῃ τὸ Κάρς καὶ τὰς ἄλλας κτήσεις τὰς ὁποίας ἔκαμε τότε εἰς τὴν Ἀσίαν. Οἱ Κύπριοι ἐδέχθησαν μετὰ χαρᾶς τοὺς νέους κυρίους των, διότι ὁ Τουρκικὸς ζυγὸς ἦτο ἀρκετὰ βαρὺς καὶ διότι ἤλπιζον ὅτι ὑπὸ τὴν Ἀγγλίαν, τὸ φιλελευθερώτερον καὶ πλουσιώτερον ἔθνος τοῦ κόσμου, θὰ εὐτυχήσωσιν.

Ἀγγλικὴ διοίκησις.

Ἡ Κύπρος εἶνε διηρῆμένη εἰς 6 μέρη, τὰ ὁποῖα ὀνομάζονται διοικήσεις, εἶνε δὲ τὰ ἑξῆς· διοίκησις Λευκωσίας, Λάρνακος, Λεμεσσοῦ, Πάφου, Κηρυνείας καὶ Ἀμμοχώστου· ἐκάστη διοίκησις διοικεῖται ὑπὸ ἐνὸς ἄρχοντος καλουμένου Διοικητοῦ· ἀνώτατος ἄρχων τῆς νήσου εἶνε ὁ Μέγας Ἀρμοστής. Κατ' ἀρχὰς ἡ νῆσος διωκεῖτο ἀπολύτως ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀρμοστοῦ· κατόπιν ὅμως τῷ 1882 κατ' ἐπίμονον τοῦ λαοῦ αἴτησιν συνεστήθη νομοθετικὸν συμβούλιον, εἰς τὸ ὅποιον λαμβάνουσι μέρος καὶ ἐντόπιοι ἄνδρες, κάμνουσι νόμους, μὲ τοὺς ὁποίους διοικεῖται ἡ νῆσος· αἱ ἀποφάσεις του ὅμως τότε γίνονται νόμοι, ὅταν ἐγκριθῶσιν ὑπὸ τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ κυβερνήσεως τῆς Ἀνάσσης. —Αὐτὸ δὲν εἶ εἰς ἀληθὲς συνταγματικὸν πολίτευμα.—

Συνίσταται δὲ τὸ νομοθετικὸν ἀπὸ 18 μέλη, τῶν ὑποί-
ων πρόεδρος εἶνε ὁ Μ. Ἀρμοστής, ὅστις διορίζει καὶ ὁ
ἄλλους Ἀγγλους ἀνωτέρους ὑπαλλήλους· οὗτοι ὀνομά-
ζονται ἐπίσημα μέλη· οἱ 9 εἶνε Ἕλληνες Χριστιανοί—
ἐκλέγονται ὅμως καὶ μὴ Ἕλληνες—καὶ οἱ 3 Τοῦρκοι·
ἐκλέγονται δὲ ἀνὰ Ἰετίαν· οἱ μὲν Χριστιανοὶ ὑπὸ τῶν Χρι-
στιανῶν, οἱ δὲ Τοῦρκοι ὑπὸ τῶν Τούρκων ὡς ἐξῆς·

Ἡ νῆσος εἶνε διηρημένη εἰς 3 ἐκλογικὰ διαμερίσματα·
τὸ τῆς Λευκωσίας καὶ Κηρυνείας, τὸ τῆς Λάρνακος καὶ
Ἀμμοχώστου, καὶ τὸ τῆς Λεμεσσοῦ καὶ Πάφου· ἕκα-
στον διαμέρισμα ἐκλέγει 3 Χριστιανούς καὶ 1 Τοῦρκον·
διὰ τὴν ἐκλέξιν δέ τις ἢ τὰ ἐκλεχθῆ βουλευτὴς πρέπει τὴν
πληρώνην φόρον τινὰ καὶ τὴν ἐχῆ συμπληρώσει τὸ 21ον
ἔτος τῆς ἡλικίας του· ἕκαστος βουλευτὴς ὅταν ᾔνη ἐκ ξέ-
νης πόλεως διὰ κάθε βουλευτικὴν περίοδον λαμβάνει 25
λίρας Ἀγγλίας· οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Λευκωσίας ἀνὰ 15.
Τὸ συμβούλιον προβαίνει εἰς συνεδρίασιν καὶ ὅταν μόνον ὁ
μέλη ᾔνη παρόντα· ἐν περιπτώσει ἰσοψηφίας νικᾷ ἡ ψῆφος
τοῦ Μ. Ἀρμοστοῦ.

Ἐκτελεστικὸν συμβούλιον.—Τοῦτο ἀποτελεῖται ὑ-
πὸ τοῦ Μ. Ἀρμοστοῦ καὶ 5 Ἀγγλων ἀνωτέρων ὑπαλλή-
λων· ἀποφασίζει περὶ διαφόρων ζητημάτων, οἷον περὶ
παύσεως καὶ διορισμοῦ ὑπαλλήλων κ.λ.π. Τὸ συμβούλι-
ον τοῦτο εἶνε κυρίως ἡ κυβερνήσις τῆς Κύπρου.

Ἱταρὲ συμβούλια.—Ταῦτα εἶνε 6. Ἀποτελοῦνται
ὑπὸ τοῦ Διοικητοῦ ἐκάστης διοικήσεως ὡς πρόεδρος, τοῦ
ἀρχιερέως ἢ τοῦ ἀντιπροσώπου του, τοῦ Καδῆ, τοῦ διευ-
θυντοῦ τοῦ κτηματολογίου καὶ 4 πολιτῶν, δύο Χριστι-

νῶν καὶ δύο Τούρκων ὡς μελῶν· ἔργον ἔχουν νὰ ὀρίζωσι τὰς τιμὰς τῶν διαφόρων προϊόντων, τὰ ὁποῖα δεκατίζονται ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως· αἱ ἀποφάσεις των ἐφεσιβάλλονται εἰς τὸ κεντρικὸν Ἰταρὲ, τὸ ὁποῖον ἐδρεύει ἐν Λευκωσίᾳ καὶ ἔχει πρόεδρον τὸν Μ. Ἀρμοστήν, μέλη δὲ τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, Ἀγγλους τινὰς ἀνωτέρους ὑπαλλήλους, τὸν Καδῆν· ἔτι δὲ καὶ 6 πολίτας 3 Χριστιανοὺς καὶ 3 Μωαμεθανοὺς ἐκλεγομένους ὑπὸ τοῦ λαοῦ.

Δικαστήρια.—Εἰς 10 κωμοπόλεις καὶ κώμας τῆς Νήσου ὑπάρχουσι Κωμοδικεῖα, ἅτινα δικάζουσιν ὑποθέσεις μέχρι 5 λιρῶν, εἶνε δὲ εἰς τὰς ἐξῆς· Μόρφου, Λεύκαν, Κοιλάνιον, Λεύκαρα, Καλὸν χωρίον, Κελοκεδάρα, Χρυσοχωρὺν, Πέρα, Λευκόνικον, Λιονάρισσον. Εἰς τὰ δύο τούτων, Λεύκας καὶ Κελοκεδάρων, εἶνε κωμοδίκα Μωαμεθανοὶ, οἱ δὲ λοιποὶ Ἕλληνες Χριστιανοί.

Ἐπαρχιακὰ.—Εἰς ἐκάστην πρωτεύουσαν διοικήσεως ὑπάρχει ἐν ἐπαρχιακὸν δικαστήριον· ἀποτελεῖται ἀπὸ ἑνα Ἀγγλον δικαστὴν ὡς πρόεδρον καὶ δύο παρέδρους, ἑνα Χριστιανὸν καὶ ἑνα Μωαμεθανόν· δικάζει πολιτικὰς ὑποθέσεις.

Πταισματοδικεῖα.—Εἰς ὠρισμένας ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος τὸ ἐπαρχιακὸν μετατρέπεται εἰς πταισματοδικεῖον· δικάζει πταίσματα· ἀποτελεῖται δὲ τότε ἀπὸ τὸν πρόεδρον τοῦ ἐπαρχιακοῦ ἀφ' ἐνὸς, καὶ τοὺς δύο παρέδρους ἀφ' ἐτέρου· δικάζουσι δὲ ἰδιαιτέρως. Αἱ ἀποφάσεις αὐτῶν ἐφεσιβάλλονται εἰς τὸ πληρὲς ἐπαρχιακὸν, τὸ ὁποῖον τότε ὀνομάζεται πλημμελειοδικεῖον.

Κακουργεοδικεῖον.—Τοῦτο εἶνε κινήτὸν· μεταδίνει

ἀπὸ τῆς μιᾶς πρωτεύουσας τῆς διοικήσεως εἰς ἄλλην· ἀποτελεῖται ὑπὸ τοῦ Ἀγγλοῦ ἀρχιδικαστοῦ, τοῦ βοηθοῦ του καὶ τῶν ἐπαρχιακῶν δικαστῶν ἐκάστης πόλεως· αἱ ἀποφάσεις του δὲν ἐφεσιβάλλονται.

Ἐφετεῖον.—Τοῦτο ἐδρεύει ἐν Λευκωσίᾳ· ἀποτελεῖται πάλιν ὑπὸ τοῦ ἀρχιδικαστοῦ καὶ τοῦ βοηθοῦ του· εἰς τοῦτο ἐφεσιβάλλονται αἱ ἀποφάσεις τῶν ἐπαρχιακῶν. Αἱ ἀποφάσεις τοῦ Ἐφετείου ἐφεσιβάλλονται μόνον εἰς τὸ ἀνώτατον δικαστήριον τῆς Ἀγγλίας, ἀφοῦ καταθέσῃ ὁ ἐφεσιβάλλων 50 λίρας Ἀγγλίας.

Παιδεία.—Καθ' ὅλην τὴν Νῆσον ἐπάρχουσι 3 σχολαρχεῖα (εἰς Λευκωσίαν, Λεμεσὸν, Λάρνακα) 204 δημοτικά σχολεῖα εἰς τὰ ὅποια φοιτῶσιν 8,763 μαθηταὶ καὶ 22 παρθεναγωγεῖα εἰς τὰ ὅποια φοιτῶσι 1792 κορίτσια.

Τὰ σχολεῖα συντηροῦνται ὑπὸ τῶν κοινοτήτων· εἰς ταῦτα ἐπιχορηγεῖ ἡ Κυβέρνησις ἐκ τοῦ ταμείου τῆς Νήσου 2, 250 λίρας Ἀγγλίας. Τουρκικὰ δὲ 108 εἰς τὰ ὅποια φοιτῶσι 3,771 παῖδες· εἰς ταῦτα ἐπιχορηγεῖ ἡ Κυβέρνησις 750 λίρας.

Ἐκκλησιαστικὴ Διοίκησις.—Ἡ ἐκκλησία τῆς Κύπρου εἶνε αὐτοκέφαλος καὶ ἀνεξάρτητος· διοικεῖται δὲ ὑπὸ Ἱερᾶς Συνόδου ἀποτελουμένης ὑπὸ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ὡς προέδρου, τῶν 3 Μητροπολιτῶν, τῶν Ἡγουμένων Κύκκου καὶ Μαχαιράδος, τοῦ Ἀρχιμανδρίτου καὶ τοῦ Ἐξάρχου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὡς μελῶν. Ἡ Κύπρος ἐκκλησιαστικῶς διαιρεῖται εἰς 4 διοικήσεις· εἰς τὴν τοῦ Ἀρχιεπισκόπου ἐδρεύοντος ἐν Λευκωσίᾳ, εἰς τὴν τοῦ Πάφου

ἐν Κτήματι, εἰς τὴν τοῦ Κιτίου ἐν Ἀάρναχι καὶ Λεμησσῷ, καὶ εἰς τὴν τοῦ Κηρυναίας ἐν Μύρτω.

Ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ περιλαμβάνει τὰ ἐξῆς διαμερίσματα: Κυθραίας, Ὀρεινῆς, Μεσαόριας, Ἀμμοχώστου καὶ Καρπασίου, μνημονεύεται δὲ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ὡς ἐξῆς: τοῦ Μακαριωτάτου καὶ Σεβασμιωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Νέας Ἰουστινιανῆς καὶ πάσης Κύπρου. (Τοῦτο ἐκκλησιαστικῶς τὸ λέγουν φήμην).

Ἡ Μητρόπολις Πάφου περιλαμβάνει τὰ ἐξῆς διαμερίσματα: Πάφου, Χρυσοχοῦς Κελοκεδάρων καὶ Αὐδήμου, μνημονεύεται ὡς ἐξῆς: τοῦ Πανιερωτάτου καὶ Θεοπροβλήτου Μητροπολίτου τῆς Ἀγιωτάτης Μητροπόλεως Πάφου ὑπερτίμου καὶ Ἐξάρχου Ἀρσινόης καὶ Ρωμίου.

Ἡ Μητρόπολις Κιτίου περιλαμβάνει τὰ ἐξῆς: Ἀάρνακος, Λεμησσοῦ, Κοιλανίου καὶ Ἐπισκοπῆς, μνημονεύεται δέ: Πρόεδρος Ἀμαθοῦντος.

Ἡ Μητρόπολις Κηρυναίας περιλαμβάνει τὰ διαμερίσματα Κηρυναίας, Μόρφου καὶ Σολέας καὶ μνημονεύεται Πρόεδρος Σολέας.

Οἱ Ἀρχιερατικοὶ ὀρόνοι συντηροῦνται ἀπὸ τὰ εἰσοδήματα τῶν ὀρονικῶν γαιῶν καὶ ἀπὸ συνδρομᾶς διαφόρων προϊόντων ἐκ μέρους τῶν Χριστιανῶν. Τώρα οἱ Ἀρχιερεῖς ἤρχισαν νὰ μισθοδοτῶνται, τὸ δὲ περίσσευμα τῶν εἰσοδημάτων νὰ διατίθεται ὑπὲρ τῶν σχολείων.— Τοῦτο εἶνε καλόν.—

Φόροι.—Εἰς τὴν Κύπρον ὑπάρχουσιν οἱ περισσότεροι φόροι ἀπὸ ἑλας τὰς λοιπὰς χώρας τοῦ κόσμου. Α'. Εἶνε ὁ φόρος τῆς δεκάτης. Β'. τὸ Βεργί, ἥτοι κτηματικὸς φόρος

(ἐγγειος). Γ'. στρατιωτικὸς φόρος. Δ'. φόρος ἐπὶ τῶν προβάτων καὶ αἰγῶν. Ε'. φόρος ἐπὶ τῶν χοίρων. ΣΤ'. φόρος ἐπιτηδεύματος. Ζ'. φόρος ἀκρίδος. Η'. φόρος ἀγροφυλάκῃς. Θ'. τελωνειακὸς φόρος. Οὗτοι εἶνε οἱ ἅμεσοι φόροι. Ἐμμεσοὶ δὲ εἶνε : ὁ βαρὺς φόρος τῶν δικαστηρίων καὶ Χαρτοσήμων, ὁ φόρος τῶν ταχυδρομείων, ὁ βαρὺς φόρος τοῦ κτηματολογίου, ὁ φόρος τοῦ ἁλατος, ὁ φόρος τοῦ κυνηγίου ὁ φόρος ἐπὶ τῶν δασῶν κ.λ.π.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Νῆσος πάσχει συχνὰ ἀπὸ ἀνομβρίας, ὁ ἀγροτικὸς πληθυσμὸς καταντᾷ εἰς μεγάλην πτωχείαν· ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ κυβέρνησις εἰσπράττει τοὺς φόρους τούτους μὲ ἀυστηρότητα, καθιστᾷ τὴν θέσιν αὐτοῦ, συνεπῶς δὲ καὶ τῶν ἄλλων τάξεων, ἀπελπιστικήν. Ἡ κατάστασις αὕτη ἠνάγκασε τοὺς κατοίκους ν' ἀποστείλωσι τῷ 1889 4μελῇ πρεσβείαν εἰς Λονδίνον ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ νῦν Ἀρχιεπισκόπου Κ. Σωφρονίου, ἵνα καὶ προσωπικῶς παραστήσωσι ἐνώπιον τοῦ θρόνου τῆς Α. Μ. τῆς Ἀνάσσης Βικτωρίας τὴν δεινὴν κατάστασιν τοῦ τόπου καὶ προσγείνη μία θεραπεία εἰς τὸν δυστυχοῦντα λαόν, εἴτε διὰ τῆς ἐλαττώσεως τοῦ πρὸς τὴν Τουρκίαν φόρου, εἴτε δι' ἄλλου τινὸς μέσου. Δυστυχῶς αἱ παρακλήσεις τῆς πρεσβείας δὲν εἰσηκούσθησαν ὑπὸ τοῦ θρόνου τῆς Ἀνάσσης.

Ἀξία λόγου δημόσια ἔργα δὲν ἔγειναν ἐν τῇ Νήσῳ. Εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ Κυβ. ἔκαμε μερικὰ πράγματα, ὥς τὴν δάσωσιν τῆς χώρας, τακτικὰ δικαστήρια, μερικὰς ὁδοὺς, ταχυδρομικὴν συγκοινωνίαν, καλοὺς περιπάτους εἰς τινὰ μέρη, ἀλλὰ πάντα ταῦτα εἶνε μηδὲν ἀπέναντι τῆς φήμης τῆς διοικητικῆς τῶν Ἀγγλων ἱκανότητος, ἀπέναντι

τῆς ὑπερηφανείας τοῦ ἔθνους των, ἀπέναντι τῆς φιλελευθερίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ των, ἀπέναντι τέλος τῆς ἀνάγκης τῆς Νήσου· ὑπὲρ τῆς γεωργίας, δενδροφυτείας, τακτικῆς συγκοινωνίας ὅλης τῆς Νήσου δὲν ἐλήφθη ἀκόμη σπουδαία φροντίς.

Ἐλπίζομεν ὅτι εἰς τὸ μέλλον θὰ τελεσθῶσι σπουδαῖότερα ἔργα, πρὸ πάντων δὲ τώρα ὑπὸ τὴν πατρικὴν διοίκησιν καὶ τὴν στιβαρὰν χεῖρα τοῦ Μ. Ἀρμοστοῦ Σὶρ Οὐώλτερ Σένδαλ.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

•

Κ Υ Π Ρ Ο Σ

ΗΤΟΙ ΔΟΚΙΜΙΟΝ ΠΑΤΡΙΔΟΓΡΑΦΙΑΣ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΗΝ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΝ

Γεωγραφία σημαίνει ζωγραφίαν ἑνὸς τόπου· ὅπως δὲ, ἔσαν ἕκ τινος ζωγραφίας παράλειφθῇ μέρος τι, ἡ εἰκὼν ἐκείνη εἶνε κολοβή, χάνει πολὺ ἐκ τῆς ἀξίας της, οὕτω καὶ ἐκ τῆς Γεωγραφίας δὲν πρέπει νὰ παραλείπηται οὐδὲν τῶν ὅσων ἀπαιτοῦνται πρὸς ἀκριβῆ καὶ πλήρη κατανόησιν τοῦ γεωγραφομένου τόπου. Ἀλλὰ, καθὼς διὰ νὰ ἐννοήσῃ τις τὸ καλὸν μιᾶς εἰκόνας, τὴν συμμετρίαν ἢ δυσαναλογίαν τῶν μερῶν αὐτῆς εἶνε ἀνάγκη νὰ τοῦ τὸ ὑποδείξῃ ἄλλος τις γνώστης τῶν τοιούτων, καλλιτέχνης, οὕτω καὶ ἐν τῇ Γεωγραφίᾳ πρέπει νὰ ὑποδεικνύωνται, νὰ ἐξαίρωνται τὰ ὥραϊα, νὰ παριστάνωνται δὲ διὰ ζωηρῶν χρωμάτων τὰ ἄσχημα ἑνὸς τόπου, ἵνα ἡ εἰκὼν αὐτοῦ ἀποτυπωθῇ ζωηρῶς ἐν τῇ συνειδήσει τοῦ ἀναγινώσκοντος· νὰ ᾔνῃ δὲ τοιαύτη ἡ ἀπεικόνισις, ὥστε νὰ δύναται τις νὰ παρακολουθῇ νοερώς τὸν ἀπεικονίζοντα, νὰ τὸν ἐννοῇ, νὰ χωνεύῃ τὰ λεγόμενα, νὰ εὐχαριστῇται, νὰ συγκινηθῇ, νὰ παλαίηται, νὰ ἐνθουσιᾷ, νὰ θαυμάζῃ, νὰ ἐκπλήττῃται πρὸ τοῦ μεγαλείου τῆς φύσεως· νὰ μὴ τὸν ἀπογοητεύῃ δὲ διὰ τῆς συγνῆς ἐπαναλήψεως τῶν αὐτῶν πάντοτε πραγμάτων· τότε θ' ἀποκτήσῃ ἐνδιαφέρον διὰ τὸν τόπον ἐκεῖ-

νον, τότε θ' ἀγαπήσῃ τὴν Γεωγραφίαν, θ' ἀγαπήσῃ τὴν μάθησιν.

Διὰ τὸν λόγον τοῦτον πρέπει νὰ ἐφιστᾶται ἡ προσοχή μας εἰς τὰ καλὰ, εἰς τὰ εὐληπτα, εἰς τὰ μεθοδικὰ βιβλία· βεβαίως ἢ ἐξ ἰδίας ἀντιλήψεως γυνῶσις ἐνὸς πράγματος εἶνε ἡ μόνη ὀρθὴ μέθοδος τῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε οὔτε πάντοτε, οὔτε εἰς πάντας δυνατόν· διὰ τοῦτο ἐν τοιαύτῃ περιστάσει πρέπει νὰ καταφεύγωμεν εἰς τὰ βιβλία, ἀλλὰ βιβλία τοιαῦτα, ὥστε ν' ἀναπληρῶσι τὴν πληροφορικὴν διδασκαλίαν· βιβλία ζῶντα, βιβλία ὁμιλοῦντα, βιβλία διδάσκοντα.

Κατὰ ταῦτα λοιπὸν ἡ Γεωγραφία πρέπει νὰ ἐξετάζη τὴν φυσικὴν ἐνὸς τόπου κατάστασιν, τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ διαιρέσιν, τὸ ἰσχύον πολιτειακὸν σύστημα, τὴν τοπικὴν αὐτοῦ ἔκτασιν, τὸ ἔδαφος, τὸ κλίμα, τὰ προϊόντα, τὸν βίον τῶν κατοίκων, τὴν οἰκονομικὴν αὐτῶν κατάστασιν, τὰ ἔθνη καὶ ἔθιμα, τὴν σχέσιν αὐτῶν πρὸς τὸν ἄλλον κόσμον, τὴν τέχνην, τὴν βιομηχανίαν, τὴν θρησκείαν, τὴν πνευματικὴν καὶ ἠθικὴν τοῦ λαοῦ κατάστασιν, τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ κλήρου, τὴν κατάστασιν τοῦ σχολείου καὶ τῆς ἐκκλησίας, τὴν φιλοπονίαν τῶν ἀνδρῶν, τὰς ἀσχολίας τῆς γυναικὸς, τὴν καθημερινὴν τροφήν, τὴν κατοικίαν, τὴν ἐνδυμασίαν, τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῶα· τότε ἔχομεν πλήρη καὶ ζωηράν εἰκόνα ἐνὸς τόπου· τότε λέγομεν ὅτι γνωρίζομεν τὸν τόπον ἐκεῖνον. Τότε ἡ Γεωγραφία καθίσταται μάθημα τερπνὸν, μάθημα μορφωτικόν.

ΠΩΣ ΔΙΔΑΣΚΕΤΑΙ Η ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

Ἡ διδασκαλία ἄρχεται πρῶτον ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος (Πατριδογραφία), καὶ πρῶτιστα πάντων ἐκ τῆς αἰθούσης τοῦ δημοτικοῦ σχολείου.

Μέθοδος τῆς διδασκαλίας εἶνε ἡ συνθετική, καθ' ἣν ἐκ τῶν μερῶν προχωροῦμεν καὶ σχηματίζομεν τὸ ὅλον.

Ὁ παῖς θὰ διδάχθῃ τὰ 4 σημεῖα τοῦ ὁρίζοντος· θὰ μάθῃ τὰς διαφοροὺς ὀνομασίας τοῦ ἀέρος (Ἀνατολικὸς ἢ Ἀπηλιώτης, Ζέφυρος, Βορέας, Νότος) πρὸς ἐντύπωσιν τῶν σημείων· εἶτα ὁ διδάσκαλος διδάσκει τὴν σχέσιν τοῦ σχολείου πρὸς τὰς ὁδοὺς, τὰς πλατείας κ.λ.π. εἶτα τὰ διαφορὰ φυσικὰ ἐντικείμενα· θὰ ἐδηγήσῃ δηλ. τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν ἐξοχὴν καὶ θὰ διδάξῃ αἰσθητικῶς περὶ λόφου, βουνοῦ, ὄρους, ποταμοῦ, κοίτης, ὄχλων, κόλπου, ἰσθμοῦ κ.λ.π. κατὰ τὸ ἀξίωμα : «οὐδὲν ἐστὶν νῦν, ὃ μὴ πρότερον ἐν τῇ αἰσθήσει».

Εἶτα ὁ διδάσκαλος εἶνε ἀνάγκη νὰ εἰσαγάγῃ τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν κατανόησιν τοῦ τοπογραφικοῦ χάρτου· πρὸς τοῦτο ἱχνογραφεῖ ἐπὶ χάρτου ἢ ἐπὶ τοῦ μελανοπίνακος τὴν αἰθουσαν τοῦ σχολείου μὲ τὰ παράθυρα, θύρας κ.λ.π. ὑπὸ κλίμακα πάντοτε 10κίς ἢ 100κίς μικροτέραν, τοποθετεῖ τὸ ἱχνογράφημα οὕτως, ὥστε ἡ Ἀνατολικὴ πλευρὰ τοῦ χάρτου ἢ τοῦ πίνακος νὰ ᾔνῃ ἐστραμμένη πρὸς τὸν Ἀ. τοῖχον, ἢ Ἀ. πρὸς τὸν Δ. καὶ οὕτω καθέξῃς, ὥστε οἱ παῖδες νὰ ἴδωσιν ὅτι συμφωνεῖ τὸ ἱχνογράφημα πρὸς τὴν αἰθουσαν· κατόπιν ἀλλάσσει τὴν θέσιν τοῦ χάρτου, ὅπως δὲν θὰ συμφωνῇ πρὸς τὴν αἰθουσαν· ἐντεῦθεν λαμβάνει

θάνει ἀφορμὴν νὰ διδάξῃ, ὅτι ἐπὶ τοῦ χάρτου θέ-
τουσι πάντοτε τὸ Βόρειον πρὸς τὸ ἐπάνω μέρος, τὸ
Ν. πρὸς τὸ κάτω, τὸ Α. πρὸς τὰ δεξιὰ, καὶ τὸ Δ. πρὸς
τ' ἀριστερά· οὕτω διδάσκει καὶ τὰ δευτερεύοντα ἢ διάμεσα
σημεῖα. Δύναται τῶρα ὁ διδάσκαλος νὰ σχηματίσῃ στοι-
χειώδη τοπογραφικὸν χάρτην καὶ νὰ παρακολουθῇται ὑπὸ
τῶν παιδῶν, ζητῶν τὴν γνώμην των πρὸς ποῖον μέρος τοῦ
χάρτου νὰ θέσῃ τὴν ὁδὸν, ἣτις εἶνε πρὸς Α. τοῦ σχολείου,
ἐκείνην, ἣ ἐποία εἶνε πρὸς Δ. κ.λ.π. Μετὰ τὴν προκαταρ-
κτικὴν ταύτην ἐργασίαν ὁ διδάσκαλος ἀρχεται τῆς διδα-
σκαλίας τῆς πατρίδος του ἐκ τῆς πόλεως, τῆς κωμοπόλε-
ως ἢ τοῦ χωρίου ἐνθα κεῖται τὸ σχολεῖόν του. Καὶ πρῶτον
θὰ ὑποδείξῃ τὰ φυσικὰ ὅρια τοῦ χωρίου του. Πόθεν ὀρίζε-
ται διὰ ξηρᾶς, πόθεν βρέχεται, τοὺς κόλπους, τὰ ἀκρω-
τήρια, εἴτα θὰ ἐξετάσῃ τὸ ἔδαφος, ἂν ᾖν ὄρεινόν ἢ πεδι-
νόν, γόνιμον ἢ ἄγονον, τὰ ὄρη, τὰς λίμνας, τοὺς ποτα-
μοὺς, τὰς πεδιάδας, τὸ κλίμα, τὰ προϊόντα καὶ ἔπειτα τὸν
πληθυσμὸν τοῦ χωρίου του, τὴν θρησκείαν, τὴν γλῶσσαν,
τὴν διανοητικὴν ἀνάπτυξιν, τὸ ἐμπόριον, τὰς τέχνας, τὴν
βιομηχανίαν, τὰ ἥθη καὶ ἔθιμα κ.λ.π.

Εἴτα προχωρεῖ εἰς τὸ παρακείμενον χωρίον· ὀρίζει τὴν
ἀπόστασιν αὐτοῦ, τὸ τοποθετεῖ ἐπὶ τοῦ τοπογραφικοῦ χάρ-
του, ἐξετάζει καὶ τοῦτο κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον καὶ συγκρί-
νει αὐτὸ πρὸς τὸ χωρίον του· καταδεικνύει τὴν διαφορὰν
τοῦ ἔδαφους, τοῦ κλίματος, τῶν προϊόντων, τῶν κατοι-
κων κ.λ.π. Κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον διδάσκει πολλὰ χωρία,
ἐνῶναι ἔπειτα αὐτὰ καὶ ἀποτελεῖ τὸ διαμέρισμα, ἐκ δὲ τῶν

διαμερισμάτων τὴν διοίκησιν καὶ ἐκ τῶν διοικήσεων ἔλυν τὴν Νῆσον· οὕτω δὲ ὁ παῖς μανθάνει τὴν πατρίδα του ὁμαλῶς καὶ χωρὶς χάσματα εἰς τὸν νοῦν του.

Ἡ Γ'. τάξις θὰ ἔχῃ γνώσεις ἱστορικὰς περὶ τῆς πατρίδος της· θὰ ἐνώνῃ λοιπὸν τὴν ὀνομασίαν ἐνὸς τόπου μὲ τὸ ἄξιον λόγου ἱστορικὸν γεγονὸς· εἶτα ἀσχοῦνται οἱ παῖδες διὰ τῶν νοερῶν λεγομένων ταξειδίων πρῶτον διὰ τῶν συνήθων χαρτῶν καὶ εἶτα διὰ τῶν βωθῶν λεγομένων (ἂν ὑπάρχωσιν).

Ὁ διδάσκαλος πρέπει νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψει του ὅτι διὰ καταλλήλου ἀφηγήσεως εἶνε ἀνάγκη νὰ μορφώσῃ τὸ παρατηρητικὸν, νὰ ὀξύνῃ τὸν νοῦν, νὰ ἐνδυναμώσῃ τὴν μνήμην καὶ νὰ ἀναπτύξῃ πάντα τὰ συναισθήματα τῶν παιδῶν· διότι οὗτος εἶνε ὁ σκοπὸς τῆς διδασκαλίας ἐκάστου μαθήματος, ἰδίᾳ δὲ τῆς Γεωγραφίας, καὶ οὐχὶ ἡ ξηρὰ ἀπομνημόνευσις ὀνομάτων ὁρέων, ποταμῶν, πόλεων κ.λ.π.

Πρῶτον λοιπὸν ὀρθὴ κατανόησις τοῦ πράγματος, δεῦτερον εἰσαγωγή εἰς τὸν τοπογραφικὸν χάρτην, τρίτον σύνοδοις ἱστορικῶν γεγονότων μετὰ τοῦ τόπου, τέταρτον σύγκρισις τῶν διαφόρων τόπων, πέμπτον νοερὰ ταξειδία, ἕκτον κατασκευὴ πλήρους τοπογραφικοῦ χάρτου, ἑβδομον παρουσιάσις ἀναγλύπτων ἢ βωθῶν χαρτῶν (ἂν ὑπάρχωσιν).

Ὁ διδάσκαλος ἔπειτα προχωρεῖ εἰς τὴν διδασκαλίαν ξένων τόπων κατὰ τὰ ἀξιώματα: «ἐκ τῶν γνωστῶν πρὸς τ' ἄγνωστα» «ἐκ τῶν πλησίον πρὸς τὰ μακρὰν» καὶ «ἐκ τῶν εὐκόλων πρὸς τὰ δύσκολα».

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Λόφοι, βουνά, ὄρη, ἡφαίστεια.

Ἡ γῆ ἐπὶ τῆς ὁποίας κατοικοῦμεν εἶνε ἐν ἀπὸ τὰ πολ-
λὰ σώματα τοῦ οὐρανοῦ, τὰ ὁποῖα βλέπομεν· ἔχει δὲ καὶ
αὐτὴ σχῆμα στρογγύλον ὅπως ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη καὶ οἱ
λοιποὶ ἀστέρες.

Ἡ γῆ ἀποτελεῖται ἀπὸ διάφορα στρώματα βαλμένα τὸ
ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλου· ταῦτα διακρίνομεν καλλίτερα εἰς μερικὰ
ὕψωματα, τὰ ὁποῖα ἔχουσι διαφόρων εἰδῶν στρώματα· ἔ-
γειναν δὲ ταῦτα ἐκ τῆς ἐξῆς αἰτίας.

Ἡ γῆ πρὸ πολλῶν χιλιάδων ἐτῶν ἦτο ἀνημμένη καὶ
ἔκαιε καθὼς τότε ὁ ἥλιος· τὰ ὕδατα ἦσαν ἀναμεμιγμένα
μὲ τὴν ξηρὰν καὶ ἐσχημάτιζον ἐν εἶδος γυλοῦ· ἕνεκα δὲ
τῆς θερμότητος τῆς γῆς ἀφ' ἐνὸς καὶ τῆς θερμότητος τοῦ
ἡλίου ἀφ' ἐτέρου, τόσον πολλὰ ἐξατμίσεις τῶν ὑδά-
των ἐγίνοντο, ὥστε μ' ὅλα ταῦτα τὰ φῶτα, σκότος βαθὺ
ἐβασίλευεν εἰς ὅλην τὴν γῆν· τότε δὲν ἠδύνατο τίποτε νὰ
ζήσῃ ἐπὶ τῆς γῆς· κατόπιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἕνεκα τοῦ
ἀέρος, ἡ γῆ ἔπηξεν, ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τὸ ἔξω μέρος· εἰς τὸ
ἐσωτερικὸν ὅμως αὐτῆς εἶνε ἀκόμη λωωμένη καὶ πολὺ
θερμὴ· τοῦτο μαρτυροῦσι τὰ θερμὰ ὕδατα, τὰ ὁποῖα ἐξέρ-
χονται ἐνίοτε ἀπὸ τὰ ἔγκατα τῆς γῆς.

Τὰ ἐπὶ τῆς γῆς ὑψώματα ἐσχηματίσθησαν, ἀφοῦ ἔπη-
ξαν αἱ ὕλαι, αἱ ὁποῖαι ἦσαν λωωμέναι ἕνεκα τοῦ πυρὸς
καὶ τοῦ ὕδατος. Ἐκ τούτων τὰ μικρότερα ὑψώματα λέ-
γονται λόφοι, ἂν ᾖ ἀπὸ χῶμα, βράχοι δὲ, ἂν ᾖ πε-
τρώδη καὶ ἀπόκρημνα· τὰ μεγαλείτερα λέγονται βουνά.
ὅταν δὲ ᾖ πολὺ ὑψηλὰ, λέγονται ὄρη· ἐνίοτε πολλὰ ὄρη

εἶνε ἡνωμένα καὶ τότε λέγονται· σειρὰ ὀρέων ἢ ὀροστοιχία. Πολλὰ ὄρη ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀνοίγουν καὶ ἐκβάλλουν ὕλην τινὰ ρευστὴν καὶ θερμὴν, ἢ ὁποία λέγεται λάβα· αὕτη συναθροισζομένη κατ' ἀρχὰς εἰς ἓν μέρος σχηματίζει ἐν στρῶμα γῆς· κατόπιν πάλιν ἀνοίγει καὶ σκεπάζει μὲ ἄλλην ὕλην τὸ πρῶτον στρῶμα καὶ οὕτω καθ' ἐξῆς· αὐτὰ τὰ ὄρη ὀνομάζονται Ἡφαίστεια, αἱ δὲ ὁπαὶ ἀπὸ τὰς ὁποίας ἐξέρχεται ἡ λάβα λέγονται κρατῆρες· τὸ ὑψηλότερον μέρος τοῦ ὄρους λέγεται κορυφή (κ. μύτη), τὸ χαμηλότερον αὐτοῦ μέρος λέγεται ὑπώρεια ἢ πρόποδες, τὸ μεταξὺ τῆς κορυφῆς καὶ τῆς ὑπωρείας μέρος λέγεται κλιτύς ἢ ράχις.

Ξηρὰ καὶ Θάλασσα.

Εἶδομεν ὅτι τὰ ὕδατα ἦσαν ἡνωμένα μὲ τὴν ξηράν· κατόπιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἐσωρεύθησαν εἰς ἓν μέρος, οἱ δὲ ἄνθρωποι τὰ ὠνόμασαν θάλασσαν, τὸ δὲ στερεὸν μέρος ὠνόμασαν ξηράν· ἡ θάλασσα εἶνε τριπλασία τῆς ξηρᾶς· ἐπὶ τῆς ξηρᾶς βλαστάνουσι τὰ φυτὰ καὶ ζῶσι τὰ ζῶα, ἐντὸς δὲ τῆς θαλάσσης ζῶσιν οἱ ἰχθῦς.

Ἀτμόσφαιρα.

Ὅλην τὴν γῆν περικυκλώνει ἓν σῶμα, τὸ ὁποῖον δὲν βλέπομεν μὲν, αἰσθανόμεθα ὁμως καὶ ἄνευ τοῦ ὁποίου οὐδὲν πρᾶγμα δύναται νὰ ζήσῃ ἐπὶ τῆς γῆς οὔτε ζῶον οὔτε φυτὸν· τὸ σῶμα τοῦτο δὲν εἶνε οὔτε στερεὸν οὔτε ὑγρόν· τοῦτο ὀνομάζεται ἀήρ· τὸ δὲ μέρος εἰς τὸ ὁποῖον εὗρίσκε-

ται ονομάζεται ἀτμόσφαιρα. Ὁ ἀήρ φθάνει εἰς ὕψος 60 χιλ. μέτρων ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς.

Ἡπειροι, Ὠκεανοί.

Τὴν ξηράν διαιροῦσιν οἱ ἄνθρωποι εἰς 5 μεγάλα μέρη, τὰ ὅποια ὀνομάζουσιν Ἡπείρους, εἶνε δὲ αἱ ἐξῆς: Εὐρώπη, Ἀσία, Ἀφρική, Αὐστράλία καὶ Ἀμερική.

Ἡ θάλασσα εἰσχωρεῖ βαθέως εἰς τὴν ξηράν· διὰ τοῦτο καὶ εἰς αὐτὴν δίδουσι διάφορα ὀνόματα ἀπὸ τοὺς τόπους, ὅπου εὐρίσκεται· καὶ τῆς θαλάσσης τὰ ὀνόματα εἶνε 5· εἶνε δὲ ταῦτα πολὺ ἐκτεταμένα μέρη ἁλμυρῶν ὑδάτων τὰ ὅποια ὀνομάζονται Ὠκεανοὶ καὶ εἶνε οἱ ἐξῆς: Βόρειος Παγωμένος, Ἀτλαντικὸς, Νότιος Παγωμένος, Ἰνδικὸς καὶ Μέγας ἢ Εἰρηνικὸς Ὠκεανός.

Μικρὰ μέρη τῶν Ὠκεανῶν τὰ ὅποια εἶνε πλησίον τῶν Ἡπειρῶν λέγονται θάλασσαι.

Μικρὸν μέρος ξηρᾶς, τὸ ὅποιον εἶνε περικυκλωμένον ὑπὸ θαλάσσης λέγεται Νῆσος.

Μία γλῶσσα θαλάσσης, ἡ ὅποια εἰσχωρεῖ βαθέως εἰς τὴν ξηράν καὶ σχηματίζει ἓνα μέγαν γῦρον ὀνομάζεται κόλπος.

Μικρὸς κόλπος ὅπου προφυλάττονται τὰ πλοῖα ἀπὸ τὴν τρικυμίαν λέγεται λιμὴν.

Στενὸν μέρος θαλάσσης, τὸ ὅποιον ἐνώνει δύο θαλάσσας καὶ χωρίζει δύο ξηρὰς λέγεται πορθμός.

Στενὸν μέρος ξηρᾶς, τὸ ὅποιον ἐνώνει δύο ξηρὰς καὶ χωρίζει δύο θαλάσσας λέγεται Ἴσθμός.

Μία γλῶσσα ξηρᾶς ἀπόκρημνος, ἡ ὁποία εἰσχωρεῖ βα-
θέως εἰς τὴν θάλασσαν λέγεται ἀκρωτήριον.

Ἐπὶ τῶν ἀκρωτηρίων καὶ τινων ἀκτῶν τῆς θαλάσσης
ἀνάπτουσι συνήθως φανούς πρὸς ἀσφάλειαν τῶν πλεόντων
ἐντὸς τῆς θαλάσσης· τὰ μέρη ταῦτα ὀνομάζονται φάροι.

Μέρος ξηρᾶς, τὸ ὁποῖον περιβρέχεται ἐκ τριῶν μερῶν
ὑπὸ θαλάσσης, ἐξ ἑνὸς δὲ μέρους ἐνοῦται μετ' ἄλλην ξηρὰν
ὀνομάζεται γερασίνηςος.

Μέρος ξηρᾶς ἐκτεταμένον, ὁμαλὸν, ἐπιδεχόμενον καλ-
λιέργειαν λέγεται πεδιάς. Ὅταν δὲ εἶνε ἀμμῶδες ἢ πετρῶ-
δες καὶ δὲν ἐπιδέχῃται καλλιέργειαν τότε ὀνομάζεται ἔρη-
μος.

Οἰκία ἐκτισμένη συνήθως πλησίον δάσους καὶ ἔχουσα
πέριξ αὐτῆς πολλὰ κτήματα ὀνομάζεται ἔπαυλις (τουρκικᾶ
τσιφλίκι).

Ὁ τόπος, εἰς τὸν ὁποῖον βλαστάνουσιν ἄγρια χόρτα τὰ
ὁποῖα χρησιμεύουσι πρὸς τροφήν τῶν ζώων λέγεται λει-
μῶν (κ. λειβάδι).

Ἐκτασις ὕδατος ὀλίγον βαθεῖα περικυκλωμένη ὑπὸ ξη-
ρᾶς λέγεται λίμνη.

Ἐδαφος ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει πάντοτε ἀβαθὲς στάσι-
μον ὕδωρ λέγεται ἐλῶδες.

Μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον εἶνε ἐκτισμέναι οἰκίαι μέχρι τῶν
100 λέγεται χωρίον, μέχρι τῶν 200 λέγεται κώμη, μέ-
χρι τῶν 500 καὶ πέραν λέγεται κωμόπολις· ἀπὸ τὰς 800
καὶ πέραν λέγεται πόλις.

Ὁ βαθμὸς τῆς θερμότητος καὶ τοῦ ψύχους ἐνὸς τόπου
λέγεται κλίμα.

Πᾶν ὅ,τι παράγει ἡ γῆ διὰ τῆς καλλιεργείας καὶ χρησιμεύει πρὸς τροφήν τῶν ἀνθρώπων λέγεται προϊόν.

Ὅσοι ἄνθρωποι ὁμιλοῦσι τὴν ἰδίαν γλῶσσαν, ἔχουσι τὴν ἰδίαν θρησκείαν, τὰ ἴδια ἥθη καὶ ἔθιμα ἀποτελοῦσιν ἔθνος.

Τὸ ἔθνος διοικεῖται ὑπὸ ἐνὸς ἄρχοντος, ὁ ὁποῖος λέγεται ἡγεμὼν, ἢ πρόεδρος ἢ βασιλεὺς.

Ἡ πρώτη πόλις ἐνὸς ἔθνους ἢ ἐνὸς τόπου ὅπου κατοικεῖ ὁ ἀνώτατος ἄρχων λέγεται πρωτεύουσα.

Ὁ τρόπος μὲ τὸν ὁποῖον κυβερνᾶται ἓν ἔθνος ἢ εἰς τόπος λέγεται πολίτευμα.

Τὸ πολίτευμα κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ ἄρχων κυβερνᾷ τὸ ἔθνος ἢ τὸν λαὸν ὡς αὐτὸς μόνος θέλη λέγεται Μοναρχία ἀπόλυτος· ὅταν ὁ ἄρχων δὲν κυβερνᾷ ὅπως θέλη ἀλλ' ὅπως θέλωσιν οἱ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ τότε λέγεται Συνταγματικὸν πολίτευμα· ὅταν πολλοὶ ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ διοικῶσι τὸν τόπον ἄνευ βασιλείας τότε ὀνομάζεται δημοκρατικὸν πολίτευμα· ὅταν δὲ κυβερνῶσιν οἱ ἄριστοι ἐνὸς τόπου χωρὶς νὰ λαμβάνωσι μέρος αἱ κατώτεραι τάξεις τοῦ λαοῦ τότε λέγεται Ἀριστοκρατικὸν πολίτευμα.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

Τὸ μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον κατοικοῦμεν ἡμεῖς οἱ Κύπριοι, εἰπομεν, ὅτι ὀνομάζεται Κύπρος.

Ἡ Κύπρος εἶνε περικυκλωμένη πανταχόθεν ἀπὸ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν· εἶνε λοιπὸν Νῆσος· εἶνε ἡ τελευ-

ταία πρὸς τὸ Α. μέρος τῆς Μεσογείου. Ἡ Κύπρος πρὸς τὸ Α. μέρος αὐτῆς εἶνε στενὴ καὶ μακρὰ καὶ ὁμοιάζει μὲ χοιρομέριον· ἔχει δὲ τὰ ἐξῆς ὅρια· πρὸς Α. τὴν θάλασσαν τῆς Συρίας καὶ Παλαιστίνης, πρὸς Ν. τὴν θάλασσαν τῆς Αἰγύπτου, πρὸς Δ. τὴν τῆς Παμφυλίας καὶ πρὸς Β. τὴν θάλασσαν τῆς Κιλικίας. Λέγουσι ὅτι τὸν παλαιὸν καιρὸν ἦτο ἠνωμένη μὲ τὴν Συρίαν.

Κόλποι τῆς Κύπρου.

Ἐὰν περιπλεύσωμεν τὴν Κύπρον μὲ πλοῖον θὰ ἴδωμεν τοὺς ἐξῆς κόλπους· τὸν κόλπον τῆς Ἀμμοχώστου πρὸς Α.—οὗτος εἶνε ὁ μεγαλειτερος ὅλων τῶν ἄλλων—, τὸν τῆς Λάρνακος πρὸς τὰ Ν.Α., τὸν τῆς Λεμεσσοῦ καὶ τὸν τῆς Ἐπισκοπῆς πρὸς Ν., τὸν τῆς Χρυσοχωῦς πρὸς τὰ Β.Δ. καὶ τὸν τῆς Μόρφου πρὸς τὰ Β.Δ.

Ἀκρωτήρια.

Ἐπίσημα ἀκρωτήρια τῆς Κύπρου εἶνε τὰ ἐξῆς·

Τὸ τῶν Κλειδῶν (κοινῶς τοῦ ἀγ. Ἀνδρέου ἢ οὐρὰ τοῦ βοῦ) πρὸς τὰ Β.Α., τὸ Πηδάλιον (κ. τῆς Γραίας) πρὸς τὰ Ν.Α., τὸ ἀκρωτήριον Θρόνοι (κ. τῆς Πύλας) πρὸς Δ. τοῦ Πηδαλίου, τὸ Κίτιον δυσμικώτερον—ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου τούτου ὑπάρχει φάρος—, τὸ τοῦ Κουρίου (κ. Κάβο Γάττας) πρὸς Ν.—καὶ ἐπὶ τούτου ὑπάρχει φάρος—, τὸ Ζευγάρι πρὸς Δ. τούτου, τὸ Δρέπανον πρὸς Δ. τούτου, ὁ Ἀκάμας (κ. Κάβο Ἀρναούτης) πρὸς Δ. τῆς νήσου—ἐπὶ τοῦ Ἀκρωτηρίου τούτου ἦτο ἐκτισμένη πόλις Ἀκαμαν-

τις, τὴν ὁποίαν ἔκτισεν ὁ Ἀκάμας ὁ υἱὸς τοῦ Θησέως τῷ 1170 π.Χ. ἐκ τούτου καὶ τὸ ἀκρωτήριον ὠνομάσθη Ἀκάμας—, ὁ Πωμὸς πρὸς Α. τούτου, ὁ Λιμνίτης ἀνατολικώτερον καὶ τὸ Κρόμμυον (κ. Κάβο Κορμακίτης) πρὸς τὸ Β.Δ. τῆς Νήσου.

Χερσονήσοι

Ἡ Κύπρος ἔχει καὶ μικράς τινας χερσονήσους, ἐξ ὧν ἐπισημότεραι εἶνε : ἡ τῆς Καρπασίας πρὸς τὸ Α. τῆς νήσου, ἡ τοῦ Ἀκρωτηρίου πρὸς Ν., ἡ τοῦ Ἀκάμαντος πρὸς Δ. καὶ ἡ τοῦ Κορμακίτου πρὸς Β.

Ἡ Κύπρος ἔχει μῆκος ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Κλειίδες μέχρι τοῦ Ἀκάμαντος 300 μίλια ἀγγλικά, πλάτος δὲ ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Κρομμύου μέχρι τοῦ Κουρίου 60 μίλια· ἡ περιφέρεια (γύρος) αὐτῆς 600 ἀγγλ. ναυτικά μίλια καὶ ἡ ἐπιφάνεια (τὸ πρόσωπον) αὐτῆς 4000 τετραγωνικά ἀγγλ. μίλια.

Ἔως ἐδῶ ἐξητάσαμεν τὴν Κύπρον ἐξωτερικῶς μόνον, ἀφοῦ περιεπλεύσαμεν αὐτήν· εἶδομεν τὸ σχῆμα αὐτῆς, ἐμάθομεν τὴν ἔκτασιν, εἶδομεν τοὺς κόλπους καὶ τὰ ἀκρωτήρια αὐτῆς.

Τώρα θὰ ἐξετάσωμεν αὐτὴν καὶ ἐσωτερικῶς.

Ἕδαφος.

Τὸ ἔδαφος τῆς Κύπρου εἶνε ἀλλαχοῦ μὲν ὀρεινὸν, ἀλλὰχοῦ δὲ πεδινὸν, ἔχει δὲ καὶ λειμῶνας (λειβάδια). Τὸ ὀρεῖνόν μέρος εἶνε περίπου τριπλάσιον τοῦ πεδινοῦ.

Τὸ καλλιεργήσιμον πεδινὸν εἶνε παχὺ καὶ εὐφορώτατον, ὑπολογίζεται δὲ εἰς τρία περίπου ἑκατομμύρια κυπριακὰ στρέμματα (σκάλες).

”Ορη

Τὰ ὄρη τῆς Κύπρου ἀποτελοῦνται ἀπὸ δύο σειρὰς, αἱ ὁποῖαι διασχίζουν τὴν Νῆσον ἀπ’ Α. πρὸς Δ., ἡ μὲν μία κεῖται πρὸς τὸ Β. μέρος, ἡ δὲ ἄλλη πρὸς τὸ κέντρον ὀλίγον τι πρὸς Ν. καὶ ἡ μὲν Βόρειος σειρὰ ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ ἀκρωτηρίου Κλεῖδες καὶ τελειώνει εἰς τὸ ἀκρωτήριον Κρόμμυον· ἡ σειρὰ αὕτη λέγεται τοῦ πενταδακτύλου, διότι εἰς τὸ μέσον αὐτῆς ὑπάρχει κορυφὴ ἔχουσα 5 κλάδους, αἱ ὁποῖοι ὁμοιάζουσι πρὸς δακτύλους· ἐπισημότεραι κορυφαὶ τῆς ὄροστοιχίας ταύτης ἐκ Δ. πρὸς Α. εἶνε αἱ ἐξῆς.

Ὁ Πάπας, ὄρος χαμηλὸν καὶ κωνοειδές, ὁ Κόρνος ὕψος 3,406 ποδῶν ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης, κατάφυτος ἐκ πευκῶν, σχίνων καὶ πρίνων (περνάρια), τὸ Λειβάδι, μαστοειδές ὄρος, κατάφυτον ἀπὸ κηπαρίσους, ἐκ τῶν ὑπωρειῶν τοῦ ὁποῖου πηγάζει τὸ περίφημον ὕδωρ τῆς Λαπήθου, τὸ κεφαλόβρισον· ὁ ἅγιος Ἰλαρίων 3,340 ποδ. ὄρος πετρῶδες καὶ λίαν ἀπόκρημνον· ἐπ’ αὐτοῦ σώζεται ἀκόμη Ἑνετικὸν φρούριον σχεδὸν ἐν καλῇ καταστάσει περικυκλωμένον ἐκ τοῦ Ν. μέρους ὑπὸ ἰσχυροῦ λιθίνου τείχους· συνίσταται δὲ τὸ φρούριον τοῦτο ἀπὸ 3 αὐλῶν ἢ πατώματα· ἐκάστη αὐλὴ σώζει ἀκόμη τοὺς στρογγύλους πύργους τῆς μετὰ πολεμίστρας των· συγκοινωνοῦσι δὲ ἡ

μία μὲ τὴν ἄλλην μὲ χαμηλοὺς λιθίνους θόλους· ταῦτα ὁ λαὸς ὀνομάζει «τὰ ἑκατὸν σπήτια τῆς Ρηγαινας». Τὸ Βουφαβέντο (κ. Κουτσοβέντης) 3,135 πόδας.—καὶ ἐπὶ τούτου ὑπάρχει φρούριον—, ὁ πενταδάκτυλος 2,405 πόδ. ἐκ τῶν Νοτίων ὑπωρειῶν τοῦ ὁποίου πηγάζουν τὰ ὕδατα τῆς Κυθραίας ἀφθονώτερα τῶν τῆς Λαπήθου· ὁ Ὀλυμπος 2,431 ποδ., τὸ Σινὰ ὄρος 2,360 ποδ. καὶ ἡ Καντάρα 2,006 ποδ.—καὶ ἐπ' αὐτῆς ὑπάρχει φρούριον.—

Ἡ Νότιος σειρὰ ἀρχίζει σχεδὸν ἀπὸ τὸ μέσον τῆς Νήσου καὶ προχωροῦσα πρὸς τὰ Β. Δ. αὐτῆς ἀπολήγει εἰς τὸ ἀκρωτήριο Ἀκάμαντα καὶ Πωμόν· ἡ σειρὰ αὕτη ὀνομάζεται τοῦ Ὀλύμπου (κ. τοῦ Τρόδου), ἀπὸ μίαν ὑψηλὴν κορυφὴν ἢ ὁποία λέγεται Ὀλυμπος (κ. Τρόδος).

Ἐπισημότεραι κορυφαὶ τῆς ὀροστοιχίας ἐξ Α. πρὸς Δ. εἶνε αἱ ἐξῆς : Σταυροβοῦνι 2,260 ποδ. ἐπὶ τούτου ὑπάρχει ναὸς κτισθεὶς ὑπὸ τῆς Ἀγ. Ἐλένης τὸ 327 μ.Χ. ὅταν ἐπέστρεφεν ἐξ Ἱερουσαλὴμ φέρουσα τὸν τίμιον σταυρὸν, ἐχάρισε δὲ καὶ τεμάχιον τιμίου ξύλου· ἐκ τούτου καὶ τὸ ὄρος ἔλαβε τὴν ὀνομασίαν ταύτην. Κιόνια (Ἄψον ἢ ὄρη τοῦ Μαχαιρᾶ) 4,674 ποδ. ἐπὶ τοῦ ὄρους τούτου ἦτο ἐκτισμένη ἡ Μονὴ τῆς Μαχαιράδος· Παπούτσα 5,124 ποδ. Μαδαρῇ (Ἀδελφοί) 5,305 ποδ. ὠνομάσθη δ' οὕτω διότι ἐμάδησεν ἀπὸ τὰ παλαιὰ δάση, τὰ ὁποῖα ἄλλοτε εἶχεν· ἀλλὰ καὶ τῶρα ἔχει ἀρκετὰς πεύκας· μικρὸν μέρος ὅμως αὐτῆς φαίνεται ἀκόμη μαδαρόν· Χιονίστρα 6,406 ποδ. ἐπὶ τῆς κορυφῆς ταύτης ὑπάρχουν 7 δεξαμεναὶ, αἵτινες γεμίζουσαι ἀπὸ χιόνας κατὰ τὸν χειμῶνα, σκεπάζονται εἴτα ὑπὸ ἀχύρου καὶ οὕτω διατηρεῖται ἡ χιὼν μέχρι τοῦ θέ-

ρύς, ὅποτε μετακομίζεται καὶ πωλεῖται εἰς τὰ διάφορα μέρη τῆς Νήσου. Ὀλυμπος (κ. Τρόδος) 5,900 ποδ. κατὰφυτος ἀπὸ ὑψηλοτάτας καὶ εὐθυτενεῖς πεύκας· ψυχραὶ δὲ πηγαὶ ὑδάτων ρέουσι, πέριξ τῶν ὁποίων αὐτοφυῶς βλαστάνει ἡ τρυφερά μυρσίνη καὶ ἡ εὐώδης δάφνη· ἐπὶ τοῦ ὑψηλοῦ καὶ μαγευτικοῦ τούτου ὄροπεδίου ἐδόξαζον οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ὅτι κατῴκει ἡ προστάτις τῆς Νήσου Θεὰ Ἀφροδίτη. Ἐπὶ τούτου διαμένουσι νῦν κατὰ τὸ θέρος οἱ Ἀγγλοὶ. Κύκκου βουνά 4,349 ποδ. κατὰφυτα κυριολεκτικῶς· ἔδαφος σχεδὸν δὲν φαίνεται ἀπὸ τὰ πολλὰ δάση.

Πεδιᾶδες.

Αἱ ὄροστοιχαὶ αὗται ἀπέχουσιν ἀπ' ἀλλήλων περὶ τὰ 25 μίλια ἀγγλικά· τὸ μεταξὺ αὐτῶν διάστημα εἶνε μέρος ὁμαλόν· καλλιεργεῖται σπεύρεται, καὶ παράγει διάφορα προϊόντα· εἶνε λοιπὸν πεδιάς.

Ἐπισημότεραι πεδιᾶδες τῆς Κύπρου εἶνε αἱ ἐξῆς· ἡ τῆς Ἀμμοχώστου, ἡ τῆς Μεσαορίας, ἡ τῆς Λευκωσίας, ἡ τῆς Μόρφου καὶ ἡ μικρὰ πεδιάς τῆς Κυρηνείας πρὸς τὸ Β. μέρος τῆς ὄροστοιχίας τοῦ πενταδακτύλου· αὕτη ἔχει πλάτος περὶ τὰ δύο ἀγγλικά μίλια ἀπὸ τῆς θαλάσσης μέχρι τῆς ὄροστοιχίας· τὸ μῆκος αὐτῆς ἄρχεται ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ Κόρνου καὶ φθάνει μέχρι τοῦ πενταδακτύλου· εἶνε πεδιάς κατὰφυτος ἀπὸ ἐλαίας καὶ κερατέας· παρέχει λαμπρὰν θέαν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ παρατηρητοῦ· ἔχει δὲ καὶ γυμνὰ μέρη, τὰ ὁποῖα σπεύρονται.

Ποταμοί.

Εἶπομεν ὅτι ἡ γῆ ἀποτελεῖται ἀπὸ διάφορα στρώματα. Τὰ ὕδατα τῶν βροχῶν ἀπορροφώμενα ὑπὸ τῆς γῆς εὐρίσκουσι μαλακὰ στρώματα καὶ κατέρχονται· σταματῶσι δὲ ὅπου εὗρωσι σκληρὸν στρώμα, τὸ ὁποῖον δὲν δύνανται πλέον νὰ διατρυπήσωσι καὶ τοιοῦτοτρόπως σχηματίζουσι ὑπόγειον δεξαμενὴν· κατόπιν τὸ ὕδωρ διατρυπᾷ τὴν γῆν ἀπὸ ἓν μέρος καὶ ἐξέρχεται διαρκῶς ὀλίγον κατ' ὀλίγον· τὸ μέρος ἐκεῖνο ὀνομάζεται πηγὴ· αἱ πηγαὶ ρέουσι ἀπὸ τὰ ὑψηλὰ καὶ δασύδη μέρη καὶ χύνονται εἰς τὰ χαμηλότερα.

Πολλαὶ πηγαὶ ἐνοῦνται καὶ σχηματίζουσι τοὺς ποταμούς.

Τὸ χαμηλὸν μέρος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ρεῖ τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ λέγεται ρεῖθρον ἢ κοίτη.

Τὸ χαμηλὸν μέρος (θάλασσα ἢ λίμνη) εἰς τὸ ὁποῖον χύνεται τὸ ὕδωρ τοῦ ποταμοῦ λέγεται στόμιον ἢ ἐκβολὴ τοῦ ποταμοῦ.

Αἱ ὑψηλαὶ πλευραὶ, αἱ ὁποῖαι ἐμποδίζουσι τὸ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ νὰ ἐξέλθῃ τῆς κοίτης λέγονται ὄχθαι· δεξιὰ μὲν, ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἔχομεν πρὸς τὰ δεξιὰ μας ὅταν ἤμεθα ἐστραμμένοι πρὸς τὴν ἐκβολὴν τοῦ ποταμοῦ, καὶ ἀριστερά, ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἔχομεν πρὸς τ' ἀριστερά μας.

Ὅταν πολὺ ὕδωρ ρεῖ ἐντὸς κοίτης μόνον τὸν χειμῶνα τότε λέγεται χεῖμαρρος ἢ ξηροπόταμος.

Οἱ ποταμοὶ τῆς Κύπρου πηγάζουσι πάντες ἐκ τῆς ὄροστοιχίας τοῦ Ὀλύμπου· εἶνε δὲ οἱ ἐξῆς·

Α'. Ὁ Κλάριος (κ. Καρκώτης ἢ Κάρης) πηγάζων ἐκ τῆς Β. κορυφῆς τοῦ Ὀλύμπου καὶ ἐκβάλλων εἰς τὸν κόλ-

πον τῆς Μόρφου. Β'. Ὁ Βώκαρος (κ. Γεροπόταμος ἢ Διόριζος) πηγάζων ἐκ τῆς Ν.Δ. κορυφῆς τοῦ Ὀλύμπου ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν πρὸς τὰ Ν.Δ. Γ'. Ὁ Λύκος (κ. Κούρης) πηγάζων ἐκ τῶν Ν. κορυφῶν τοῦ Ὀλύμπου καὶ Μαδαρῆς ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἐπισκοπῆς. Δ'. Ὁ Σέτραχος (κ. τῆς Μαραθάσης ἢ Λεύκας) πηγάζων ἐκ τοῦ Β.Δ. μέρους τοῦ Ὀλύμπου ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον τῆς Μόρφου.

Ἐπίσημοι δὲ χείμαρροι εἶναι οἱ ἑξῆς·

Α'. Ὁ Πεδιαίος (κ. Πηδιὰς) πηγάζων ἀπὸ τὸ Β. μέρος τῆς κορυφῆς «Κιόνια» ποτίζει τὴν πεδιάδα τῆς Μεσαορίας καὶ ἐκβάλλει εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἀμμοχώστου.

Β'. Ὁ Ἰδαλίας (κ. Γαλιᾶς) πηγάζων ἐκ τοῦ Α. μέρους τῆς κορυφῆς «Κιόνια» ποτίζει καὶ οὗτος τὸ Ν. μέρος τῆς Μεσαορίας καὶ χύνεται εἰς τὸν κόλπον τῇ Ἀμμοχώστου ὀλίγον Νοτιώτερον τοῦ Πεδιαίου.

Γ'. Ὁ Σεράχης, ὅστις πηγάζει ἐκ τῆς Β.Δ. πλευρᾶς τοῦ Ἀώου ὄρους, ποτίζει τὴν πεδιάδα τῆς Μόρφου καὶ χύνεται εἰς τὸν κόλπον τῆς Μόρφου.

Δ'. Ὁ τῆς Γερμασόγειας ἐκ τῶν Ν. κορυφῶν τοῦ Ἀώου ὄρους πηγάζων χύνεται πρὸς Ν. εἰς τὸν κόλπον τῆς Λεμησοῦ.

Ε'. Ὁ Τέτιος (κ. Βασιλοπόταμον) πηγάζων καὶ οὗτος ἐκ τῶν Ν.Α. κορυφῶν τοῦ Ἀώου χύνεται εἰς τὴν θάλασσαν πρὸς Ν. ὠνομάσθη δὲ Βασιλοπόταμον διότι εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο ἀπέβη ἡ Ἀγ. Ἑλένη ἐπιστρέφουσα ἐξ Ἱερουσαλὴμ.

ΣΤ'. Ὁ Πεντάσχινος ὅστις ἔχει τὰς πηγὰς του ἐκ τοῦ

ιδίου ὅρους καὶ χύνεται πρὸς Ν. ἀνατολικώτερον τοῦ Τε-
τίου.

Λίμναι.

Λίμναι ἄξiai λόγου δὲν ὑπάρχουσιν ἐν τῇ Νήσῳ· μόνον
παρὰ τὴν Ἀμμόχωστον ὑπάρχει λίμνη τις μικρά, ἡ ὁποία
κατὰ τὰς ἀνομβρίας ξηραίνεται· τὸν δε χειμῶνα περιέχει
πολλοὺς ἰχθῦς καὶ ἐγγέλεις.

Ἀλατοπηγεῖα δὲ ὑπάρχουσι δύο, πλησίον τῆς Λεμησ-
σοῦ καὶ Λάρνακος.

Κλίμα.

Τὸ κλίμα τῆς Κύπρου εἶνε διάφορον· εἰς μὲν τὰ ὄρεινά
μέρη ὁ χειμὼν εἶνε ψυχρὸς, τὸ δὲ θέρος δροσερὸν, ἔνεκα
τοῦ ὕψους τῶν ὀρέων καὶ τῶν ἐπ' αὐτῶν δένδρων· εἰς δὲ
τὰ πεδινὰ μέρη τὸν μὲν χειμῶνα ὑπάρχει ἀρκετὸν ψῦχος,
τὸ δὲ θέρος ἀνυπόφορος ζέστη· ἐν γένει ὁμῶς τὸ κλίμα αὐ-
τῆς θεωρεῖται δροσερὸν καὶ ὑγιεινόν.

Βροχαὶ συνήθως ἀρχίζουσι νὰ πίπτωσιν ἀπὸ τοῦ Ὀκτω-
βρίου μέχρι τοῦ Φεβρουαρίου· χιόνες δὲ πίπτουσιν ἐπὶ τῶν
ὀρέων ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου μέχρι τοῦ Μαρτίου· δια-
τηροῦνται δὲ ἐπ' αὐτῶν μέχρι τοῦ Ἰουνίου· αἱ βροχαὶ δὲν
εἶνε ἀδιάκοποι· σπανίως δὲ παρέρχεται ἡμέρα χωρὶς νὰ
φανῇ ὁ γαλανὸς οὐρανὸς τῆς νήσου.

Συχνὰ ἔπασχεν ἄλλοτε ὑπὸ ἀνομβρίας· ἀπὸ τῆς Ἀγ-
γλικῆς κατοχῆς ὅμως, ὅποτε τὰ δάση ἐπροστατεύθησαν
καὶ ἐπλήθυναν, οἱ βροχαὶ ἔγειναν τακτικώτεροι καὶ πε-

ρισσότεραι· ὕδωρ πρὸς πόσιν καλὸν πηγαῖον ἔχουσι μόνον τὰ ὄρεινὰ μέρη· εἰς δὲ τὰ πεδινὰ οἱ ἄνθρωποι πίνουσιν ἐκ φρεάτων βαθέων τὸ ὅποιον συνήθως εἶνε ὑφάλμυρον καὶ οὐχὶ πολὺ ὑγιεινόν· Ἐπικίνδυνοι ἀσθενεῖαι δὲν ὑπάρχουσι· κατὰ τὸ θέρος μόνον εἰς τὰ πεδινὰ καὶ ὑγρὰ μέρη ἐπιπολάζουσι ἀκίνδυνοι πυρετοὶ καὶ ὀφθαλμοκλονίαι προσερχόμεναι ἐκ τῆς καταχρήσεως τῶν ὀπωρικῶν καὶ ἐκ τῶν ἀκαθαρσιῶν· εἰς τὰ ὄρεινὰ ὅμως μέρη σπανίως προσβάλλονται ὑπὸ ἀσθενειῶν.

Προϊόντα.

Ἡ Κύπρος παράγει πολλὰ καὶ διάφορα προϊόντα.

Τὰ κυριώτερα γεωργικὰ προϊόντα εἶνε τὰ ἑξῆς·

Σίτος, κριθή, ὄροβος, βρώμη (σιφωνάρι), ὄσπρια, βάμβαξ, σήσαμον, ἀραβόσιτος, γεώμηλα, κολοκάσια, λίνον, κάνναβις, κρίμμυα, σκόροδα, ἄνηθον (γλυκάνισον), πέπωνες καὶ ὕδροπέπωνες (παττῆχαι).

Προϊόντα ἐξ ἡμέρων δένδρων εἶνε τὰ ἑξῆς·

Σταφύλια, οἶνος, σταφίδες, ἐλαῖαι, ἔλαιον, κεράτια, μέλι, παστέλλιον, βόμβυκες (κουκκούλια), ἀπίδια, μῆλα, κάρυα, λεπτοκάρυα, σύκα, ἀμύγδαλα, κεράσια, καϊσιὰ, βερύκοκκα (κ. χρυσόμηλα), ρόδια, κυδωνία, φοίνικες, ἐσπεριδοειδεῖς καρποὶ, (λεμόνια, πορτοκάλια, νεράντζια κ.λ.π.), φραγκόσυκα (κ. παπουτσόσυκα), ἀγριαπίδια (κ. μόσφιλα), βανάναι (κ. σῦκα τοῦ Ἀδάμ) κ.λ.π.

Ἄγρια δένδρα ὑπάρχουσι τὰ ἑξῆς·

Πίτυς (κ. πεύκη), Δρυς (κ. βαλανιδιά), Κέδρος (κ. Ἀ-

όρατος), Σχῖνος (κ. σχινιά), Σκλῆθρος (κ. Σκλέδρος), Πλά-
τανος, Τερέβινθος (κ. Τρημιθιά), Κυπάρισσος, Κληῖδος (κ.
ξισταρχά ἢ λειχοῦδι), Στύραξ (κ. Στερακιά), Λεύκη (κ.
Καβάκι), Πρίνος (κ. Περνάρι ἢ Περνιά), Μύρτος (κ. Μυρ-
σίνη) Ροδοδάφνη (κ. Ἀροδάφνα), Δάφνη, Ἐλελίσφακος
(κ. Σπακιά ἢ Χαμομηλιά, Κάλαμος, Ροῦς (κ. Ροῦδι)
κ.λ.π.

Ζῶα ἡμερα ὑπάρχουσι τὰ ἐξῆς.

Βόες, ὄνοι, Ἴπποι, Ἡμίονοι, Κάμηλοι, Πρόβατα,
Αἴγες, Χοῖροι, Κύνες, Γαλαῖ. Ἄγρια δὲ εἶνε: Λαγωοί,
Ἀλώπεκες, Ἀγρινά (ἄγριαι αἴγες) Αἰλουροι (ἀγριογαλαῖ)
κ.λ.π.

Πτηνὰ ἡμερα καὶ ἄγρια, Ἔντομα, Ἐρπετά·

Ὀρνιθες, Ἰνδικαὶ ὀρνιθες (Γάλloi), Περιστεραὶ, Χῆνες,
Νῆσσαι (πάπλαις), Πέρδικες, Ὀρτυγες (κ. Λαρτοκου-
τούρια) Τρυγόνες, Ἀγριόχηνες (Αὐτοκηνάρες), Ἐποπες ἢ
Τσαλαπετεινοὶ (κ. Πουπούξιοι), Κλορκοὶ, Κολοιοὶ, Κόρα-
κες, Μέροπες (κ. Μελισσοφάγοι), Ἀετοὶ, Ἱέρακες, Ἀηδό-
νες, Κίχλαι, Καρδερίναι (κ. σγαρτίλια) Συκαλίδιες (κ.
Ἀμπελοπούλια), Μέλισσαι, Ἀκρίδες, Φαλάγγια (κ. σφα-
λάγγια) Ὀφεις, Σαῦραι, Ρώγαι τῆς κουφῆς, Σκορπίοι,
Χαμαιλέοντες (κ. χαμολιοὶ), Ἐχιδναὶ (κ. Ὀσιεντραι)
κ.λ.π.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΔΙΑΙΡΕΣΙΣ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ

Τὰ μεγάλα μέρη διὰ τὰ διοικῶσιν εὐκολώτερον τὰ διαιροῦσιν εἰς τμήματα.

Ἡ Κύπρος πολιτικῶς διαιρεῖται εἰς 6 μεγάλα τμήματα, τὰ ὅποια ὀνομάζονται διοικήσεις· εἶνε δὲ αἱ ἐξῆς· Ἡ διοίκησις Λευκωσίας εἰς τὸ κέντρον τῆς νήσου, ἡ τῆς Λάρνακος πρὸς τὰ Ν.Α. αὐτῆς, ἡ τῆς Λεμεσσοῦ πρὸς Ν., ἡ τῆς Πάφου πρὸς Δ., ἡ τῆς Κηρυνείας πρὸς Β. καὶ ἡ τῆς Ἀμμοχώστου πρὸς Α.

Ἐκάστην διοίκησιν διοικεῖ εἰς ἄρχων, ὁ ὅποιος ὀνομάζεται διοικητής. Οἱ διοικηταὶ ἐξουσιάζονται ἀπὸ ἑνα ἀνώτατον ἄρχοντα, ὅστις λέγεται Μέγας Ἀρμοστής.

Ἐκάστη διοίκησις πάλιν ὑποδιαιρεῖται εἰς μικρότερα τμήματα, τὰ ὅποια ὀνομάζονται διαμερίσματα.

Ἡ διοίκησις τῆς Λευκωσίας διαιρεῖται εἰς 4 διαμερίσματα, τὰ ἐξῆς· Εἰς τὸ διαμέρισμα Κυθραίας πρὸς Α., τῆς Ὀρεινῆς πρὸς Δ. τούτου, τῆς Μόρφου ἔτι δυσμικώτερον καὶ τῆς Λεύκας πρὸς τὰ Ν.Δ. τούτου.

Φυσικὴ ἐξέτασις τοῦ διαμερίσματος Κυθραίας.

Τὸ διαμέρισμα τοῦτο τέμνεται ἐκ Β. πρὸς Ν. καὶ ἔχει ὅρια πρὸς Β. τὸν Πενταδάκτυλον καὶ Βουφαβέντο, πρὸς Α. τὴν διοίκησιν Ἀμμοχώστου, πρὸς Ν. τὴν διοίκησιν Λάρνακος καὶ πρὸς Δ. τὸ διαμέρισμα τῆς Ὀρεινῆς.

Ἔδαφος. Τὸ ἔδαφος αὐτοῦ εἶνε πεδινὸν καὶ εὐφορον.

Ὅρη.—Πρὸς Β. εἶνε ἡ γυμνὴ κορυφὴ τοῦ Πενταδάκτυλου, πρὸς Ν. δὲ χαμηλὰ τινα βουά, τὰ ὅποια χωρίζουσιν αὐτὴν ἀπὸ τὴν διοίκησιν Λάρνακος.

Χεῖμαρροι.—Ἐπισημότεροι χεῖμαρροι εἶνε ὁ Πεδιαῖος πηγάζων ἐκ τοῦ Ἀώου, ὅστις κατὰ μὲν τὰς πηγὰς του εἶνε στενὸς, κατὰ δὲ τὰς ἐκβολὰς του γίνεται πλατύτατος καὶ χύνεται εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἀμμοχώστου. Ὁ Ἰθαλίας ἔχων τὰς αὐτὰς πηγὰς καὶ τὰς αὐτὰς ἐκβολὰς χύνεται ὀλίγον νοτιώτερον αὐτοῦ εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἀμμοχώστου.

Κλίμα.—Κατὰ μὲν τὸ θέρος εἶνε πολὺ θερμὸν, κατὰ δὲ τὸν χειμῶνα πολὺ ψυχρὸν καὶ ὄχι πολὺ ὑγιεινόν.

Προϊόντα.—Σῖτος, κριθή, βάμβαξ, καλάι ἐλαῖαι, ἄριστον ἔλαιον, σταφυλαὶ σήσαμον, γεώμηλα, κολακάσιον, κύαμοι καὶ ὀπῶραι, οἶον βερύκοκκα, σῦκα κλπ.

Πολιτικὴ ἐξέτασις τοῦ διαμερίσματος.

Τὸ διαμέρισμα τοῦτο περιλαμβάνει 46 κώμας καὶ χωρία καὶ ἔχει 26,322 κατ.

Πόλις αὐτοῦ εἶνε ἡ Λευκωσία πρωτεύουσα ὅλης τῆς Νήσου· ἐν αὐτῇ κατοικοῦσιν οἱ ἀνώτεροι πολιτικοί, στρατιωτικοί καὶ Ἐκκλησιαστικοί ἄρχοντες.

Ἡ Λευκωσία κεῖται εἰς τὸ κέντρον τῆς Νήσου ὀλίγον τι πρὸς Β. εἶνε ἐκτισμένη ἐντὸς χαμηλῆς πεδιάδος (λεκανοπεδίου)· ἔχει δὲ περίξ αὐτῆς λόφους τινὰς γυμνοὺς· πρὸς Α. εἶνε ὁ λόφος τοῦ Λεονταρίου καὶ ὀλίγον Ν.Α. ὁ τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς—ἀπ' ἐδῶ φέρουν τοὺς οἰκοδομησίμους

λίθους, μὲ τοὺς ὑποίους κτίζουν ὠραίας καὶ στερεάς οἰκοδόμας.—Πρὸς Ν. εἶνε ὁ λόφος τοῦ Ἀρμοστείου (κ. Καυκάλλα) κατὰφυτος ἐξ ἀκάρπων δένδρων. Ἡ Λευκωσία ἔξωθεν μὲν παρατηρουμένη ἐκ τῶν λόφων τῆς Ἀγ. Παρασκευῆς μὲ τὰ ἔξωθεν τοῦ τείχους ἀειθαλῆ δένδρα, μὲ τοὺς ὑψικόμους φοίνικας, μὲ τοὺς οὐρανομήκες μιναρέδες, μὲ τοὺς ὠραίους θολωτοὺς θόλους τῆς Ἀγ. Σοφίας, μὲ τὰς καταλεύκους αὐτῆς οἰκίας καὶ τοὺς ἐν αὐταῖς θαλεροὺς κήπους τῆς παρουσιάζει μαγευτικὴν θέαν· ἐσωτερικῶς ὅμως εἶνε πόλις πληχτική καὶ σκυθρωπή, καθότι αἱ ὁδοὶ αὐτῆς εἶναι στεναὶ καὶ ἀκανόνιστοι· ἡ μόνη ὁπωσοῦν κανονικὴ ὁδὸς εἶνε ἡ «Νέα ὁδὸς» ἡ ἄγουσα ἐκ τῆς πόλεως εἰς τὸ Ἀρμοστεῖον, ὅπερ κεῖται 1 μίλιον ἀγγλ. περίπου πρὸς Ν. αὐτῆς· μεταξὺ τῆς πόλεως καὶ τοῦ Ἀρμοστείου εἶν' ἐκτισμένα λιθόκτιστα ἐν μέσῳ δάσους ἐξ ἀκάρπων δένδρων τὰ γραφεῖα τῆς κυβερνήσεως, τὸ ἐφετεῖον, τὸ γραφεῖον τοῦ Ἀρμοστοῦ, τοῦ Ἀρχιγραμματέως, ἡ αἵθουσα τοῦ νομοθ. συμβουλίου κ.λ.π. ἡ ὁδὸς αὕτη, ἥτις εἶνε δενδροφυτευμένη καὶ πλατεῖα ὁπωσοῦν χρησιμεύει ὡς περίπατος τῶν πολιτῶν· πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἐγαράχθη ἤδη καὶ νέα ὁδὸς μεταξὺ τοῦ πέριξ τοῦ τείχους δάσους· αὕτη ἀρχίζουσα ἀπὸ τοῦ, ἐν τῇ συνοικίᾳ Ἀγ. Ἀντωνίου, νέου ἀνοίγματος τοῦ τείχους φθάνει μέχρι τῆς Πύλης τῆς Πάφου. Ἡ Λευκωσία ἔχει 2,582 οἰκίας καὶ 12,515 κατ., ἐξ ὧν 7,164 Χριστιανοί, ἤτοι ἄρρενες 3,919 καὶ θήλεις 3,245. Τοῦρκοι δὲ 5,351, ἐξ ὧν ἄρρενες 2,775 καὶ θήλεις 2,576. Οἱ Ἕλληνες κατοικοῦν εἰς 8 συνοικίας πρὸς τὸ Ν. καὶ Α. μέρος τῆς πόλεως, τὰς ἐξῆς: τὴν τῆς Φανερω-

μένης (Παναγία), τὴν τοῦ Τρυπιδώτου (Ἀρχάγγελος Μιχαήλ), Ἀγ. Σάββα, Ἀγ. Ἀντωνίου, Ἀγ. Ἰωάννου (Ἀρχιεπισκοπὴ), Χρυσαλινιωτίσσης (Παναγία) Ἀγ. Κασσιανοῦ καὶ Ἀγ. Λουκᾶ. ἔχει 3 παρεκκλήσια, τὸ τοῦ Μαχαίρᾶ, τῆς Χρυσorroιατίσσης καὶ τοῦ Ἀγ. Ἰακώβου.

Οἱ Ἑλλ. διατηροῦσι 3 δημοτικὰ σχολεῖα τῶν ἁρρένων, 2 παρθεναγωγεῖα καὶ 1 σχολαρχεῖον· οἱ Τοῦρκοι 3 δημοτ. 1 παρθεναγωγεῖον καὶ 1 ἀνώτερον (Ρουσσιγιέ.) Οἱ Δυτικοὶ 1 δημοτικὸν καὶ 1 παρθεναγωγεῖον· καὶ οἱ Ἀρμένιοι 1 δημοτικόν· πάντες οὗτοι κατοικοῦσι πρὸς τὸ Δ. μέρος τῆς πόλεως, οἱ δὲ Τοῦρκοι εἰς τὸ Β. αὐτῆς.

Φιλανθρωπικὰ καταστήματα.—Ἡ Λευκωσία ἔχει ἓν νοσοκομεῖον, ἓν φρενοκομεῖον καὶ ἓν λεπροκομεῖον· τὸ τελευταῖον τοῦτο εὑρίσκεται εἰς τὸ Ν.Α. μέρος τῆς πόλεως, 1 μίλιον μακρὰν αὐτῆς· περιωρισμένος χώρος 200 ὡς ἔγγιστα στρεμμάτων, κατάφυτος ἐκ πευκῶν καὶ λοιπῶν ἀκάρπων δένδρων μὲ λιθίνους οἰκοδομὰς χρησιμεύει πρὸς κατοικίαν αὐτῶν. ἔχουν ἀναγνώστηριον καὶ Ἱερέα ἐπίσης λεπρόν· καθαρὸς ἄρτος 300 δράμ. καθ' ἐκάστην καὶ 75 γρ. κατὰ μῆνα παρέχονται ὑπὸ τοῦ δημοσίου ταμείου εἰς τοὺς δυστυχεῖς λεπρούς, οἵτινες διατελοῦσι τοιοῦτοτρόπως μεμονωμένοι.

Ἡ λέπρα ἢ ἐλεφαντίασις εἶνε φοβερὰ νόσος τοῦ δέρματος καὶ εἶνε μεταδοτικὴ, πρὸ πάντων εἰς τοὺς μικροὺς παῖδας· κατ' ἀρχὰς φαίνεται ἐπὶ τοῦ σώματος μία λευκὴ κηλὶς ὡς κεφαλὴ καρφίδος· κατόπιν ἐξαπλοῦται εἰς ὅλον τὸ σῶμα καὶ ἐπιφέρει φοβερὰ ἀποτελέσματα ἐπὶ τοῦ πάσχοντος· καταστρέφονται οἱ δάκτυλοι καὶ τῶν χειρῶν καὶ

τῶν ποδῶν· πολλάκις δὲ καὶ αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες ὀλόκληροι· αἱ τρίχες τοῦ πίπτουσι· τὰ βλέφαρά του ἐξοιδαίνονται (πρίσκονται) καὶ ὑποφέρει ὑπὸ τρομερᾶς αὐπνίας· καὶ ἄλλα μέρη τοῦ σώματός του ἐξοιδαίνονται καὶ γεμίζουν ἀπὸ ἔμπυον καὶ σχώληκας· δυσώδης δὲ ὁσμὴ ἐξέρχεται ἀπὸ τοῦ δυστυχοῦς τούτου. Προέρχεται δὲ αὕτη· συνήθως ἐξ ἀκαθάρτου τροφῆς καὶ ἄλλων αἰτίων· εἶνε νόσος κληρονομικὴ, δηλ. μεταδίδεται ἐκ τῶν γονέων εἰς τοὺς ἀπογόνους.

Σύλλογος ὑπάρχει εἰς, ὁ «Κυπριακός», ἐν τῇ συνοικίᾳ 'Αγ. Σάββα· εἰς τὸ κατάστημα τοῦτο συναθροίζονται πολλοὶ ἄνδρες, οἵτινες ἀναγινώσκουσι διάφορα ἡθικὰ βιβλία, περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας.

'Αναγνωστήριον ὑπάρχει ἐν, «ἡ ἀγάπη τοῦ λαοῦ», ἐν τῇ συνοικίᾳ Φανερωμένης· τὸ αὐτὸ πράττουσι καὶ εἰς τοῦτο τὸ κατάστημα.

'Ελληνικαὶ ἐφημερίδες ἐκδίδονται καθ' ἑβδομάδα δύο· ἡ «Φωνὴ τῆς Κύπρου» καὶ ὁ «Εὐαγόρας»· ἐπίσης μία 'Αγγλικὴ ἡ «Γλαυξ» καὶ δύο Τουρκικαὶ ἡ «Ζαμάν» καὶ ἡ «Κύπρις».

Βιομηχανία.—Δύο κυρίως εἶδη βιομηχανίας εἶνε ἄξια λόγου· ἡ βυρσοδεψικὴ καὶ ἡ ὑφαντικὴ· τὰ κατεργαζόμενα δέρματα προβάτων χρησιμεύουσιν εἰς κατασκευὴν ἐγχωρίων ὑποδημάτων, ἅτινα κοινῶς ὀνομάζονται γεμενιά, καὶ εἰς κατασκευὴν ὑποδημάτων τῶν χωρικῶν (κ. ποδίνες).

Ἡ ὑφαντικὴ ἀσχεῖται ὑπὸ τοῦ γυναικείου φύλου· τὰ δὲ μεταξωτὰ ὑφάσματα εὐρίσκονται εἰς καλὴν ἀνάπτυξιν

ἔνεκα τῆς ἐξαιρέτου τέχνης αὐτῶν.

Ἀτμόμυλοι ὑπάρχουσι τρεῖς, οἵτινες ἀλέθουσι σῖτον, κριθὴν καὶ ἐκκοχίζουσι βάμβακα.

Τέχναι ἀκμάζουσai εἶνε ἡ σιδηρουργικὴ, ἡ χαλκωματοουργικὴ, ἡ χρυσοχοικὴ, ἡ ὑποδηματοποιία, ἡ ραπτικὴ, ἡ τεκτονικὴ κλπ.

Ἡ Λευκωσία εἶνε πόλις καθαρῶς ἐμπορικὴ· οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἀσχολοῦνται εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς τέχνας· καθ' ἑκάστην Παρασκευὴν γίνεται ἀγορὰ (παζάρι), καθ' ἣν οἱ κάτοικοι τῶν χωρίων συναθροίζονται, οἱ μὲν ἵνα πωλήσωσιν, οἱ δὲ ἵνα ἀγοράσωσι διάφορα προϊόντα.

Δημόσια κτίρια ἐκ μὲν τῶν παλαιῶν περίφημα εἶνε ὁ ναὸς τῆς Ἀγ. Σοφίας, Γοτθικῆς ἀρχιτεκτονικῆς, κτισθεὶς ὑπὸ Ἰουστινιανοῦ τῷ 680 περίπου μ.Χ. χάριν τῆς συζύγου αὐτοῦ Θεοδώρας Κυπρίας, ὁ ναὸς τῆς κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου καὶ τοῦ Ἀγ. Νικολάου κλπ. ἐκ δὲ τῶν νεωτέρων μεγαλειότερος καὶ ωραιότερος εἶνε ὁ τῆς Φανερωμένης.

Κλίμα.—Τὸν μὲν χειμῶνα πολὺ ψυχρὸν, τὸ δὲ θέρος τὴν μὲν ἡμέραν πολὺ θερμὸν, τὴν δὲ νύκτα δροσερώτατον· ἐν τούτοις ὅμως εἶνε ὑγιεινόν· μόνον τὸ θέρος ἐπιπολάζουσιν ἀκίνδυνοι διαλείποντες πυρετοὶ· ἐνίοτε ὅμως λαμβάνουσι κακοήθη χαρακτῆρα· ὕδωρ καλόν.

Προϊόντα.—Φοίνικες, βανάναι, ἐσπεριδοειδεῖς καρποὶ (λεμόνοπορτοκάλια) καὶ λαχανικά.

Χαρακτῆρ.—Οἱ Λευκωσιᾶται εἶνε ὅπως οὖν πεπαιδευμένοι· εἶνε ἄνθρωποι σοβαροὶ, οἰκονόμοι, φίλοι τῆς ἐργασίας καὶ ἔχοντες πολὺ ὁμιλητικὸν· αἱ δὲ γυναῖκες ταπειναί,

εὐπροσήμεροι, φιλόξενοι, δὲν ἀγαπῶσι πολὺ τὴν πολυτέλειαν καὶ εἶνε ἐργατικά κατὰγινόμενα εἰς τὴν ὑφαντικὴν, ραπτικὴν, καλτοσπλεκτικὴν καὶ λοιπὰς οἰκιακὰς ἐργασίας.

Ἡ Λευκωσία τὸν παλαιὸν καιρὸν ἐλέγετο Ληδρος ἢ Λευτεῶν· κατόπιν τῷ 280 π.Χ. ἀνεκαινίσθη ὑπὸ τοῦ Λεύκου υἱοῦ τοῦ Πτολεμαίου βασιλέως τῆς Αἰγύπτου καὶ ὠνομάσθη Λευκωτή, κατόπιν δὲ μετέπεσεν ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς τὸ ὄνομα Λευκωσία. Τῷ 1191 μ.Χ. ἔγεινε πρωτεύουσα ὅλης τῆς νήσου· εἶχε περὶ τοὺς 250 ναοὺς. Ὁχυρώθη διὰ τείχους ὑπὸ τῶν Ἑνετῶν τῷ 1567. Ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Τούρκων τῷ 1570 Σεπτεμβρίου 20 μετὰ 45 ἡμερῶν πολιορκίαν.

Πέριξ τῆς Λευκωσίας ὑπάρχουσιν ἱκανὰ χωρία, ἅτινα ὀνομάζονται προάστεια, ἐπειδὴ εἶνε ἔμπροσθεν τῆς πόλεως. Ἐκ τούτων ἐπισημότερον εἶνε τὸ Καϊμακλί ὑπὲρ τὸ ἐν ἀγγλικὸν μίλιον Β.Α. αὐτῆς μετὰ 240 οἰκίας καὶ 1093 κατ., ἐξ ὧν 24 Τούρκοι· οἱ πλεῖστοι τούτων εἶνε καλοὶ κτίσται, οἱ δὲ λοιποὶ γεωργοί· ἔχουσι καὶ ἀρκετὰ ποίμνια, ἐξ ὧν πορίζονται καλὸν τυρὸν καὶ παχὺ ξυνόγαλα, ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα Καϊμακλί. **Παλλουριώτισσα** πρὸς Α. μετὰ 289 κατ. Ἑλληνας. **Ἅγιοι Ὁμολογηταὶ** πρὸς Ν. μετὰ 438 κατ. Ἑλλήνας. **Ἅγιος Δομέτιος** πρὸς Δ. μετὰ 449 κατ. Ἑλλήνας.

ΚΥΘΡΑΙΑ (κ. Κυρκά) περὶ τὰ 8 μίλια ἀγγλ. πρὸς τὰ Β. Α. τῆς Λευκωσίας· συγκοινωνεῖ μετ' αὐτῆς δι' ὁμαλῆς ἀμαξιτοῦ ὁδοῦ· ἔχει ἔδαφος ἐν μέρει ἐντὸς τῆς κώμης ὀρεινὸν πλὴν γονιμώτατον· αὕτη οὖσα ἐκτισμένη εἰς τοὺς

πρόποδας τοῦ Πενταδακτύλου ἔχει ἄφθονα ὕδατα, ἀτινα
πηγάζουσιν ἐκ λόφων κειμένων πρὸς τὸ Ν. τοῦ πενταδακ-
τύλου· ἡ πηγὴ αὕτη ὀνομάζεται Κεφαλόδερυσον· ἕνεκα τῶν
ὕδατων τούτων ἡ Κυθραία ἔχει πολλοὺς κήπους· εἶνε κα-
τάφυτος· δι' αὐτῶν στρέφονται 27 ὑδρόμυλοι ἀλέθοντες
τὰ σιτηρὰ τῶν πέριξ μερῶν, ἐξ ὧν ἱκανὰ χρήματα λαμ-
βάνουσιν· εἶνε διηρημένη εἰς 3 συνοικίας κυρίως κεχωρι-
σμένας ἀπ' ἀλλήλων· ἔχει 422 οἰκίας καὶ 1,653 κατ.
Ἑλλ. χριστιανούς, δύο ἀρρεναγωγεῖα καὶ δύο παρθεναγω-
γεῖα.

Τὸ κλίμα αὐτῆς εἶνε ὑγρὸν, θερμὸν τὸ θέρος καὶ ὄχι πο-
λὺ ὑγιεινὸν, αἱ ὁδοὶ βορβορωδέσταται καὶ ἀδιάβατοι τὸν
χειμῶνα.

Προϊόντα παράγει σιτηρὰ, μέταξαν, βάμβακα, ἄριστον
ἔλαιον, ὄσπρια, γεώμηλα, κολοκάσιον, σήσαμον καὶ ὀπώ-
ρας, οἶον σῦκα, βερύκοκκα καὶ λαχανικά.

Χαρακτήρ.—Οἱ Κυθραιῶται δὲν εἶναι πεπαιδευμένοι,
οὔτε εὐποροὶ, φιλόξενοὶ ὅμως ὅπως οὖν· οἱ δὲ μυλῶται
παρὰ πολὺ ἔξυπνοὶ εἰς τὸ συμφέρον αὐτῶν· ἔχει καὶ πολ-
λοὺς ἀγωγιάτας ἀλευροπωλητάς· αἱ γυναῖκες καταγίνον-
ται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὴν ὑφαντικὴν βαμβακερῶν ὑφα-
σμάτων.

Ἡ Κυθραία τὸν παλαιὸν καιρὸν ἐλέγετο Κυθέρεια ἢ
Κυθῆρα· ἐλατρεῦετο ἐν αὐτῇ ἡ Θεὰ Ἀφροδίτη, ἥτις ὡς ἐκ
τούτου ὀνομάζετο Κυθέρεια· ἡ ἀρχαία πόλις ἔκειτο 15
λεπτ. πρὸς Α. τῆς νῦν Κυθραίας. Δύο ὥρας Β.Δ. τῆς
Κυθραίας εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Βουφαβέντου ὑπάρχει ἡ
μονὴ τοῦ Ἀγ. Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου ἀνήκουσα εἰς τὸ

μοναστήριον τοῦ Παναγίου Τάφου· ἐνταῦθα ὑπάρχει πηγὴ θειοῦχου ὕδατος θεραπεύουσα τοὺς πάσχοντας ἀπὸ ἐλκῆ (πληγᾶς).

ΠΑΛΑΙΚΥΘΡΟΝ περὶ τὰ 3 ἄγγλ. μίλια πρὸς τὰ Ν.Α. τῆς Κυθραίας μὲ 82 οἰκίας καὶ 363 κατ. ἐξ ὧν 246 Ἑλλ. χριστιανοί, καὶ 117 τοῦρκοι. Τὸν παλαιὸν καιρὸν ἐλέγετο Χύτροι· ἦτο πόλις ἐλληνικὴ καὶ πρωτεύουσα ἐνὸς τῶν 9 βασιλείων τῆς Κύπρου· παρῆγε περίφημον μέλι· εἶχε κλίμα νοσηρὸν (ὡς καὶ νῦν)· βραδύτερον ἐπὶ τῶν χριστιανικῶν χρόνων ὑπῆρξεν ἔδρα Ἐπισκόπου.

ΑΘΗΑΙΝΟΥ 12 μίλια πρὸς τὰ Ν.Α. τῆς Λευκωσίας, μετὰ τῆς ὁποίας συγκοινωνεῖ δι' ὁμαλῆς καὶ ἀμαξιτοῦ ὁδοῦ· ἔχει ἐκτεταμένην πεδιάδα, ἔχει 293 οἰκίας καὶ 1,367 κατ. Ἕλληνας· ἐξ αὐτῶν 16 εἶνε Τοῦρκοι· καταγίνονται εἰς τὴν γεωργίαν, ἀμπελοφυτεῖαν καὶ κτηνοτροφίαν· πολλοὶ ἐξ αὐτῶν εἶνε ἐπιτήδειοι ἀγωγιάται· εἶνε ἄνθρωποι ἀγαπῶντες τὰς διασκεδάσεις καὶ τὸ ποτὸν, φιλόξενοι καὶ περιποιητικοί. Ὑδωρ πίνουσιν ἐκ τῶν φρεάτων ὅχι τόσον καλὸν· ἔνεκα, φαίνεται, τοῦ ὕδατος αὐτῶν οἱ ὁδόντες ὀλων εἶνε κατακίτριντοι· αἱ γυναῖκες ὠραῖαι καὶ μὲ καλοὺς ὁπωσοῦν τρόπους. Ἡ Ἀθηαῖνου ἐκτὸς τῶν ἄλλων προϊόντων παράγει περίφημον μέλι καὶ βούτυρον. Ἐχει ἀρρεναγωγεῖον καὶ παρθенаγωγεῖον. Φαίνεται ὅτι ἐκτίσθη ὑπὸ Ἀθηναίου τινὸς, ἐξ οὗ κατὰ παραφθοράν μετέπεσεν εἰς τὸ σημερινὸν ὄνομα.

Ὀλίγον ἔξωθεν τῆς Ἀθηαῖνου πρὸς τὸ Β. Α. αὐτῆς σώζονται τὰ ἑρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως «Γόλγοι», ἥτις ἦτο περίφημος διὰ τὸν ἐν αὐτῇ ναὸν τῆς Ἀφροδίτης, ἡ ὁ-

ποία ἔνεκα τούτου ὠνομάζετο Γολγία. Ἐκτίσθη δ' ἡ πόλις ὑπὸ Γόλγου τοῦ Σικυωνίου. Ἡ τοποθεσία ἐκείνη ὀνομάζεται νῦν ὑπὸ τῶν κατοίκων «Γόργοι».

ΙΔΑΛΙΟΝ (κ. Δάλι) 6 μίλια πρὸς τὰ Ν.Δ. τῆς Ἀθηνάου καὶ 12 πρὸς τὰ Ν.Α. τῆς Λευκωσίας, ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὁχθῆς τοῦ Ἰδαλίου χειμάρρου· ὁδὸς ἑμαλλή καὶ ἀμαξιτός· ἔδαφος πεδινὸν καὶ εὐφορον· κλίμα ὁροσερὸν καὶ ὑγιεινόν. ὕδωρ πηγαῖον καὶ φρεάτιον ἄριστον· προϊόντα, σιτηρὰ, βάλσαμα, σήσαμον, μέταξα, σταφυλαί, ἐλαῖαι, γεώμηλα, σῦκα, βερύκοκκα κ.λ.π. κῆποι πολλοὶ ποτιζόμενοι δι' ἀλακατίων. Ἔχει 228 οἰκίας καὶ 955 κατ. ἐξ ὧν 816 Ἑλλ. καὶ 139 Τοῦρκοι ὁμιλοῦντες τὴν ἐλληνικὴν. Εἶνε ὑγιεῖς, ἀπαίδευτοι καὶ λίαν ἀφιλόξενοι. Τὸ Ἰδάλιον εἶνε ἀρχαιοτάτη πόλις κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἑλληνος στρατηγοῦ Χαλκάνωρος· εἰς τοῦτον εἶχεν εἰπῆ τὸ μαντεῖον νὰ κτίσῃ πόλιν ὅπου ἤθελεν ἰδεῖ τὸν ἥλιον ἀνατέλλοντα· εἰς τῶν ἀκολούθων του ἰδὼν τὸν ἥλιον ἐφώναξεν «ἰδοὺ ἄλιον=ἥλιον»· ἐκεῖ ἔκτισε πόλιν καὶ τὴν ὠνόμασεν Ἰδάλιον· ὑπῆρξε πρωτεύουσα ἐνὸς τῶν 9 βασιλείων τῆς Κύπρου· ἐν αὐτῇ ἐλατρεύετο ἡ Θεὰ Ἀφροδίτη ἔχουσα καὶ περίφημον ναόν, ἐξ οὗ καὶ Ἰδαλία ὠνομάζετο· πρὸς Ν. τῆς νῦν κώμης ὑπάρχουσι δύο λόφοι εἰς τὸ μέσον τῶν ὁποίων ἀνευρέθησαν πολλὰ εἰδῶλα καὶ σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ· ἐκεῖ, φαίνεται, ὑπῆρχε τὸ ἱερὸν τῆς Θεᾶς.

ΟΛΥΜΠΙΑ (κ. Λύμπια) 3 μίλια πρὸς τὰ Ν.Α. τοῦ Δαλίου καὶ Λουρουτζίνα 10 λεπτ. πρὸς Β. τῶν Λυμπιών. Τὸ ἔδαφος αὐτῶν εἶνε πεδινὸν, λευκὸν (ἀσπρογῆ) καὶ εὐφορον εἰς δημητρ. καρποὺς καὶ σταφυλάς· αἱ ἄμπελοι τῆς

Λουρουτζίνας φθάνουσι μέχρις Ἀθηαίνου παράγουσι τὰς ὥραιότερας καὶ εὐγευστοτέρας σταφυλὰς τῆς Κύπρου· οἶνος ὅμως ἐξ αὐτῶν δὲν γίνεται, διότι δὲν ἔχουσιν οἶνον-πνευμα· εἶνε χωρία ξηρὰ ἔχοντα καλὸν κλίμα καὶ ἄθλιον φρεάτιον ὕδωρ. Κατοίκους ἔχουσι τὰ μὲν Λύμπια 431 Ἑλληνας, διατηροῦντας δημοτικὸν σχολεῖον, ἡ δὲ Λουρουτζίνα 708, ἐξ ὧν 87 Χριστιανοί, οἱ δὲ λοιποὶ Λινοθάμβαιοι, οὔτε Χριστιανοὶ δηλ. οὔτε Τοῦρκοι. Οἱ Λουρουτζιάται κατάγονται ἐκ Χριστιανῶν, οἵτινες ἡρνήθησαν τὴν Χριστιανικὴν θρησκείαν κατὰ τὰς σκοτεινὰς ἡμέρας, καθ' ἃς ἤκμαζον οἱ Τοῦρκοι. Τώρα ἡ ἐντρέπονται ἡ φοβοῦνται ν' ἀφήσωσι τὴν Τουρκικὴν θρησκείαν· εἰς τὸ κρυπτὸν ἔχουσιν ὄνομα χριστιανικόν, φυλάττουσι τὰς διατεταγμένας νηστείας τῆς ἐκκλησίας μας, βαπτίζονται, μεταλαμβάνουν, δὲν γνωρίζουν τὴν Τουρκικὴν γλῶσσαν· αἱ γυναῖκες τῶν δὲν φέρουσι σινδόνας κλπ., εἰς τὸ φανερόν ὅμως ἐνδύονται, ὀνομάζονται καὶ φέρονται ὡς Τοῦρκοι. [Σημ.—Ἡ ἐκκλησία μας εἶχε χρέος νὰ φροντίσῃ περὶ αὐτῶν καταλλήλως, καὶ θὰ ἐπετύγχανε· καὶ τώρα εἶνε καιρὸς ἀκόμῃ].

ΑΓΙΑ ΒΑΡΒΑΡΑ 3 μίλια πρὸς τὰ Ν.Δ. τοῦ Δαλίου, κώμη ξηρὰ, μὲ ἔδαφος εὐφορον, κλίμα θερμὸν, ὕδωρ φρεάτιον ἄθλιον, προϊόντα δημητριακὰ, σταφυλαί, ἐλαῖαι καὶ ὀλίγος οἶνος ὅχι καλός. Ἐχει 133 οἰκίας καὶ 477 κατ. Ἑλληνας ἀπαιδεύτους, ὀκνηροὺς, πτωχοὺς καὶ ἀφιλοξένους.

Διαμέρισμα Ὀρεινῆς.

Τὸ διαμέρισμα τοῦτο καίται πρὸς Δ. τοῦ διαμ. τῆς Κυθραίας· ἔχει δὲ διεύθυνσιν ἀπὸ Β. πρὸς Ν.

Φυσικὴ ἐξέτασις.

Ἑδαφος.—Τὸ ἑδαφος τοῦ διαμ. τούτου πρὸς Β. μὲν εἶνε πεδινόν, πρὸς Ν. δὲ ὄρεινόν.

Ὅρη.—Πρὸς Β. εἶνε ἡ σειρὰ τοῦ Πενταδακτύλου, πρὸς Ν. δὲ τὰ δασώδη ὄρη τοῦ Ἀφου.

Χεῖμαρροι.—Ὁ Πεδιαῖος, ὁ τοῦ Παλαιομετόχου (κ. Κατούρης) δυσμικώτερον, καὶ ὁ Ἀκάχιας ἀκόμη δυσμικώτερον.

Κλίμα.—Εἰς μὲν τὰ Β. εἶνε θερμὸν, εἰς δὲ τὰ Ν. ὁροσερὸν καὶ ὑγιεινόν.

Προϊόντα.—Παράγει δημητρ. καρποὺς, βάμβακα, ἔλαιον, οἶνον, ὄσπρια, ἀγριοκολόκασον, σήσαμον καὶ καλὰς ὀπώρας· οἶον σῦκα, βερύκοκκα, καίσιὰ, κάρυα, ἀπίδια καὶ κυδώνια.

Πολιτικὴ ἐξέτασις.

Τὸ διαμέρισμα τοῦτο περιλαμβάνει 49 κώμας καὶ γωρίαι· ἔχει 2,864 οἰκίας καὶ 11,956 κατοίκους, ἐξ ὧν 11,120 Ἕλληνες καὶ 836 Τοῦρκοι· ἐξ αὐτῶν ὅλων εἶνε ἄρρενες 5,980, θήλειαι δὲ 5,976.

Ἐπισημότεραι κῶμαι εἶνε αἱ ἐξῆς·

ΣΤΡΟΒΟΛΟΣ περὶ τὸ 1 ἀγγλ. μίλιον πρὸς Ν. τῆς Λευκωσίας· εἶνε προάστειον αὐτῆς· καίται ἐν μέσῳ δάσους ἐξ ἐλαιῶν καὶ συκαμινεῶν· ἔχει 159 οἰκίας καὶ 689 κατ. Ἕλληνας χριστιανοὺς, ἐξ ὧν 12 τοῦρκοι· ἀσχολοῦν-

ται εἰς τὴν γεωργίαν· ἔχει πηγαῖον ὕδωρ, κλίμα καλὸν καὶ προϊόντα δημητριακὰ, ἔλαιον, βάμβακα, σήσαμον, μέταξαν καὶ λαχανικά.

ΠΑΝΩ ΛΑΚΑΤΑΜΙΑ πρὸς Β. καὶ ΚΑΤΩ ΛΑΚΑΤΑΜΙΑ πρὸς Ν. κεῖνται 3 περίπου μίλια πρὸς Ν. τοῦ Στροβόλου· ἡ κάτω ἔχει δημοτ. σχολεῖον, 103 οἰκίας καὶ 414 κατ., ἐξ ὧν 361 Ἕλληνες καὶ 53 τοῦρκοι· κλίμα, προϊόντα τὰ αὐτὰ τοῦ Στροβόλου· προσέτι δὲ καὶ λεμόνια. Ἡ δὲ Πάνω ἔχει 260 κατ. Ἕλληνας χριστιανούς.

ΔΕΥΤΕΡΑ (Πάνω καὶ Κάτω) 3 ἀγγλ. μίλια πρὸς τὰ Ν.Δ. τῆς Λακατάμιας· κεῖται εἰς τὸ κέντρον τοῦ διαμερίσματος ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Πεδιαιῦ· εἶνε πρωτεύουσα τοῦ διαμερίσματος, ἔχει πολλοὺς κήπους ἐξ ὀπωροφόρων δένδρων, εἶνε ἔδρα ἀστυνομικοῦ σταθμοῦ· ἔχουν δημοτ. σχολεῖον, 148 οἰκίας καὶ 651 κατοίκους, ἐξ ὧν 592 Ἕλληνες καὶ 59 τοῦρκοι, διατηροῦντες δημοτ. σχολεῖον· ἀσχολοῦνται εἰς τὴν γεωργίαν καὶ δενδροφυτεῖαν.

Κλίμα ὑγρὸν καὶ ὄχι ὑγραινόν· ὅταν κοιμᾶται τις, πρὸ πάντων τὴν ἡμέραν, καταλαμβάνεται ὑπὸ εἶδους τινὸς νάρκης καὶ θέλει ὀλοὲν νὰ κοιμᾶται· κατόπιν δὲ ἀσθενεῖ· τοῦτο προέρχεται ἐκ τῶν ἐλωδῶν ἀναθυμιάσεων· ἕνεκα τούτου οἱ κάτοικοι εἶνε ὠχροὶ καὶ ὄχι ζωηροί· τὸ πηγαῖον ὕδωρ θολὸν καὶ ἀκάθαρτον, τὸ δὲ φρεάτιον βαρὺ. Προϊόντα αὐτὰ μὲ τὰ τῆς Λακατάμιας, περιπλέον δὲ περίφημα καϊσιὰ, σῦκα καὶ ἄγριον κολοκάσιον (Τουρκιστὶ γέρ ἐλμασῆ).

ΨΗΜΟΛΟΦΟΥ πρὸς τὸ 1 ἀγγλικὸν μίλιον πρὸς τὰ Ν.Α. τῆς Δευτερᾶς· εἶνε χωρίον πετρωδές· ἔχει δημοτ.

σχολεῖον καὶ 375 κατ., ἐξ ὧν 325 Ἕλληνες καὶ 50 τοῦρ-
και. Πολλοὶ ἐκ τῶν χριστιανῶν καταγίνονται εἰς τὴν βυρ-
σοδεψικὴν, πρὸ πάντων αἱ γυναῖκες αὐτῶν· ἕνεκα τούτου
μεγάλῃ ἀκαθαρσίᾳ καὶ δυσωδίᾳ ὑπάρχει εἰς τὸ χωρίον, αἱ
δὲ γυναῖκες εἶνε ἀκάθαρτοι· καταγίνονται δὲ καὶ εἰς τὴν
γεωργίαν καὶ δενδροφυτείαν· ἔχουν ἄριστον πηγαῖον ὕδωρ.

ΠΕΡΑ περὶ τὰ 3 ἀγγλ. μίλια πρὸς τὰ Ν.Α. τοῦ Ψη-
μολόρου· εὐρίσκεται ἐντὸς κοιλάδος· ἔχει δὲ περίξ πολλὰ
ἐλαιόδενδρα καὶ ἀμπελῶνας· ἔχει 111 οἰκίας καὶ 481 κα-
τοίκους Ἕλληνας χριστιανούς, εὐρώστους, ἐργάτικους, εὐ-
πόρους, ἀλλὰ ἀφιλοξένους· ὑπάρχει σχολεῖον τῶν ἀρρέ-
νων συντηρούμενον ὑπὸ τοῦ ἐν Καίρῳ Χ' Θεοδούλου καὶ
παρθεναγωγεῖον, συντηρούμενον ὑπὸ τοῦ Ν. Χριστοφίδου,
ἐγχωρίων· τὸ κτίριον τοῦ Παρθεναγωγείου εἶνε λίαν εὐρύ-
χωρον καὶ μεγαλοπρεπές, δυσανάλογον πρὸς τὰ Πέρα· ἔ-
χει κωμοδικεῖον καὶ ἀστυνομικὸν σταθμόν.

Κλίμα κάλλιστον· ὕδωρ ἀντλοῦσιν ἐξ ἐνὸς ἐντὸς τοῦ
Πεδιαίου φρέατος, ὅπερ εἶνε γλυκὺ καὶ ἐλαφρόν· ἔχουσι
καὶ πηγαῖα ὕδατα ἔξω τῆς κώμης.

Προϊόντα.—Σιτηρὰ ὀλίγα, πολὺν καὶ καλὸν οἶνον
(κουμανδαρίαν), σταφίδας, ἔλαιον καὶ βάμβακα.

Δέκα λεπτὰ πρὸς τὰ Β.Δ. τῆς κώμης εὐρίσκεται τὸ
χωρίδιον **Ἐπισκοπεῖο**· 15 δὲ λεπτὰ πρὸς τὰ Ν.Δ. τὸ
Πολιτικόν. Καὶ τὰ τρία δὲ ταῦτα εἶν' ἐκτισμένα ἐπὶ
τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας πόλεως Ταμασσοῦ.

Ἡ Ταμασσὸς κατὰ τὸ 550 περίπου π.Χ. ἦτο πρωτεύ-
ουσα ὁμωνύμου βασιλείου. Ἐν αὐτῇ ἐδίδαξε κατόπιν τὸν
χριστιανισμόν ὁ πρῶτος Ἐπίσκοπος, ὁ Ἅγ. Ἡρακλείδιος·

κατόπιν ὑπῆρξεν ἔδρα Ἐπισκόπου, οὐτινος ἡ Ἐπισκοπὴ ἦτο πρὸς τὸ μέρος τῆς πόλεως, τὸ νῦν καλούμενον **Πε-σκοπεζό**. Τὸ **Πολιτικόν** ἦτο τὸ κέντρον τῆς πόλεως, τὸ δὲ **Πέρα** ἦτο τὸ πέραν τοῦ Πεδιαίου μέρος τῆς πόλεως· κατὰ τὸν πρῶτον αἰῶνα τοῦ χριστιανισμοῦ ἦτο ἡ πρώτη πόλις τῆς Κύπρου, ἐξῆγε δὲ ἄλλοτε πολὺν καὶ καλὸν χαλκόν· ἀνεκαλύφθησαν ἐσχάτως δύο μεγαλοπρεπεῖς τάφοι· ὁ εἷς φαίνεται ὅτι ἦτο τῆς βασιλικῆς οἰκογενείας.

ΛΙΘΡΟΔΟΝΤΑΣ 8 περίπου μίλια ἀγγλ. πρὸς τὰ Ν.Α. τῆς κώμης Πέρα· ὁδὸς πετρώδης καὶ ἀνώμαλος. Ἐδαφος τὸ πλεῖστον ὀρεινόν· κλίμα ὑγρὸν καὶ ὄχι ὑγιεινόν· πηγαῖα ὕδατα ἔχουσιν ἔξω τῆς κώμης· οἱ κάτοικοι πίνουσιν ἐκ τῶν φρεάτων, ὅπερ εἶνε ὑφάλμυρον, βαρὺ καὶ ἀνούσιον. Προϊόντα παράγει ἀρίστας ἐλαίας, σταφίδας, πολὺ ἔλαιον, πολλὴν καὶ καλὴν κουμανδαρίαν καὶ ὀλίγα δημητριακά. Ὁ Λιθροδόντας ἔχει 212 οἰκίας καὶ 723 κατ. Ἕλληνας χριστιανούς, πτωχοὺς, ἀπαιδεύτους καὶ ὄχι ζωηρούς· αἱ γυναῖκες εἶνε ξανθαί, ζωηραὶ καὶ ἔξυπνοι.

Ἐξ μίλια πρὸς τὰ Ν.Δ. τοῦ Λιθροδόντα ἐπὶ τοῦ Ἀφώου ὄρους εἰς ὕψος 2,250 ποδῶν ἦτο ἐκτισμένη ἡ μονὴ τῆς Παναγίας τῆς Μαχαιράδος, κτισθεῖσα ὑπὸ Ἰγνατίου καὶ Νεΐλου τῶν μοναχῶν ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Μανουὴλ τοῦ Κομνηνοῦ τὸ 1172 μ.Χ. Ἡ μονὴ ἔχει περὶ τοὺς 20 μοναχοὺς, οἵτινες ὑποτάσσονται ὑπὸ ἀνεξαρχτήτου καὶ ἰσοβίου Ἡγουμένου ἐκλεγομένου ὑπὸ τῆς πλειονοψηφίας τῶν μοναχῶν. Οἱ μοναχοὶ εἶνε λίαν φιλόξενοι, τίμιοι καὶ ἐργατικοὶ καταγινόμενοι εἰς τὴν ἀμπελουργίαν καὶ δενδροφυτεῖαν. Ἡ μονὴ αὕτη ἐκάη ἐξ

ἀπροσεξίας ὁλόκληρος τὴν 5ην Σεπτεμβρίου 1892· ἐσώ-
θη δὲ μόνον ἡ Ἱερὰ Εἰκὼν τῆς Παναγίας καὶ ἄλλα τινὰ
πολύτιμα πράγματα· νῦν δὲ ἤρχισε ν' ἀνοικοδομηταὶ διὰ
συνδρομῶν τῶν χριστιανῶν τῆς Κύπρου.

ΦΑΡΜΑΚΑΣ 6 μίλια πρὸς τὰ Ν.Δ. τοῦ Λιθοδόντα,
καὶ **ΚΑΜΠΙ** 10 λεπτὰ ὀλίγον πρὸς τὰ Ν.Δ. τοῦ Φαρμα-
κᾶ, ὄρειναι κῶμαι ἐκτισμέναι εἰς ὕψος 2,827 ποδῶν· ὁδὸς
ἀνωφερῆς, πετρώδης καὶ δύσκολος· ἔδαφος ὄρεινόν· κλί-
μα ψυχρὸν, ἀλλ' ὑγιεινότατον. Προϊόντα οἶνος, σταφίδες,
κάρυα, ἀπίδια καὶ κυδώνια· ὕδωρ κάλλιστον καὶ ψυχρό-
τατον. Κατοίκους ὁ μὲν Φαρμακᾶς ἔχει 305, τὸ δὲ Καμπὶ
208 Ἕλληνας χριστιανούς, ζωηρούς καὶ εὐρώστους, δια-
τηροῦντας δημοτ. σχολεῖα· εἶνε ἄνθρωποι ἀπαίδευτοι καὶ
ἀκάθαρτοι· εἰς τὸ θωμάτιον τοῦ κοιμᾶται ἔχει καὶ τὸν
χωῖρόν του καὶ τοὺς τράγους του μετ' τὴν ὠραίαν των εὐω-
δίαν καὶ τὰ προϊόντα του· αἱ οἰκίαι των εἶνε χαμηλαὶ καὶ
σκοτειναί· αἱ γυναῖκες ἐκτελοῦσι τὰς βαρυτέρας ἐργασίας·
καταβιβάζουσι ξύλα ἀπὸ τὰ ὄρη καὶ φέρουσιν ἐπὶ τῶν ὤ-
μων τὰ κοφίνια πλήρη ἀπὸ σταφυλᾶς, κυλινδροῦσι τὰ δώ-
ματα τῶν οἰκιῶν ἀνυπόδητοι ὅταν χιονίζῃ καὶ λοιπὰς ἐρ-
γασίας.

ΠΑΛΑΙΧΩΡΙΟΝ ὑπὲρ τὰ 4 ἀγγλικὰ μίλια πρὸς τὰ
Β.Δ. τοῦ Φαρμακᾶ· ὁδὸς στενὴ, πετρώδης, ἀνωφερῆς, ἐν
μέρει δὲ καὶ ἐπικίνδυνος· τὸ χωρίον τοῦτο ἔχει ἔδαφος ὀ-
ρεινότατον, χωρίζεται ὑπὸ τοῦ Σεράχη χειμάρρου εἰς δύο
χωρία, συγκοινωνοῦσι δὲ διὰ γεφύρας· καὶ τὸ μὲν πρὸς Α.
ἀνήκει πολιτικῶς εἰς τὸ διαμέρισμα Ὀρεινῆς, ἐκκλησια-
στικῶς δὲ εἰς τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, τὸ δὲ πρὸς Δ. καὶ ἐκεῖ-

θεν τοῦ γειμάρρου ἀνήκει εἰς τὸ διαμερισμα Μόρφου καὶ ἐκκλησιαστικῶς εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν Κηρυνείας. Εἶνε χωρίον εὐάερον καὶ εἰς καλὴν τοποθεσίαν ἐν μέσῳ ὑψηλοτάτων ὀρέων· αἱ οἰκίαι τῶν ἀρχίζουν ἀπὸ τὰ χαμηλὰ καὶ ἀναβαίνουν ὑψηλότερον ἐπὶ τῶν ὀρέων ἀμφιθεατρικῶς, παρουσιάζουν δὲ, πρὸ πάντων τὴν νύκτα, ὥραϊαν θέαν· ἔχει τὰ ἴδια προϊόντα μὲ τὸν Φαρμακᾶ.

Τὰ Παλαιχώρια ἔχουν 201 οἰκίας καὶ 914 κατ. Ἑλλ. χριστιανούς καταγινόμενους εἰς τὴν ἀμπελουργίαν καὶ δενδροκομίαν· εἶνε ἄνθρωποι ἐργατικώτατοι καὶ λίαν οἰκονόμοι. Οἱ Παλαιχωρῖται διακρίνονται τῶν λοιπῶν κατ. τῆς ὀρεινῆς ἐκ τοῦ ἰδιαίτερου τρόπου, μεθ' οὗ σύρουσι τὴν φωνὴν τῶν, καὶ ἐκ τοῦ βραχίου (κ. τσαττάλας). Πολλοὶ ἐξ αὐτῶν περιέρχονται πωλοῦντες οἶνον καὶ ὄξος· ἐκ τῶν ποταμῶν δὲ, τοὺς ὁποίους διέρχεται λαμβάνει ὁ οἶνος καὶ τὸ ὄξος τὸ ἀνάλογόν τῶν μέρους ἐκ τοῦ ὕδατος. Εἶνε ἄνθρωποι ἀπαίδευτοι καὶ βάρβαροι· ἔχουν νῦν δύο δημοτ. σχολεῖα.

ΚΛΗΡΟΥ 9 μίλια Β.Α. ὁδὸς σχεδὸν καλὴ· ἔδαφος ὁμαλόν· προϊόντα δημητριακὰ καὶ σταφυλαί· ἔχουν πηγὰς ὕδατα ἔξω τῆς κώμης πρὸς Α., δι' ὧν ποτίζουσι πολλοὺς κήπους ἐκ βερυκοκκεῶν, ἀμυγδαλῶν κλπ. ἔχει 108 οἰκίας καὶ 437 κατ. Ἑλλ. χριστ. ἔχουν δημοτ. σχολεῖον· εἶνε ἄνθρωποι ὅχι ζωηροί· τὸ κλίμα δὲν εἶνε ὑγιεινόν, ἔνεκα φαίνεται τῆς ἀκαθαρσίας τῶν κατοίκων· τὸ ὕδωρ τῶν φρεάτων εἶνε ὑφάλμυρον.

MENIKON 7 μίλια πρὸς τὰ Β.Δ. ἔχει πολλὰς ἐλαίας, παράγει πολλοὺς δημητρ. καρπούς, κρίμμυα καὶ ὕδρπέ-

πονας. Ἐχει 107 οἰκίας, 435 κατ., ἐξ ὧν 11 μωαμεθανοί.

ΠΑΛΑΙΟΜΕΤΟΧΟΝ 3 μίλια πρὸς τὰ Β.Α. τοῦ Μενίκου· εἶνε κώμη ξηρά καὶ ἄδενδρος ὅλως διόλου. Παράγει δὲ μόνον δημητριακοὺς καρπούς· ἔχει θερμὸν κλίμα καὶ ἄθλιον φρεάτιον ὕδωρ. Οἱ κάτοικοι τοῦ Παλαιομετόχου λέγονται Παλιομεσιῖται· ἂν καὶ γεωργοῦν ἀρκετὸν σίτον, δὲν τρώγουν ὅμως ποτὲ σίτινον ἄρτον, ἀλλὰ κρίθινον, κατάρμαυρον· τρέφονται πολὺ ἀθλίως. Τὸν καθαρὸν ἄρτον τῆς Λευκωσίας τὸν ὀνομάζουν «Πούλλαν», τὸν μεταχειρίζονται ὡς φάρμακον εἰς τοὺς ἀσθενεῖς· ἂν τις ἀποθάνῃ, οἱ συγγενεῖς τοῦ παρηγορούμενοι λέγουν : «τί νὰ τοῦ κάμωμεν ; ὡς καὶ πούλλαν τὸν ἐταήσαμεν καὶ δὲν ἔγειανεν». Ἐχει 117 οἰκίας καὶ 495 κατ. χριστιανοὺς λίαν ἀπαιδεύτους καὶ βαρβάρους· αἱ γυναῖκες λίαν ἀκάθαρτοι· καθ' ὅλον τὸ καλοκαίριον φοροῦσι μόνον ἓν βαμβακερὸν ὑποκάμισον μακρὸν καὶ λίαν ἀκάθαρτον. Ἐχουν δημοτ. σχολεῖον. Οἱ πλεῖστοι ἐξ αὐτῶν εἶνε θρυμβοπῶλαι εἰς Λευκωσίαν.

ΓΕΡΟΛΑΚΚΟΣ περὶ τὰ 4 μίλια Β.Α. κώμη καὶ αὐτὴ ξηρά. Ἐδαφος ἀργιλλῶδες (κοννότοπος). Ἐχει ἀγροὺς πολὺ ἐκτεταμένους· προϊόντα μόνον δημητριακά· ἐντὸς δὲ τοῦ χειμάρρου Ὀβγοῦ φυτεύουσι πολλὰ καλάμια. Ἐχει 136 οἰκίας καὶ 457 κατ., ἐξ ὧν 12 Τοῦρκοι· εἶνε ἄνθρωποι εὐρωστοὶ· διατηροῦσι δημοτ. σχολεῖον· ὕδωρ ὑφάλμυρον· εἶνε δὲ ὀπωσοῦν εὐποροί.

Διαμέρισμα Μόρφου.

Τὸ διαμέρισμα τοῦτο κεῖται πρὸς Δ. τοῦ διαμερίσματος

τῆς Ὀρεινῆς. Ἔχει πρὸς Β. τὴν διοίκησιν Κηρυναίας, πρὸς Δ. καὶ Ν. τὸ διαμέρισμα Λεύκας καὶ πρὸς Α. τὸ διαμέρισμα Ὀρεινῆς.

Φυσικὴ ἐξέτασις.

Τὸ ἔδαφος τοῦ διαμερίσματος εἶνε πρὸς Β. μὲν πεδινόν, πρὸς Ν. δὲ ὄρεινόν.

Χεῖμαρροι.—Ἐπίσημος χεῖμαρρος εἶνε ὁ Σεράχης, ὅστις διέρχεται ὀλίγον ἔξωθεν τῆς Μόρφου· εἶνε ὁ πλατύτερος καὶ μεγαλοπρεπέστερος ἴσως τῶν χειμάρρων τῆς Κύπρου· δεχόμενος δὲ τοὺς χειμάρρους τοῦ Παλαιομετόχου, (Κατούρην) τὸν Ἀκάκην, τὸν τῆς Περιστερώνας, τὸν Ὀβγὸν καὶ ἄλλους τινὰς καὶ κατευθυνόμενος κατ' ἀρχὰς μὲν ἐκ Νότου πρὸς Βορρᾶν, εἴτα δὲ στρεφόμενος πρὸς Δ. ποτίζει τὰς εὐφόρους γαίας τῆς Μόρφου καὶ χύνεται εἰς τὸν κόλπον τῆς Μόρφου πλησίον τοῦ Συριανοχωρίου.

Κλίμα.—Πρὸς μὲν τὰ Β. εἶνε ὀλίγον θερμὸν, πρὸς δὲ τὰ Ν. δροσερόν· ἐν γένει ὅμως εἶνε ὑγιεινόν.

Προϊόντα.—Τὸ διαμέρισμα τοῦτο παράγει τὰ περισσότερα προϊόντα ὅλων τῶν διαμερισμάτων. Παράγει πλείους δημητριακοὺς καρπούς, ὅσπρια πολλά, βάμβακα, οἶνον, ἔλαιον, λίνον, σήσαμον, γεώμηλα, κολοκάσιον, ἄνηθον (γλυκάνισσον)—ἄλλοτε ἐξῆγε καὶ πολὺ ἐρυθρόδανον (ριζάρι)—καὶ ὠραίας ὀπώρας, οἶον σῦκα, βερύκοκκα, ἀπίδια, μῆλα, ἐσπεριδοειδεῖς καρπούς (λεμονοπορτόκαλλια) κ. λ. π.

Πολιτικὴ ἐξέτασις.

Τὸ διαμέρισμα τοῦτο περιλαμβάνει 47 κώμας καὶ χω-
ρία, ἔχει 3,070 οἰκίας καὶ 12,239 κατ., ἐξ ὧν 10,755
Χριστιανοὶ καὶ 1,484 Μωαμεθανοί· ἐξ ὧν τούτων 6,
368 εἶνε ἄρρενες, καὶ 5,871 θήλεις.

Ἐπισημότερα κωμόπολις εἶνε ἡ ΜΟΡΦΟΥ (Μορφῶ)
πρωτεύουσα τοῦ διαμερίσματος κειμένη ἐπὶ ὁμαλῆς καὶ
εὐφορωτάτης παιδιάδος ὀλίγον τι πρὸς τὸ Β. μέρος τοῦ
διαμερίσματος περὶ τὰ 3 ἀγγλ. μίλια μακρὰν τῆς θαλάσ-
σης· ἔχει δὲ περιφέρειαν (γύρον) σχεδὸν 3 ἀγγλ. μίλια.

Ὀνομάσθη δὲ Μόρφου διότι τὸν παλαιὸν καιρὸν ἐν αὐτῇ
ἐλατρεύετο ἡ Ἀφροδίτη ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν Μορφῶ, δηλ.
ὠραία. Ἐπὶ Ἐνετοκρατίας ἦτο φέουδον τοῦ κόμητος δὲ
Μόρφου ἐν αὐτῇ ὑπάρχει ὁ ὠραίος ναὸς τοῦ Ἀγίου Μά-
μαντος Βυζαντιακοῦ ρυθμοῦ κτισθεὶς πιθανὸν ἐπὶ τῶν
Κομνηνῶν κατὰ τὸ 1190 περίπου μ.Χ. ἐπὶ τῆς παραμο-
νῆς δηλ. τῆς πτώσεώς των, καθότι καὶ ἀτελὴς φαίνεται
ὅτι εἶνε, καὶ χρονολογία οὐδεμία ὑπάρχει εἰς οὐδὲν μέρος
αὐτοῦ. Ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ ναοῦ ὑπάρχουσι πολλὰ κιονόκρα-
να Κορινθιακοῦ ρυθμοῦ ἀνευρεθέντα πιθανῶς ἐν τινι τοπο-
θεσίᾳ «Γναφειᾷ» νῦν καλουμένη περὶ τὸ ¼ Β.Δ. τῆς
Μόρφου· διότι ἐνταῦθα καὶ πολλὰ ἐρείπια ὑπάρχουσι καὶ
ἕτερα ὅμοια κιονόκρανα ἀνεκαλύφθησαν· προσέτι δὲ καὶ
τινες ὑψηλοὶ κίονες ἐσκαλισμένοι ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κά-
τω εἰς αὐλάκια ὀφιοειδῆ. Ταῦτα πάντα καὶ ἄλλα πείθου-
σιν ἡμᾶς ὅτι ἐνταῦθα πολὺ πιθανὸν νὰ ὑπῆρχεν ὁ ναὸς τῆς
Μορφοῦς Ἀφροδίτης. Ἐπίσημοι ἀνασκαφαὶ δὲν ἔγιναν,
ἵνα βεβαιωθῶμεν περὶ τούτου τελείως.

Ἡ κωμόπολις Μόρφου ἔχει 648 οἰκίας καὶ 2,548 κατ., ἐξ ὧν 2,429 Χριστιανοὶ καὶ 119 Τοῦρκοι. Ἐκ τῶν χριστιανῶν 1,309 εἶνε ἄρρενες καὶ 1,120 θήλεις· καταγίνονται εἰς τὴν γεωργίαν, τὸ ἐμπόριον, τὰς τέχνας καὶ δενδροκομίαν· ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον ἀρρένων καὶ θηλέων, κωμοδικεῖον, δημαρχεῖον, ταχυδρομεῖον, ἀναγνωστήριον καὶ 3 ναοὺς· ἀπέχει τῆς Λευκωσίας 24 ἀγγλ. μίλια· ὁδὸς πλατεῖα καὶ ὁμαλὴ.

Τὸ κλίμα εἶνε ὁροσερὸν καὶ ὑγιεινόν· τὸ δὲ ὕδωρ ἀντλούμενόν ἐκ βαθέων φρεάτων δὲν εἶνε τόσον καλόν· ἔχει ὅμως νῦν περὶ τὸ $\frac{1}{4}$ ἔξω τῆς κωμοπόλεως πρὸς Δ. αὐτῆς 2 πηγαῖα ὕδατα καταλληλότετα πρὸς πόσιν.

Προϊόντα.—Πολλὰ σιτηρά, ὕσπρια, λίνον, σήσαμον, βάμβακα, ἄνηθον, μεγάλους καὶ γλυκεῖς ὕδροπέπονους (παττήχας)· ἐν τέταρτον τῆς ὥρας πρὸς Δ. αὐτῆς ὑπάρχουσι πολλοὶ κῆποι παράγοντες ὠραίας ὀπώρας, οἶον σῦκα, ρώδια, βερύκοκκα, λεμονοπορτοκάλια καὶ παντοειδῆ λαχανικά.

Καθ' ἐκάστην Κυριακὴν γίνεται ἀγορὰ (παζάρι) καθ' ἣν οἱ κάτοικοι τῶν πέριξ μερῶν συναθροίζόμενοι ἀγοράζουσι καὶ πωλοῦσι διάφορα προϊόντα.

Χαρακτήρ.—Οἱ Μορφῖται εἶνε ὅπως οὖν πεπαιδευμένοι, ἐργατικοὶ καὶ φημίζονται διὰ τὴν σωματικὴν των δύναμιν.

ΖΩΔΙΑ (κάτω καὶπάνω) ὑπὲρ τὰ 2 μίλια ἀγγλ. πρὸς τὰ Ν.Α. τῆς Μόρφου· χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων διὰ τοῦ χειμάρρου Κομήτη· ἔχει ἡ μὲν κάτω Ζώδια 127 οἰκίας καὶ 566 κατοίκους ἡ δὲπάνω 98 οἰκίας καὶ 424 κατ.

Χριστιανούς ἐργατικωτάτους, τρεφομένους ὁμως ἀβλίως· ὁ ἄρτος αὐτῶν εἶνε κρίθινος, τὸ δὲ προσφάγιον συνήθως χοῖρος πατημένος ἐντὸς πίθων ἀπὸ τὸν χειμῶνα, τὸν ὁποῖον τρώγουσι τὸ θέρος· καὶ τὰ λοιπὰ δὲ φαγητά των φρύγουσι (καβουρδίζουσι) μὲ τὸ πάχος τοῦ τοιούτου χοίρου. Ἐχουσιν ἀνά ἓν δημοτ. σχολεῖον. Προϊόντα τὰ τῆς Μόρφου.

ΑΣΤΡΟΜΕΡΙΤΗΣ ὑπὲρ τὰ δύο μίλια πρὸς τὰ Ν.Α. τῆς Ζώδιας· ἔχει τὰ βαθύτερα φρέατα τῆς Κύπρου, βάθος 25 ὀργυιῶν· ἔχει δημοτ. σχολεῖον, 119 οἰκίας καὶ 507 κατ. χριστιανούς εὐπόρους καὶ ἐργατικούς.

ΑΡΓΑΚΙ 3 μίλια πρὸς Α. τῆς Μόρφου καὶ ΚΑΤΩ-ΚΟΠΙΑ 10 λεπτά πρὸς Α. τοῦ Ἀργακίου· ἔχει τὸ μὲν πρῶτον 121 οἰκίας καὶ 445 κατ., ἐξ ὧν 329 χριστιανοὶ καὶ 116 μωαμεθανοί.

ΠΕΡΙΣΤΕΡΩΝΑ 3 μίλια πρὸς Α. τοῦ Ἀστρομερίτου ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης ὁμωνύμου χειμάρρου· ἔχει πηγαῖον ὕδωρ, ἀρκετὰ δένδρα καὶ παράγει, ἐκτὸς τῶν εἰρημένων προϊόντων τῆς Μόρφου, πολλὰ κρόμμυα καὶ σκόροδα καὶ κουρκούλλια· ἔχει δὲ καὶ ἀρκετὰ πρόβατα. Ἐχει 186 οἰκίας καὶ 756 κατ., ἐξ ὧν 411 χριστιανοὶ καὶ 345 μωαμεθανοί, διατηροῦντες ἀνά ἓν δημοτικὸν σχολεῖον.

ΑΚΑΚΙ ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης ὁμωνύμου χειμάρρου 3 μίλια πρὸς Α. τῆς Περιστερώνας· ἐνταῦθα εἶνε ἡ πηγὴ τῶν κρομμύων καὶ σκορόδων· ἔχει πηγαῖον ὕδωρ καὶ πολ-
λὰς ἐλαίας μὲ 144 οἰκίας καὶ 626 κατ., ἐξ ὧν 547 χρι-
στιανοὶ καὶ 79 τοῦρκοι διατηροῦντες ἀνά ἓν δημοτικὸν scho-
λεῖον· εἶνε ἄνθρωποι ἀπαίδευτοι καὶ ἀγροῖκοι· ὁ ἄρτος αὐ-
τῶν εἶνε κρίθινος.

Τὰ χωρία ταῦτα ὡς καὶ ἡ **Ὁροῦντα** 3 μίλια πρὸς τὰ Ν.Δ. τοῦ Ἀκακίου ἀποτελοῦσι τὰ λεγόμενα «Κοκκινοχώρια τοῦ Μόρφου», διότι τὸ ἔδαφος αὐτῶν εἶνε κόκκινον.

Πρὸς τὸ Ν. μέρος τοῦ διαμερίσματος ἐν μέσῳ ὑψηλῶν ὄρεων εὐρίσκονται πολλὰ κῶμαι καὶ χωρία 35 περίπου τὸν ἀριθμὸν, ἅτινα ὅλα ὁμοῦ ὀνομάζονται κοινῶς **ΠΙΤΣΙΛΛΙΑ**. Χωρία τῆς Πιτσιλλιᾶς ἔχουσιν αἱ τρεῖς διοικήσεις, Λευκωσίας, Λάρνακος καὶ Λεμεσσοῦ· εὐρίσκονται κατὰ μῆκος ἐπὶ τῆς ὁροστοιχίας, ἐξ Α. πρὸς Δ. Ἐπισημότερα χωρία τῆς Πιτσιλλιᾶς ἐν τῷ διαμερίσματι Μόρφου εἶνε τὸ **Παλαιχώρι**, **Ἀσκάς** με 223 κατοίκους χριστιανούς, **Πλατανιστάσα** με 274 κατ. καὶ 69 οἰκίας, **Ἄλωνα** με 245 καὶ **Πολύστυπος** με 128 κατ. ἅπαντας χριστιανούς· ἔχουσι πᾶσαι δημοτ. σχολεῖα. Κλίμα τὸν μὲν χειμῶνα λίαν ψυχρὸν, τὸ δὲ θέρος ὁροσερώτατον καὶ ὑγιεινότερον· ὕδωρ ψυχρότατον καὶ διαυγές ὡς κρύσταλλος. Προϊόντα: λαμπροὺς μαύρους οἶνους, περίφημα χοιρομέρια καὶ ὠραίους καρπούς, ὄλον κάρυα, λεπτοκάρυα, ἀμύγδαλα, ἀπίδια, κυδῶνια καὶ ζίνζυφα· ἀπέχουσι τῆς Μόρφου ὡς καὶ τῆς Λευκωσίας περὶ τὰ 25 ἀγγλ. μίλια· ὁδὸς ἀνωφερῆς, ἀπότομος, πετρώδης, στενὴ καὶ λίαν ἐπικίνδυνος. Ζῶα ἔχουσιν αἶγας καὶ τράγους, τοὺς ὁποίους βόσκουσι ζωηραὶ, ροδοκόκκινοι καὶ χονδροκαμωμένοι νεάνιδες (βοσκοποῦλαι).

Οἱ κάτοικοι τῆς Πιτσιλλιᾶς εἶνε ἄνθρωποι πτωχοὶ, ἀγράμματοι καὶ ἀγροῖκοι· φιλόξενοι ὅμως· τρέφονται καὶ ἐνδύονται κακῶς· κοιμῶνται ἐπὶ ψιᾶθων· ἔχουν χαμηλὰς καὶ σκοτεινὰς οἰκίας καὶ φωτίζονται με δᾶδας (κ. φωτιάς)

αἱ στέγαι τῶν εἶνε κυριολεκτικῶς κατάμαυραι. ὁ σύζυγος φωνάζει τῆς συζύγου του διὰ τοῦ **βρά** (κ. ρρά), ἡ δ' εὐγενῆς σύζυγος ἐπίσης διὰ τοῦ **βρε** (κ. ρρε). Τὰ ἐνδύματά των, πρὸ πάντων τῶν γυναικῶν, εἶνε λίαν ἀκάθαρτα καὶ μὲ πλῆθος κομματίων· ἄρτος κρίθινος, ὃν προμηθεύονται ἀνταλλάσσοντες αὐτὸν, κάτω εἰς τὰς πεδιάδας, μὲ τὰ ὀπωρικά των.

ΚΑΠΟΥΤΙ 2 ἀγγλικά μίλια πρὸς Β. τῆς Μόρφου, καὶ **ΣΚΥΛΛΟΥΡΑ** 9 μίλια πρὸς τὰ Α. τοῦ Καπούτι, κώμη ὅλως διόλου ξηρὰ καὶ ἄδενδρος· ἔχει ἄθλιον ὕδωρ καὶ ξηρὸν κλίμα· παράγει μόνον δημητ. καρπούς, ἐξάγει δὲ καὶ μάρμαρα ἀπὸ ἐν γυμνὸν ἐκεῖ πλησίον βουνὸν «λὰ πάτσα» ὀνομαζόμενον· ἔχει 90 οἰκίας καὶ 387 κατ., ἐξ ὧν 254 χριστ. καὶ 133 τοῦρκοι.

Ὀνομάσθη Σκυλλούρα διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν: Εὐγενῆς τις τῶν παλαιῶν καιρὸν εἶχε σκύλλαν τινὰ πάσχουσαν ἀπὸ φώραν, ἡ ὁποία ἐθεραπεύθη ἀφοῦ τυχαίως ὁ εὐγενῆς τὴν ἔλouse μὲ ὕδωρ τοῦ ἐκεῖ θειούχου φρέατος· τὸ φρέαρ τοῦτο σώζεται μέχρι σήμερον ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ βήματος τῆς Ἐκκλησίας, πολλοὶ δὲ λουσθέντες ἐθεραπεύθησαν ἐκ τῆς φώρας, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἔπασχον. Ἡ Ἐκκλησία τιμᾶται ἐπ' ὀνόματι τῆς Παναγίας τῆς «Σκυλλουριωτίσσης», εἶνε Βυζαντιακοῦ ρυθμοῦ. Λέγουσιν ὅτι ἡ εἰκὼν αὕτη εἶνε μία ἐκ τῶν ἐβδόμηκοντα, ἃς ἐζωγράφησεν ὁ Ἀπόστολος Λουκᾶς.

Ἡ Σκυλλούρα εἶνε ἡ παλαιὰ πόλις **Κυναρία** τὴν ὁποίαν μέχρι σήμερον ἀναζητοῦσιν οἱ περὶ Κύπρου γράψαντες· τοῦτε δηλοῦσι καὶ αὐτὰ τὰ ὀνόματα Κυναρία—

Σκυλλούρα. Δὲν εἶνε ὁμως ἐκτισμένη ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Κυναρίας, ἀλλὰ 40 λεπτά πρὸς τὰ Ν.Α. αὐτῆς· τὰ ἐρείπια ἐκεῖνα ὀνομάζονται νῦν ὑπὸ τῶν κατοίκων Κράνια ὅπερ εἶνε αὐτὸ τὸ Κυναρία παρεφθαρμένον κατὰ συγκοπὴν τοῦ υ Κυναρία καὶ μετάθεσιν τοῦ ρ Κρανία Κράνια.

Τὰ ἐρείπια ἔχουσι περιφέρειαν περὶ τὰ 3 ἀγγλ. μίλια. Ἐπίσημοι ἀνασκαφαὶ δὲν φαίνονται νὰ ἔγειναν· τυχαίως ἀνευρέθησαν σπηλαιὰ τινα, τάφοι ἐντὸς τῶν ὁποίων εὐρέθησαν χρυσὰ δακτύλια καὶ ἐνώτια. 3)4 περίπου τῆς ὥρας πρὸς τὰ Β.Α. τῆς Κυναρίας σώζονται τὰ ἐρείπια τοῦ «Καμένου Πραστειοῦ» προαστείου, πιθανόν, ἄλλοτε τῆς Κυναρίας, καταστραφέντος δὲ ὑπὸ λοιμοῦ· φαίνονται προσ- ἐτι καὶ τὰ ἐρείπια τοῦ ὑδραγωγείου αὐτῆς.

(Σύγκρισις τῶν κατοίκων τῆς Πιτσιλλιᾶς μετὰ τῶν ἄλλων· βίος, τροφή κλπ.)

Διαμέρισμα Λεύκας.

Τὸ διαμέρισμα τοῦτο κεῖται πρὸς τὰ Ν. καὶ τὰ Ν.Δ. τοῦ διαμερίσματος Μόρφου· οὕτω δὲ ἔχει πρὸς Β. μὲν τὸν κόλπον τῆς Μόρφου, πρὸς Α. τὸ διαμέρισμα Μόρφου, πρὸς Ν. τὴν ὁροστοιχίαν τοῦ Ὀλύμπου καὶ πρὸς Δ. τὴν διοίκησιν Πάφου.

Φυσικὴ ἐξέτασις.

Ἔδαφος.—Τὸ ἔδαφος τοῦ διαμερίσματος τούτου εἶνε σχεδὸν ὅλον ὄρεινόν· ἔχει ὁμως καὶ μικράς τινας πεδιάδας (ὁροπέδια).

Όρη.—Καθ' ὅλον τὸ διαμέρισμα ὑφιοῦνται διάφορα ὄρη, τὰ ὁποῖα ἔχουσι διαφόρους τοπικὰς ὀνομασίας· εἶνε δὲ πάντα κατὰφυτα ὑπὸ ὄχσων.

Ποταμοὶ καὶ Χείμαρροι ἐξ Α. πρὸς Δ. εἶνε ὁ χείμαρρος Ἐλαῖας, ὁ Πετρασίτης, ὁ Κλάριος, ὁ Σέτραχος, ὁ τοῦ Κάμπου καὶ ὁ Λιμνίτης· πάντες πηγάζουσιν ἐκ διαφόρων κορυφῶν τῶν Ὀλυμπίων ὄρέων, ἔχουσι κατεύθυνσιν ἐκ Ν. πρὸς Β. καὶ χύνονται εἰς τὸν κόλπον τῆς Μόρφου.

Κλίμα ὁροσερώτατον καὶ ὑγιεινότατον.

Προϋόντα.—Τὸ διαμέρισμα τοῦτο παράγει ὀλίγους μὲν, ἀλλὰ ἀρίστους δημητριακοὺς καρποὺς, ὕσπρια, μάχον, ἀξιόλογον βάμβακα, ἔλαιον, οἶνον, κεράτια, κουκκούλια καὶ ὠραίους καρποὺς, οἶον ἀπίδια, κεράσια, μῆλα, δαμάσκηνα, σῦκα, λεμονοπορτοκάλια κλπ.

Πολιτικὴ ἐξέτασις.

Τὸ διαμέρισμα τοῦτο περιλαμβάνει 63 κώμας καὶ χωρία· ἔχει 10,882 κατοίκους, οἵτινες κατοικοῦσιν εἰς 2,843 οἰκίας· ἐκ τούτων εἶνε 8,081 χριστιανοὶ καὶ 2,801 τοῦρκοι· ἐξ αὐτῶν δὲ ὄλων εἶνε ἄρρενες 5,321, θήλεις δὲ 5,561.

Ἐν μέσῳ τῶν ὄρέων τοῦ διαμερίσματος τούτου σχηματίζονται κοιλάδες τινὲς εὐρεῖαι, διὰ μέσου τῶν ὁποίων ρέουσι ποταμοί· εἰς τὰς ὄχθας τῶν ποταμῶν τούτων εἰν' ἐκτισμένα πολλὰ χωρία· ἡ μία κοιλάς χωρίζεται ἀπὸ τὴν ἄλλην δι' ὑψηλῶν ὄρέων· ἐκάστη κοιλάς ἔχει ἴδιον ὄνομα· ἡ πρὸς Α. τοῦ διαμερίσματος λέγεται κοιλάς τῆς Σολέας· διαρρέεται δὲ ὑπὸ τοῦ Κλαρίου ποταμοῦ· ἡ ἄλ-

λη εἶνε πρὸς τὰ Ν. καὶ Ν.Δ. διαρρέεται δὲ ὑπὸ τοῦ Σε-
τράχου ποταμοῦ· αὕτη ὀνομάζεται Μυριανθοῦσα (κ. Μα-
ραθάσα) ἐκ τῶν μυρίων ἀνθιζόντων δένδρων αὐτῆς. Πρὸς
Δ. τῆς Μυριανθοῦσης ὑπάρχει ἄλλη ἑκτασις γῆς ὀρεινὴ ἢ
ὁποία ὀνομάζεται Τηλλυρία.

Λοιπὸν τὸ διαμέρισμα Λεύκας διαιρεῖται εἰς 3 μέρη·
εἰς Σολέαν, εἰς Μυριανθοῦσαν, καὶ εἰς Τηλλυρίαν· τὰ μέ-
ρη ταῦτα ὀνομάζονται ὑποδιαμερίσματα.

Ῥ' υποδιαμέρισμα Σολέας.

Ἡ **Σολέα** εἶνε κοιλὰς ὀλίγον ἐκτεταμένη καὶ κατὰ-
φυτος· περιρρέεται ὑπὸ τοῦ μεγαλειτέρου καὶ ὠραιότερου
ποταμοῦ τῆς Κύπρου, τοῦ Κλαρίου· ἐπὶ τῶν ὀχθῶν αὐτοῦ
δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ εἶνε ἐκτισμένα χωρία 16 τὸν ἀριθμόν·
ὀλίγον δὲ μακρὰν λόφοι καταπράσινοι, ὄρη βαθύσκια κε-
καλυμμένα ἀπὸ ὑψικόμους πεύκας, τῶν ὁποίων ἡ εὐωδία
καὶ ὁ ψίθυρος φθάνει μέχρι τῆς κοιλάδος καὶ ἐνοῦται με-
τὴν εὐωδίαν τῆς τρυφερᾶς καὶ εὐώδους μυρσίνης, ἢ ὁποία,
ὁμοῦ μετὴν εὐλύγιστον λυγαριὰν, καλύπτει ἔνθεν καὶ ἔν-
θεν τὰς ὀχθὰς τοῦ κελαρύζοντος ποταμοῦ· ὠνομάσθη δὲ
Σολέα πρὸς τιμὴν τοῦ νομοθέτου τῶν Ἀθηνῶν Σόλωνος, ὅς-
τις ἐπεσκέφθη τὴν κοιλάδα ταύτην περὶ τὸ 575 περίπου π.Χ.

Ἐπισημότεραι κῶμαι τῆς Σολέας εἶνε :

ΕΥΡΥΧΟΙ· εἰς τὸ μέσον αὐτῆς ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς δεξι-
ᾶς ὀχθῆς τοῦ Κλαρίου εἰς ὕψος 1,476 ποδῶν· ἔχει 615
κατ. χριστιανούς διατηροῦντας δημοτικὸν σχολεῖον ἀρρέ-
νων καὶ παρθεναγωγεῖον· ἔχει 6 ὑδρομύλους. Κλίμα ὁρο-
σερόν· τὸν δὲ χειμῶνα ὀλίγον ὑγρόν. Προϊόντα· δημητρι-

ακά ὀλίγα, βάμβακα, σήσαμον, κουκούλλια, μάχον, φασόλια καὶ ἔλαιον.

ΚΟΡΑΚΟΥ 1 μίλιον ἀγγλ. πρὸς Α. τῆς Εὐρύχου ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὁχθῆς τοῦ Κλαρίου· ἔχει 99 οἰκίας καὶ 351 κατ., ἐξ ὧν 30 τοῦρκοι· ἔχει δημοτ. σχολεῖον.

ΤΕΜΠΡΙΑ 1 μίλιον πρὸς Ν. τῆς Κοράκου ἐκτισμένη ἐπὶ τῆς ἀρχαίας πόλεως Τέμβρου· ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον 81 οἰκίας καὶ 314 κατ. χριστιανούς.

ΓΑΛΑΤΑ 3 ἀγγλ. μίλια πρὸς Ν. τῆς Εὐρύχου ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὁχθῆς τοῦ Κλαρίου, ὑψηλοτέρα αὐτῆς με 100 οἰκίας καὶ 377 κατ. χριστιανούς, φιλοτίμους, φιλοξένους, ἐργατικούς καὶ εὐπόρους διατηροῦντας δημοτικὸν σχολεῖον. Κλίμα καὶ ὕδωρ κάλλιστον. Προϊόντα, ἐκτὸς τῶν τῆς Εὐρύχου, παράγει ἀρίστους οἶνους καὶ κάρυα.

ΚΑΚΟΠΕΤΡΙΑ 10 λεπτά νοτιώτερον, πλήρης ἀπὸ πελωρίους λίθους, με ἀκαθάρτους καὶ ἀθλίας ὁδούς· ἔχει 95 ἀθλίας οἰκίας καὶ 344 κατ. χριστιανούς καὶ δημοτ. σχολεῖον· οἱ μαῦροὶ αὐτῆς οἶνοι χαίρουσι μεγάλην φήμην.

Ἐντεῦθεν πλεόν· πρὸς Ν. ἄρχονται αἱ ὑπώρειαι τοῦ Ὀλύμπου.

Τὸ ἔδαφος τῆς Σολέας εἶνε ὀλίγον ἀπέναντι τοῦ πληθυσμοῦ τῶν κατοίκων· ὁ καλὸς γεωργὸς μόλις ἔχει 7—8 στρέμματα γῆς ἀρδευομένης (κ. σσω-χώραφα)· διὰ τοῦτο δὲ εἶνε καὶ πολὺ ἀκριβὸν· οἱ ἄλλοι γεωργοὶ ἔχουσιν ἀνὰ 1—2—3 τὸ πολὺ στρέμματα.

Οἱ Σολεᾶται (ἐκτὸς τῶν τῆς Γαλάτας καὶ Κακοπετριᾶς) εἶνε ἄνθρωποι ὅχι πολὺ φιλόπονοι· ἀγαπῶσι μᾶλλον

νά κάθηνται εἰς τὰ καφενεῖα· δὲν συχνάζουν δὲ πολὺ εἰς τὰς ἐκκλησίας· εἶνε πτωχοί.

ΛΕΥΚΑ ὑπὲρ τὰ 7 μίλια πρὸς τὰ Β.Δ. τῆς Εὐρύχου, 12 δὲ πρὸς τὰ Ν.Δ. τῆς Μόρφου· ὁδὸς ὁμαλή. Ἡ Λεύκα ἀπέχει τῆς θαλάσσης ὑπὲρ τὰ δύο μίλια· κεῖται ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὁχθῆς τοῦ Σατράχου, τοῦ ὁποίου τὰ ὕδατα στρέφουσι περὶ τοὺς 12 μύλους. Εἶνε πρωτεύουσα τοῦ διαμερίσματος· ἔχει κωμοδικεῖον, 2 δημοτικά σχολεῖα ὁθωμανικά καὶ 907 κατ. ἐξ ὧν 166 χριστιανοὶ καὶ 741 ὁθωμανοὶ· κατοικοῦσι πάντες εἰς 234 οἰκίας. Ἔχει πλείστους κήπους ἐκ λεμονεῶν, πορτοκαλλεῶν, δαμασκηνεῶν καὶ ἄλλων ὁπωροφόρων δένδρων. Ἐδαφος πεδινὸν καὶ εὐφορον. Κλίμα τὸν μὲν χειμῶνα ὑγρὸν, τὸ δὲ θέρος θερμότατον· εἶνε νοσηρόν· ἔνεκα τούτου οἱ κάτοικοι δὲν εἶνε ζωηροί· εἶνε λίαν ὀκνηροὶ καὶ πτωχοί. Προϊόντα· πλεῖστοι ἐσπεριδοειδεῖς καρποὶ, δημητριακὰ, βάμβαξ, σήσαμον, κουκκούλια κλπ.

Ἡ Λεύκα ἐκτίσθη ἢ ἀνεκαινίσθη ὑπὸ τοῦ Λεύκου υἱοῦ τοῦ Πτολεμαίου βασιλέως τῆς Αἰγύπτου κατὰ τὸ 280 περίπου π.Χ., τὴν ὠνόμασε δὲ οὕτως ἐκ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ. Πρότερον ἐλέγετο Ἀρσινόη. Φαίνεται ὅτι τὸν παλαιὸν καιρὸν ἐξῆγε πολὺν χαλκὸν, καθότι πρὸς τὸ Ν.Δ. μέρος αὐτῆς ὑπάρχει ὁλόκληρον βουνὸν ἐκ σκωριῶν τοῦ χαλκοῦ. Ἐπὶ Λουζινιανῶν καὶ Ἐνετῶν παρῆγε πολὺ σακχαροκάλαμον.

ΠΕΤΡΑ 4 μίλια πρὸς Α. τῆς Λεύκας, μία τῶν ὠραιότερων κωμῶν τῆς Σολέας μὲ 116 οἰκίας καὶ 477 κατ., ἐξ ὧν 412 χριστιανοὶ καὶ 65 τοῦρκοι. Κλίμα καλόν.

ΚΑΡΑΒΟΣΤΑΣΙ 2 μίλια πρὸς τὰ Β.Δ. τῆς Λεύκας. Ἐνταῦθα ὑπάρχουσιν ὀλίγαι οἰκίαι καὶ ἀποθήκαι, ἐν αἷς ἀποθηκεύονται οἱ πρὸς ἐξαγωγὴν δημητριακοὶ καρποὶ τῶν διαμερισμάτων Μόρφου καὶ Λεύκας· ἄλλοτε εἶχε καλὸν καὶ εὐρύχωρον λιμένα, τῶρα ὅμως μικρά τινα πλοῖα πλησιάζουν εἰς αὐτόν. Ἐνταῦθα ἦτο ἄλλοτε ἐκτισμένη ἡ παλαιὰ πόλις «Σόλοι» καὶ ἔφθανε μέχρι τῶν ἐρειπίων τῶν καλουμένων νῦν «Παλαιὰ-Χώρα». Οἱ Σόλοι ὠνομάζοντο πρὶν «Αἰπεία» καὶ ἔκειντο πιθανῶς 3 μίλια πρὸς τὰ Ν.Α., ὅπου νῦν εὐρίσκεται τὸ Περιστερωνάρι· ἦτο δὲ πρωτεύουσα βασιλείου. Κατόπιν δὲ ὁ βασιλεὺς αὐτῆς Φιλόκυπρος κατὰ συμβουλήν τοῦ Σόλωνος ἔκτισεν αὐτὴν κάτω εἰς τὴν παραλίαν καὶ τὴν μετωνόμασε «Σόλους»· πρὸς τιμὴν δὲ αὐτοῦ καὶ ὅλη ἡ κοιλὰς ὠνομάσθη «Σολέα».

Ῥποδιχμέρισμα Μυριανθούσης (κ. Μαραθάσα)

Ἡ **Μαραθάσα** εἶνε κοιλὰς στενὴ, κατάφυτος, σχηματιζομένη ὑπὸ ὁρέων ὑψηλοτέρων τῶν τῆς Σολέας· κεῖται πρὸς τὰ Ν.Δ. αὐτῆς καὶ ἀπέχει περὶ τὰ 9 μίλια· ὁδὸς ἀνωφερῆς, πετρώδης καὶ δύσκολος· ἐκ Β. πρὸς Ν. διαρρέεται ὑπὸ τοῦ Σετράχου ποταμοῦ, εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ὁποίου εἶν' ἐκτισμένοι πολλοὶ κῶμαι.

Ἡ Μαραθάσα ἀποτελεῖται ἀπὸ 13 κώμας καὶ χωρία, ἐξ ὧν ἐπισημότεραι εἰς τὸ διαμέρισμα Λεύκας εἶνε αἱ ἑξῆς:

ΚΑΛΟΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ 10 μίλια πρὸς Ν. τῆς Λεύκας ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Σετράχου, ἐκτισμένη ἐπὶ ὁρέων· ἔχει 133 οἰκίας καὶ 524 κατ. χριστιανούς, τιμίους, εὐπόρους ὅπως οὖν, διατηροῦντας δημοτικὸν σχο-

λεῖον καὶ καταγινομένους εἰς τὴν ἀμπελουργίαν καὶ δενδροκομίαν. Κλίμα καὶ ὕδωρ κάλλιστον. Προϊόντα· οἶνος, σταφυλαί, γεώμηλα, φασόλια, κάρυα, ἀπίδια καὶ ἀμύγδαλα· ἐκεῖ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ ἔχει ἕκαστος ἀνὰ ὀλίγον ἐπίπεδον μέρος, εἰς τὸ ὁποῖον φυτεύει γεώμηλα καὶ φασόλια. Ἐκ τῶν σταφυλῶν ἐξάγουσι μέλι, ἔφημον καλούμενον, διὰ τοῦ ὁποίου κατασκευάζουσι γλυκύσματα, σουτζούκια καὶ σησαμόπηττας, τὰ ὁποῖα πωλοῦσι μεταβαίνοντες εἰς ἑλας τὰς πανηγύρεις τῆς Κύπρου, Πάφον, Καρπάσιον κλπ. Ἐντὸς τῆς κοίτης τοῦ ποταμοῦ ὑπάρχουσι πηγαὶ θειοῦχου ὕδατος, ὠφελίμου εἰς διαφόρους ἀσθενείας, οἷον ρευματισμούς κλπ. Τὸ ὕδωρ τοῦτο πινόμενον εἶνε τονωτικώτατον (δυναμωτικὸν) διὰ τοὺς πάσχοντας ἐκ στηθικῶν νοσημάτων. Δυστυχῶς εἶνε παρημελημένον, πολὺ δὲ ὀλίγοι τὸ γνωρίζουσιν. Ἐὰν τεθῇ ἄργυρος ἐντὸς αὐτοῦ, μετ' ὀλίγον γίνεται μέλις· καθαρίζεται δὲ πάλιν διὰ τῆς τριβῆς. Διὰ τοῦ ὕδατος τούτου αἱ γυναῖκες πλύνουσι καὶ καθαρίζουσι τὰ φορέματά των ἄνευ σάπωνος.

ΜΟΥΤΟΥΛΛΑΣ 2 μίλια νοτιώτερον ἐν μέσῳ ὑψηλοτάτων ὄρεων καταφύτων ὑπὸ ἀμπέλων μετὰ 102 οἰκίας καὶ 430 κατ., ἐξ ὧν 8 τοῦρκοι.

ΠΕΔΟΥΛΑΣ 3 μίλια νοτιώτερον ἐπὶ ὑψηλοτέρας θέσεως· ἔχει 161 οἰκίας καὶ 566 κατ. χριστιανούς, ἐκ τῶν ὁποίων πολλοὶ καταγίνονται εἰς τὴν βυρσοδεφικὴν καὶ τὴν κατασκευὴν καλῶν παστουρμάδων (ἀπόχτια). Εἶνε ἡ μόνη κώμη, ἡ ὁποία παράγει κεράσια.

Χαρακτὴρ.—Οἱ κάτοικοι τῆς Μαραθάσας λέγονται Μαραθεῦται, διακρίνονται δὲ ἐκ τῆς μακρᾶς βράχας, τὴν

ὅποιαν φοροῦσιν. Εἶνε ἄνθρωποι ἐξυπνότατοι, ἐργατικοὶ καὶ λίαν πεπειραμένοι εἰς πολλὰς ἐργασίας, πρὸ πάντων εἰς τὸ ἐμπόριον· φημίζονται δὲ διὰ τὴν μεγάλην αὐτῶν φιλαργυρίαν· ἂν κερδίσωσιν 100 ἐννοοῦν νὰ ἐξοδεύσωσι μόνον τὰ 10 καὶ ὀλιγώτερον ἀκόμη· ἔνεκα τούτου δὲ εἶνε ἄνθρωποι εὐποροὶ, ὅπου καὶ ἂν εὕρισκωνται. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἄνδρες καταγίνονται εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ ἄλλας ἐργασίας, αἱ γυναῖκες ἐκτελοῦσι σχεδὸν ὅλας τὰς γεωργικὰς ἐργασίας· φέρουσιν ἐπὶ τῶν ὤμων ξύλα ἐκ τῶν ὀρέων, καταβιβάζουσι τὰς σταφυλὰς ἐντὸς κοφίνων, σκάπτουσι τοὺς ἀγρούς, βόσκουσι τοὺς τράγους κλπ. ἔνεκα τούτου, φαίνεται, τὸ πρόσωπον αὐτῶν ρυτιδοῦται προῶρως· νέαι δὲ γυναῖκες φαίνονται ὡς γραῖαι, ἂν καὶ ἦνε ζωηραί.

Ἑποδιαμέρισμα Τηλλυρίας.

Τοῦτο κατέχει τὸ δυτικὸν μέρος τοῦ διαμερίσματος· ἀρχίζει ἀπὸ Β. ἐκ τοῦ Καραβοστασίου, προχωρεῖ πρὸς Ν. μέχρι τῶν ὀρέων τῆς Κύρκου, εἶτα στρέφει πρὸς Δ. καὶ φθάνει μέχρι τοῦ ἀκρωτηρίου Πωμοῦ. Ὅλον τοῦτο τὸ μέρος λέγεται «Τηλλυρία»· ὠνομάσθη δ' οὕτω διὰ τὴν ἐξῆς αἰτίαν: Ὅτε τὸ 327 μ.Χ. ἡ Ἀγία Ἑλένη ἐπέστρεphen ἐξ Ἱερουσαλήμ ἀπέβη εἰς τὴν Κύπρον, τὴν ὁποίαν εὗρε σχεδὸν ἔρημον· ἔφερε λοιπὸν κατοίκους ἐκ τῆς πλησίον νήσου Τήλου, οἵτινες κατῴκησαν εἰς τὰ μέρη ταῦτα· οὗτοι ὠνομάσθησαν ὑπὸ τῶν κατοίκων Τήλλυροι, ὅλον δὲ τὸ μέρος ἐκεῖνο Τηλλυριά. Αὕτη περιλαμβάνει 18 κώμας καὶ χωρία, ἔχει ἔδαφος ὀρεινὸν, κλίμα δροσερὸν καὶ

ὕγιεινόν, οἱ δὲ κάτοικοι καταγίνονται εἰς τὴν γεωργίαν, — καλλιεργοῦντες ὁροπέδιά τινα — καὶ εἰς τὴν δένδροκομίαν, οἷον κερατεῶν, ἐλαιῶν, συκεῶν καὶ εἰς τὴν κτηνοτροφίαν χοίρων καὶ αἰγῶν.

Ἐπισημότεραι κῶμαι εἶνε ἡ ΓΑΛΗΝΗ 6 μίλια πρὸς Δ. τοῦ Καραβοστασίου μὲ 325 κατ. χριστιανούς, διατηροῦντας δημοτ. σχολεῖον, καὶ 84 οἰκίας — εἶνε ἡ μόνη κώμη τῆς Τηλλυριᾶς ἡ ὁποία διατηρεῖ δημοτ. σχολεῖον.

ΚΑΜΠΟΣ 9 μίλια πρὸς Ν. τῆς Γαληνῆς ἐκτισμένος εἰς ὕψος 3,118 ποδῶν· ἔχει 95 οἰκίας καὶ 343 κατ. χριστιανούς διατηροῦντας δημοτ. σχολεῖον καὶ καταγινόμενους εἰς τὴν ἀμπελοργίαν. Εἰς τὴν κώμην ταύτην ὑπῆρχον ἄλλοτε λινοθάμβακοι, οἵτινες ἐξεχριστιανίσθησαν διὰ καταλλήλου διδασκαλίας.

ΠΥΡΓΟΣ 10 μίλια πρὸς τὰ Β.Δ. τοῦ Κάμπου· ὁδὸς πετρώδης καὶ ἀθλία. Ὁ Πύργος εἶνε ἡ πρωτεύουσα τῆς Τηλλυρίας· ἔχει 94 οἰκίας καὶ 367 κατ. χριστιανούς· ἤρχισαν ἤδη, ἐκτὸς τῶν κερατίων, ἐλαιῶν καὶ δημητριακῶν, νὰ φυτεύωσι καὶ ἀμπέλους· ὕδωρ δὲν ἔχουσιν ἀρκετόν.

ΚΟΝΑΚΙΑ 3 μίλια πρὸς τὰ Β.Δ. τοῦ Πύργου. Ταῦτα εἶνε ἀποθήκαί τινες πλησίον τῆς θαλάσσης, ἐν αἷς ἀποθηκεύουσι τὰ πρὸς ἐξαγωγὴν κεράτια τῆς Τηλλυριᾶς· εἶνε ὁ ἔρμος τοῦ Πύργου. Ἐνταῦθα ὑπάρχει διαλείπουσα πηγὴ λαμπροῦ ὕδατος, ἡ ὁποία ρεεῖ μόνον ἀπὸ τὰ μέσα Ἰουνίου μέχρι τῶν μέσων Σεπτεμβρίου.

Ἐνταῦθα ὑπάρχει ὄρος τι ἀπότομον ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὑπάρχει πύργος, εἰς τὸ ὁποῖον ἀναβαίνει τις μόνον δι' ἐνὸς μονοπατίου ἀπὸ τὸ Ν.Α. μέρος. Ἐκ τούτου καὶ ἡ νῦν

κώμη ὠνομάσθη Πύργος, ἐνῶ πρότερον ἐλέγετο «Λάκκος τοῦ Λινάρδου».

ΑΓΙΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ καὶ KOKKINA, τὰ τελευταῖα χωρία τῆς Τηλλυρίας, ὑπὲρ τὰ ὅ μίλια πρὸς τὰ Β.Δ. τοῦ Πύργου, ἔχοντα ἀνὰ 160 κατ. Τούρκους ὁμιλοῦντας τὴν ἑλληνικὴν.

Οἱ Τήλλυροι εἶνε οἱ πτωχότεροι καὶ ἀμαθέστεροι κάτοικοι τῆς Κύπρου· ἔχουσιν ἀθλιεστάτας οἰκίας· ἐκ τῶν ἡθῶν καὶ ἐθίμων φαίνονται ὅτι εἶνε ξένης καταγωγῆς. Οὕτω π.χ. διατηροῦσι τὴν κόμην μακρὰν μέχρι τῶν ὤμων· ἂν δέ τινες τὴν κόπτωσιν, ἀφίνουσιν ὅμως εἰς τὴν κορυφὴν τῆς κεφαλῆς των ἀρκετὰς τρίχας, αἵτινες, κατερχόμεναι μέχρι τῶν ὤμων, σχηματίζουνσιν εἰδὸς τι μακροῦ θυσάνου (φούντας). Εἰς τὴν ὁμιλίαν των μεταχειρίζονται λέξεις ἀρχαίας ἑλληνικὰς· ὁ τρόπος δὲ μὲ τὸν ὅποιον σύρουσι τὴν φωνὴν των εἶνε ὅλως ἄλλοιός τοῦ τρόπου τῶν ἄλλων κατοίκων. Περιπατοῦσι πάντοτε ἀνυπόδητοι καὶ εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν· οἱ εὐπορώτεροι ἀγοράζουσιν ἓν ζευγὸς ὑψηλῶν ὑποδημάτων (κ. ποδίνες), τὰ ὅποια φοροῦσι μόνον κατὰ τοὺς γάμους των· κατόπιν τὰ φυλάττουσι· με αὐτὰ θὰ τελέσωσι τοὺς γάμους ὅλα τὰ τέκνα των, πολλάκις δὲ καὶ ἔγγονοι· ἀντὶ στρωμάτων μεταχειρίζονται τὰς ψιὰθους, διὰ δὲ τὸν φωτισμὸν τὰς δάδας· κλιβάνους δὲν ἔχουσιν, ἀντὶ δὲ ἐψημένου ἄρτου, τρώγουσι κριθίνους μαύρας πῆττας, ἃς ψήνουσιν ἐπὶ πλακῶν. Εἶνε ὅμως ἄνθρωποι φιλόξενοι· ἔνεκα, φαίνεται, τῆς κακῆς διαίτης αὐτῶν, ρύδεμιά καλλονὴ ὑπάρχει, οὔτε μεταξὺ τῶν ἀνδρῶν, οὔτε μεταξὺ τῶν γυναικῶν· εἶνε ἄνθρωποι δυσ-

μορφώτατοι. Ἐχουσι καὶ οὗτοι δύο ὀνόματα, ἐν Χριστιανικὸν καὶ ἐν Τουρκικὸν, ἀπαράλλακτα ὡς οἱ Λουρουτζιάται· εἶνε δηλ. Λινοδάμδακοι. Τόσον φόβον εἶχον τοὺς Τούρκους, ὥστε μετεχειρίζοντο τὸ ὄνομά των ὡς φόβητρον κατὰ τῶν κλαιόντων τέκνων των λέγοντες εἰς αὐτά : «Νά τὸν γυῖδν τῆς Τούρκας». Ἀπὸ τῆς ἀγγλικῆς κατοχῆς καὶ ἐντεῦθεν πολλοὶ ἐβαπτίσθησαν.

Τὰ προϊόντα τῆς Τηλλυριᾶς εἶνε περίφημα· ἡ κριθή αὐτῆς ζυγίζει περὶ τὰς 20 ὀκάδας τὸ κοιλόν· ἐπίσης τὰ κεράτια, τὸ μαῦρον ἔλαιον, τὰ παστὰ σῦκα εἶνε ἀξιόλογα. Ἀπὸ τὰ γένεια τῶν τράγων συναθροίζουσιν ἀρκετὴν ποσότητα στερεοῦ λαδάνου. Τὸ λάδανον διαλυόμενον ἐντὸς ζέοντος ἐλαίου χρησιμεύει ὡς ἱατρικὸν κατὰ τῶν ἐκ κρυολογημάτων πόνων.

ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΛΑΡΝΑΚΟΣ

Αὕτη κεῖται εἰς τὰ Ν. καὶ Ν.Α. τῆς διοικήσεως Λευκωσίας· οὕτω δ' ἔχει πρὸς Β. μὲν τὸ διαμέρισμα Κυθραίας καὶ Ὀρεινῆς, πρὸς Ν. τὴν Φοινικικὴν θάλασσαν, πρὸς Α. τὴν διοίκησιν Ἀμμοχώστου καὶ πρὸς Δ. τὴν διοίκησιν Λεμεσσοῦ.

Φυσικὴ ἐξέτασις.

Κόλλοι.—Εἶνε ὁ τῆς Λάρνακος εἰς τὰ Ν.Α. τῆς διοικήσεως.

Ἀχρωτήρια.—Εἶνε τὸ Κίτιον πρὸς τὰ Ν.Α.

Ῥεδαφος.—Πρὸς μὲν τὰ Α. εἶνε πεδινόν, πρὸς δὲ τὰ Δ. ὄρεινόν.

Ῥορη.—Πρὸς τὰ Β.Δ. εἶνε τὸ ὄρος Ἀῶν· εἰς δὲ τὸ κέντρον τῆς διοικήσεως τὸ Σταυροβοῦνι.

Ποταμοί.—Ὁ Ποῦζι ἢ τοῦ Ἀλεθρικοῦ εἰς τὸ κέντρον, πηγάζων ἐκ τοῦ Σταυροβουνίου, ὁ Πεντάσχινος ἢ τοῦ Ἀγ. Θεοδώρου δυτικώτερον, πηγάζων ἐκ τοῦ Ἀῶν, καὶ ὁ Τέτιος ἢ Βασιλοπόταμον πρὸς τὸ δυτικώτατον μέρος τῆς διοικήσεως, χυνόμενοι πάντες πρὸς Ν. εἰς τὴν θάλασσαν. Τὸ Βασιλοπόταμον ὠνομάσθη οὕτω, διότι ἐκεῖ ἀπέβη ἡ Ἀγ. Ἑλένη τὸ 327 μ. Χ.

Κλίμα.—Τὸ κλίμα ἐν γένει εἶνε γλυκὺ καὶ ὑγιεινόν.

Προϊόντα.—Δημητριακὰ, ἔλαιον, οἶνος, κεράτια καὶ κουκκούλλια.

Πολιτικὴ ἐξέτασις.

Ἡ διοίκησις τῆς Λάρνακος δὲν διαιρεῖται εἰς διαμερίσματα. Ἔχει ἑκτασιν 365 μιλίων τετραγωνικῶν (εἶνε σχεδὸν τὸ τρίτον τῆς διοικήσεως Λευκωσίας, ἥτις ἔχει 1,040 μιλίων ἑκτασιν). Περιλαμβάνει 55 χωρία, 5,386 οἰκίας καὶ 23,760 κατοίκους, ἐξ ὧν 18,125 χριστιανοὶ καὶ 5,635 μωαμεθανοί· ἐξ ὧν τούτων εἶνε 12,197 ἄρρενες καὶ 11,563 θήλεις.

Πόλις αὐτῆς εἶνε ἡ ΛΑΡΝΑΞ πρωτεύουσα, παράλιος ἐπὶ τοῦ ὁμωνύμου κόλπου· ἀποτελεῖ μετὰ τῆς Σκάλας σχεδὸν μίαν πόλιν. Ἡ Λάρναξ εἶνε ἐπίνειον τῆς Λευκωσίας, μετὰ τῆς ὁποίας συγκοινωνεῖ δι' ἀμαξιτοῦ ὁδοῦ· ἀπέχει αὐτῆς 24 μίλια. Εἶνε πατρὶς τοῦ Στωϊκοῦ φιλο-

σέφου Ζήνωνος καὶ τοῦ ποιητοῦ Στασίνου, γαμβροῦ τοῦ Ὀμήρου.

Ἔχει σχολαρχεῖον, δύο δημοτικά σχολεῖα τῶν ἁρρένων, δύο παρθεναγωγεῖα, πρωτοδικεῖον, δημαρχεῖον, νοσοκομεῖον· εἶνε ἔδρα τοῦ γενικοῦ διευθυντοῦ τῶν ταχυδρομείων καὶ τηλεγράφων, τοῦ διευθυντοῦ τῶν τελωνείων καὶ τῶν εὐρωπαϊκῶν προξενείων. Ἔχει 1,501 οἰκίας καὶ 7,593 κατ., ἐξ ὧν 5,685 χριστιανοὶ καὶ 1,908 μωαμεθανοί· ἐκ τούτων ὅλων εἶνε 3,805 ἄρρενες καὶ 3,788 θήλειες. Ἡ Λάρναξ εἶνε πόλις ἐμπορικὴ· ἔχει καὶ μικράν τινα βιομηχανίαν σιδηρουργικῆς, μακαρονοποιίας, προσέτι δὲ ἀτμομύλους τινάς καὶ μικράν ναυτιλίαν· ἀρχαῖα μνημεῖα σώζονται ὁ ναὸς τοῦ Ἀγίου Λαζάρου, Βυζαντιακοῦ ρυθμοῦ, κτισθεὶς τὸ 1,001 μ. Χ. ὑπὸ Λέοντος τοῦ Σοφοῦ· ἐκ δὲ τῶν νέων ἀξιόλογος εἶνε ὁ ναὸς τῶν Δυτικῶν, «Τέρρα-Σάντα» καλούμενος. Ἐπίσης πολὺ παλαιὸς ναὸς, Πελασγικῆς ἐποχῆς, εἶνε ὁ νῦν καλούμενος ναὸς τῆς Φανερωμένης, ὀλίγον ἔξω τῆς πόλεως πρὸς τὸ Β.Α. αὐτῆς· ἀποτελεῖται ἀπὸ 4 μονολίθους πελωρίου, ἐξ ὧν οἱ 3 σχηματίζουν τὸ οἰκοδόμημα, ὁ δὲ τέταρτος τὴν στέγην.

Ἐν Λάρνακι ἐκδίδονται δύο ἐβδομαδιαῖα ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες, τὸ «Ἔθνος» καὶ ἡ «Ἐνωσις».

Ὀλίγον ἔξω τῆς Λάρνακος πρὸς τὰ Ν. Δ. αὐτῆς ὑπάρχει ἐκτεταμένον ἀλατοπηγεῖον.

Κλίμα.—Τὸν μὲν χειμῶνα ὑγρὸν, τὸ δὲ θέρος λίαν θερμόν· ὕδωρ ὅχι καλόν· ὡς ἀναφυκτικὸς περίπατος χρησιμεύει ἡ σιδηρὰ ἀποβάθρα μήκους 250 περίπου μέτρων.

Χαρακτήρ.—Οἱ Λαρνακεῖς ἕνεκα τῶν πρὸς τοὺς ξέ-

νους σχέσεων αὐτῶν ὁμιλοῦσι ξένας γλώσσας· εἶνε ἄνθρωποι ἀνεπτυγμένοι, ζωηροὶ καὶ διασκεδαστικοί· ἀγαπῶσι πολὺ τὰς ζωηρὰς συζητήσεις, εἶνε φιλοπάτριδες καὶ αἰσθηματαί, ἀγαπῶσι δὲ νὰ ἐπιδεικνύωσι τὴν εὐφυΐαν αὐτῶν εἰρωνευόμενοι τοὺς ἄλλους· αἱ δὲ γυναῖκες εἶνε ἐπίσης ἀνεπτυγμένοι, ὠραῖαι καὶ ἄβραί· ἀγαπῶσι νὰ ἐνδύωνται κομψῶς καὶ πολυτελῶς, ἀναμιγνύονται καὶ εἰς τὰς συζητήσεις τῶν ἀνδρῶν καὶ ἀγαπῶσι μᾶλλον τὴν ἀνάγνωσιν καὶ τοὺς περιπάτους παρὰ τὴν ἐργασίαν.

Ἡ Λάρναξ εἶν' ἐκτισμένη ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ἀρχαίου Κιτίου, τὸ ὁποῖον ἦτο πρωτεύουσα ἐνὸς τῶν 9 βασιλείων τῆς Νήσου· ὠνομάσθη Λάρναξ ἕνεκὰ τῶν πολλῶν ἀρχαίων λαρνάκων, αἵτινες ἐν αὐτῇ ἀνευρέθησαν. Ὁ Κίμων, ὁ στρατηγὸς τῶν Ἀθηναίων, πολιορκῶν τὸ Κίτιον ἐπληρώθη καὶ ἀπέθανε.

ΑΡΑΔΙΠΠΟΙ 3 μίλια πρὸς Β. τῆς Λάρνακος· ἔχει 317 οἰκίας καὶ 1,338 κατ. χριστιανοὺς διατηροῦντας ἀρρεναγωγεῖον καὶ παρθεναγωγεῖον· πολλοὶ μετέρχονται τὸν μεσίτην πρὸς ἀγορὰν βοῶν, ἡμιόνων κ.λ.π. ἄλλοι εἶνε ἀγωγιάται μεταφέροντες δι' ἀθλίων ὄνων φορτία εἰς Λάρνακα καὶ ἀλλαχοῦ, οἱ δὲ λοιποὶ καταγίνονται εἰς τὴν γεωργίαν· εἶνε ἄνθρωποι ἀπαίδευτοι.

ΚΙΤΙ 6 μίλια πρὸς Δ. τῆς Λάρνακος ἐπὶ τοῦ ἀκρωτηρίου «Δάδες»· εἶνε ἐπὶ τῆς ἀμαξιτοῦ τῆς ἀγούσης εἰς Λεμνησόν· ἔχει πολλοὺς κήπους, οἵτινες παράγουσι πολλὰς ὀπώρας, οἷον σῦκα, βερύκοκκα κ.λ.π. καὶ πολλὰ λαχανικά. Ἐχει 133 οἰκίας καὶ 567 κατ., ἐξ ὧν οἱ 9 τοῦρκοι· ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον.

ΜΑΖΩΤΟΣ 6 μίλια πρὸς Δ. τοῦ Κιτίου ἐπὶ τῆς ἰδίας ἀμαξιτοῦ ὀλίγον πρὸς Β. μὲ 77 οἰκίας καὶ 298 κατ. χριστιανούς διατηροῦντας δημοτικὸν σχολεῖον καὶ καταγινόμενους εἰς τὴν γεωργίαν καὶ ὀλίγον εἰς τὴν ἀμπελουργίαν.

ΑΓΙΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ 6 μίλια πρὸς Δ. τοῦ Μαζωτοῦ ὁδὸς ὁμαλή· ἔχει 155 οἰκίας καὶ 662 κατοίκους, ἐξ ὧν 343 χριστιανοὶ καὶ 319 τοῦρκοι. Ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον. Οἱ κάτοικοι εἶνε γεωργοὶ καὶ ἀμπελουργοί· ἔχει δὲ καὶ πολλὰς κερατέας καὶ ἐλαίας· συλλαμβάνουσι πολλὰς καὶ καλὰς συκαλίδας (ἀμπελοπούλια).

ΜΑΡΙ 6 μίλια πρὸς τὰ Ν.Δ. τοῦ Ἀγίου Θεοδώρου ὀλίγον τι πρὸς Ν. τῆς ἀμαξιτοῦ ἐκτισμένον ἐπὶ βράχου ἐν λαμπρᾷ τοποθεσίᾳ· ἔχει 62 οἰκίας καὶ 270 κατοίκους Μωαμεθανούς. Τὸ χωρίον τοῦτο τὸν παλαιὸν καιρὸν ἐλέγετο Μάριον καὶ ἦτο πρωτεύουσα ἰσχυροῦ βασιλείου. Ὁ Κίμων ἐκυρίευσεν τὸ Μάριον ὡς καὶ τὸ Κίτιον.

ΚΑΛΑΒΑΣΣΟΣ 2 μίλια πρὸς Β. τοῦ Μαρίου ἐντὸς κοιλάδος· ἔχει πολλοὺς κήπους ἐξ ὁπωροφόρων δένδρων, κερατέας, ἐλαίας πολλὰς, ἀμπέλους καὶ 661 κατ., ἐξ ὧν 488 χριστιανοὶ καὶ 173 μωαμεθανοί· κατοικοῦσιν εἰς 167 οἰκίας· ἔχουν δημοτικὸν σχολεῖον.

Κλίμα νοσηρὸν· τὸν μὲν χειμῶνα λίαν ὑγρὸν, τὸ δὲ θέρος λίαν θερμὸν.

ΤΟΧΝΗ 2 μίλια πρὸς Α. τῆς Καλαβασσοῦ μὲ 137 οἰκίας καὶ 561 κατοίκους, ἐξ ὧν 247 χριστιανοὶ καὶ 314 τοῦρκοι.

ΧΟΙΡΟΚΟΙΤΙΑ 2 μίλια πρὸς τὰ Β.Α. τῆς Τόχνης· ἔχει 95 οἰκίας καὶ 384 κατοίκους, ἐξ ὧν 12 τοῦρκοι· αἱ

κῶμαι αὗται ἔχουσι δημοτικά σχολεῖα. Ἐνταῦθα τὸ 1426 ὁ Λουζινιανὸς βασιλεὺς τῆς Κύπρου Ἰανὸς πολεμῶν πρὸς τοὺς Φελλάχους τῆς Αἰγύπτου συνελήφθη ὑπ' αὐτῶν αἰχμάλωτος.

ΛΕΥΚΑΡΑ (Πάνω καὶ Κάτω) 6 μίλια πρὸς Β. τῆς Χοιροκοιτιᾶς ἐκτισμένα ἐπὶ λευκοῦ ὄροπεδίου εἰς ὕψος 2, 402 ποδῶν ἔχουν ἐκτεταμένους ἐλαιῶνας, ἀμπελῶνας, πολλὰς κερατέας κλπ.

Ἐν αὐτοῖς ὑπάρχουν δύο δημοτ. σχολεῖα τῶν ἀρρένων καὶ ἐν Παρθεναγωγεῖον, Κωμοδικεῖον, Δημαρχεῖον, Ταχυδρομεῖον. Ἐχουσι τὰ μὲν Πάνω Λεύκαρα 409 οἰκίας καὶ 1,801 κατ., ἐξ ὧν 1,582 χριστιανοὶ καὶ 219 τοῦρκοι, ὁμιλοῦντες τὴν ἐλληνικὴν, τὰ δὲ Κάτω 92 οἰκίας καὶ 334 κατοίκους χριστιανούς.

Κλίμα δροσερὸν καὶ ὑγιεινόν.

Προϊόντα· ὀλίγα δημητριακά, οἶνος καλὸς (κουμανδάρια), σταφίδες, κεράτια, μέταξα, ἔλαιον πολὺ καὶ καλὸν καὶ ὀπῶραι, οἶον σῦκα, ἀμύγδαλα κλπ.

Τὰ Λεύκαρα ὠνομάσθησαν οὕτω πιθανώτατα ἐκ τοῦ «Λευκὰ ὄρη».

Οἱ Λευκαῖται εἶνε ἄνθρωποι εὖρωστοι, δυνατοὶ καὶ μεγαλόσωμοι· πολλοὶ ἐξ αὐτῶν περιέρχονται τὰ διάφορα μέρη τῆς νήσου πωλοῦντες ἔλαιον ἐντὸς ἀσκήων. Αἱ γυναῖκες κατασκευάζουν ὠραῖα κεντητὰ σινδόνια.

Ἐνταῦθα ὑπάρχει ὁ ναὸς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ἐνθα σώζεται τεμάχιον τιμίου ξύλου, ὅπερ ἐδώρησεν ἡ Ἁγία Ἑλένη.

ΟΡΑ 6 μίλια πρὸς Δ. τῶν Λευκάρων μὲ 113 οἰκίας

καὶ 417 κατ. χριστιανούς. Τὸ σχολεῖον αὐτῆς διατηρεῖται ὑπὸ τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ κ. Ὁράτου.

ΟΔΟΙ, τὸ τελευταῖον χωρίον πρὸς Δ. τῆς διοικήσεως, 3 μίλια πρὸς τὰ Β.Δ. τῆς Ὁρᾶς, καὶ BABATΣΙΝΙΑ 3 μίλια πρὸς Α. τῆς Ὁδοῦ, ὁρεῖναι κῶμαι ἔχουσαι λαμπρὸν κλίμα καὶ περιφήμους μαύρους οἶνους.

ΚΟΡΝΟΣ 6 μίλια πρὸς τὰ Β.Α. τῶν Λευκάρων μὲ 88 οἰκίας καὶ 350 κατοίκους χριστιανούς. Ἐχει βιομηχανίαν πίθων καὶ ὑδροδοχῶν (κανάτια).

ΛΕΙΒΑΔΙΑ 2 μίλια Β.Α. τῆς Λάρνακος μὲ 101 οἰκίας καὶ 456 κατοίκους, ἐξ ὧν 12 τοῦρκοι.

ΠΥΛΑ 7 μίλια πρὸς τὰ Β.Α. τῆς Λάρνακος πεδινὴ κώμη, ἡ ἀνατολικωτέρα τῆς διοικήσεως, μὲ 91 οἰκίας καὶ 450 κατ., ἐξ ὧν 312 χριστ. καὶ 138 τοῦρκοι. Ἐνταῦθα σῶζεται ὑψηλὸς Ἑνετικὸς πύργος.

Αἱ κῶμαι αὗται ἔχουσι πᾶσαι δημοτικὰ σχολεῖα.

ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΛΕΜΗΣΣΟΥ

Ἡ διοίκησις Λεμησσοῦ κεῖται πρὸς Δ. τῆς διοικήσεως Λάρνακος· οὕτω δ' ἔχει πρὸς Β. μὲν τὴν ὁροστοιχίαν τοῦ Ὀλύμπου, ἡ ὁποία χωρίζει αὐτὴν ἀπὸ τὴν διοίκησιν Λευκωσίας, πρὸς Ν. τὴν θάλασσαν τῆς Αἰγύπτου, πρὸς Α. τὴν διοίκησιν Λάρνακος καὶ πρὸς Δ. τὴν διοίκησιν Πάφου.

Φυσικὴ ἐξέτασις.

Κόλποι.—Εἶνε ὁ τῆς Λεμησσοῦ εἰς τὰ Ν.Α. καὶ ὁ τῆς Ἐπισκοπῆς εἰς τὰ Ν.Δ.

Ἀκρωτήρια εἶνε τὸ τοῦ Κουρίου (κ. Κάβο-Γ'άτα) πρὸς Α. τῆς μικρᾶς Χερσονήσου, ἡ ὁποία λέγεται τοῦ Ἀκρωτηρίου, καὶ τὸ Ζευγάρι πρὸς Δ. αὐτῆς.

Ἐδαφος.—Τὸ ἔδαφος τῆς διοικήσεως ταύτης εἶνε σχεδὸν ὅλον ὀρεινόν· ἔχει δὲ καὶ μικράς τινας πεδιάδας.

Ὅρη.—Εἶνε πρὸς Β. αἱ κορυφαὶ Μαδαρῇ (ἢ Ἀδελφοί) ὕψους 5,380 ποδῶν καὶ ὁ Ὀλυμπος 6,590 ποδῶν. Τὰ ὄρη ταῦτα διακλαδίζονται βαθμηδὸν πρὸς τὰ κάτω ταπεινούμενα· ἐπειδὴ δὲ εἶνε πλήρη ἀπὸ διάφορα δένδρα κάμνουσι τὴν διοίκησιν Λεμησσοῦ νὰ φαίνηται μακρόθεν ὡς εἰς εὐρυχωρότατος κῆπος πλήρης ἀπὸ κερατέας, ἐλαίας, ἀμπέλους κ.λ.π.

Ποταμοί.—Εἶνε ὁ Κούρης ἡ Λύκος εἰς τὸ κέντρον τῆς διοικήσεως, πηγάζων ἐκ τῆς κορυφῆς Ἀδελφῶν καὶ χυνόμενος πρὸς Ν. εἰς τὸν κόλπον τῆς Ἐπισκοπῆς, ἀφοῦ ποτίσῃ τὰς πεδιάδας τῆς Ἐπισκοπῆς καὶ τοῦ Κολοσσίου. Χείμαρροι δὲ εἶνε ὁ Γαρύλλης πρὸς Α. τοῦ Κούρη διερχόμενος ὀλίγον ἔξωθεν τῆς Λεμησσοῦ καὶ ὁ Ἄμαθος ἡ τῆς Γερμασόγειας ἀνατολικώτερον, χυνόμενοι εἰς τὸν κόλπον τῆς Λεμησσοῦ.

Κλίμα δροσερὸν καὶ ὑγιεινότατον.

Προϊόντα.—Ἡ διοίκησις αὕτη παράγει τοὺς ὡραιότερους καὶ περισσότερους οἶνους, σταφίδας, κεράτια, ἐλαιον, μέταξαν, δημητριακὰ καὶ καρποὺς, οἶον σῦκα, βερύκοκκα κ.λ.π., τρέφει δὲ πολλὰ πρόβατα καὶ αἰγας.

Πολιτικὴ ἐξέτασις.

Ἡ διοίκησις Λεμησσοῦ διαιρεῖται εἰς 3 διαμερίσματα·

τὸ τῆς Λεμησσοῦ πρὸς Α., τὸ τῆς Αὐδήμου πρὸς Ν. καὶ Ν.Δ. καὶ τὸ τοῦ Κοιλανίου πρὸς Β. καὶ Β.Δ. ἔχει ἔκτασιν 542 τετραγωνικῶν μιλίων, περιλαμβάνει 418 χωρία, ἔχει 35,730 κατ., οἵτινες κατοικοῦσιν εἰς 8,465 οἰκίας. Ἐξ αὐτῶν 29,628 εἶνε χριστιανοὶ καὶ 6,102 τοῦρκοι. Ἐκ τούτων ὅλων πάλιν εἶνε 18,677 ἄρρενες καὶ 17,053 θῆλεις.

Διαμέρισμα Λεμησσοῦ.

Τοῦτο περιλαμβάνει 50 χωρία καὶ κώμας, ἔχει 3,794 οἰκίας καὶ 16,645 κατ., ἐξ ὧν 13,745 χριστιανοὶ καὶ 2,900 τοῦρκοι· ἐκ πάντων τούτων εἶνε 8,705 ἄρρενες καὶ 7,940 θῆλεις.

Πόλις αὐτοῦ εἶνε ἡ ΛΕΜΗΣΣΟΣ πρωτεύουσα τοῦ διαμερίσματος καὶ ὅλης τῆς διοικήσεως, παράλιος πόλις εἰς τὸν κόλπον τῆς Λεμησσοῦ κατάφυτος ὑπὸ διαφόρων δένδρων. ἔχει σχολαρχεῖον, δύο δημοτικά σχολεῖα τῶν ἀρρένων, ἓν παρθεναγωγεῖον, πρωτοδικεῖον, δημαρχεῖον, νοσοκομεῖον, ἔχει πλακοστρωμένας ὁδοὺς, ἀνεπτυγμένον ἐμπορίον, καλοὺς περιπάτους, καλὰς οἰκοδομὰς καὶ 7,388 κατ., ἐξ ὧν 5,572 χριστιανοὶ, καὶ 1816 τοῦρκοι· ἐξ ὅλων τούτων εἶνε 3,942 ἄρρενες καὶ 3,446 θῆλεις.

Ἐπισημότεραι κῶμαι τοῦ διαμερίσματος Λεμησσοῦ εἶνε αἱ ἑξῆς:

ΠΟΛΕΜΙΔΙΑ (Πάνω καὶ Κάτω) 3 μίλια πρὸς τὰ Β.Δ. τῆς Λεμησσοῦ, ἐκτισμένα ἐπὶ τοῦ λόφου Δοκίμου μὲ 178 οἰκίας καὶ 758 κατ., ἐξ ὧν 376 χριστιανοὶ καὶ 382

τουρκοι. Ἐνταῦθα διαμένει τὸν χειμῶνα ὁ Ἀγγλικὸς στρατός.

ΑΓΙΑ ΦΥΛΑ (Φύλαξις) 4 μίλια ὀλίγον πρὸς τὰ Β.Α. τῆς Λεμησοῦ μὲ 104 οἰκίας καὶ 493 κατ., ἐξ ὧν 7 Τοῦρκοι.

ΓΕΡΜΑΣΟΓΕΙΑ 4 μίλια πρὸς τὰ Β.Α. τῆς Λεμησοῦ ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ ἐν μέσῳ δάσους ἐκ κερατεῶν, πευκῶν, σχίνων, μυρσινῶν κλπ. ἔχει 97 οἰκίας καὶ 437 κατ. χριστιανούς.

ΑΓΙΟΣ ΤΥΧΩΝ 3 μίλια πρὸς Α. τῆς Γερμασόγειας μικρὰ κώμη μὲ 38 οἰκίας καὶ 134 κατ. χριστιανούς· ἀπέχει τῆς θαλάσσης περὶ τὸ ἐν μίλιον· εἶν' ἐκτισμένη ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς ἀρχαίας Ἀμαθοῦντος (Παλαιὰ Λεμησός).

Ἡ Ἀμαθοῦς ἦτο ἀρχαιοτάτη πόλις κτισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κινύρα πρὸ τοῦ 1,200 π.Χ. ὠνόμασεν αὐτὴν Ἀμαθοῦντα πρὸς τιμὴν τῆς μητρὸς αὐτοῦ Ἀμαθούσης· ἦτο πρωτεύουσα ἰσχυροῦ βασιλείου· ἐν αὐτῇ ἐλατρεῦετο εὐλαβῶς ἡ Ἀφροδίτη, ἣτις ἔνεκα τούτου ὠνομάζετο Ἀμαθουσία· κατεστράφη ὑπὸ Ριχάρδου τοῦ Λεοντοθύμου τῷ 1,190 μ.Χ. Κατόπιν τῷ 1810 περίπου μ.Χ. ἐκτίσθη ἐκεῖ χωρίον ὀνομασθὲν Ἀγ. Τύχων ἔνεκα μιᾶς εἰκόνης τοῦ Ἀγίου τούτου μεταφερθείσης ἐκεῖ ἔκ τινος χριστ. Ἐκκλησίας κειμένης παρὰ τὴν θάλασσαν. Ἐνταῦθα τῷ 1865 ἀνεκαλύφθησαν δύο λίθινοι πίθοι, ὧν ὁ εἷς, ὁ μικρότερος, ὅστις ἦτο καὶ ἀκέραιος, ἠδύνατο νὰ χωρέσῃ περὶ τὰ 220 κοιλὰ σίτου· τ' ἄγγεῖα ταῦτα ἦσαν γνωστὰ μὲ τὸ ὄνομα ἄγγεῖα Ἀμαθοῦντος· μετεφέρθησαν δὲ ὑπὸ Γάλλων εἰς Παοισί-

ους· φαίνεται ὅτι ἐχρησίμευον ὡς ἀποθήκη ὕδατος ναοῦ τινος.

ΚΕΛΛΑΚΙ 7 μίλια πρὸς Β. τοῦ Ἀγ. Τύχωνος καὶ ΠΡΑΣΤΕΙΟΝ 1 μίλιον πρὸς τὰ Ν.Δ. αὐτοῦ, ὄρειναι κῶμαι ἐκτισμέναι εἰς ὕψος 2,500 ποδῶν· ἔχει τὸ μὲν πρῶτον 84 οἰκίας καὶ 303 κατοίκους χριστ., τὸ δὲ δευτέρον 55 οἰκίας καὶ 191 κατ. χριστ.

ΕΠΤΑΓΩΝΙΑ ὑπὲρ τὰ δύο μίλια πρὸς Β. τοῦ Κελλακίου μὲ 81 οἰκίας καὶ 338 κατ. χριστ.

ΚΑΛΟΝ ΧΩΡΙΟΝ 8 μίλια πρὸς Δ. τῆς Ἑπταγώνιας, ἔχει κωμοδικεῖον καὶ 240 κατοίκους χριστιανούς.

ΖΩΟΠΗΓΗ 1 μίλιον πρὸς τὰ Β.Δ. τοῦ Καλοῦ χωρίου μὲ 40 οἰκίας καὶ 215 κατ. χριστ. εἶνε ἐκτισμένη εἰς τὰς Ν. ὑπωρείας τῆς κορυφῆς «Παποῦτσα» εἰς ὕψος 3,200 ποδῶν· παράγουσι καλοὺς οἶνους.

Διαμέρισμα Αὐδήμου.

Τὸ διαμέρισμα τοῦτο κεῖται εἰς τὰ Ν.Δ. τῆς διοικήσεως. Περιλαμβάνει 25 κώμας καὶ χωρία· ἔχει 1421 οἰκίας καὶ 5,642 κατ., ἐξ ὧν 3,361 χριστιανοὶ καὶ 2,281 τοῦρκοι· ἐκ τούτων ὅλων εἶνε 2,974 ἄρρενες καὶ 2,668 θήλεις.

Ἔδαφος.—Τὸ ἔδαφος τοῦ διαμερίσματος τούτου τὸ πλεῖστον πρὸς Α. εἶνε πεδινόν.

Ἐπισημότεραι πόλεις εἶναι αἱ ἐξῆς :

ΚΟΛΟΣΣΙ περὶ τὰ 6 μίλια πρὸς Δ. τῆς Λεμησσοῦ ἐπὶ τῆς ἀμαξιοῦ, τῆς ἀγούσης εἰς Πάφον· εἶνε κατὰφυτον ἐκ λεμονεῶν, πορτοκαλλεῶν καὶ λοιπῶν ὁπωροφόρων δένδρων, ἡ δὲ πεδιάς αὐτοῦ ποτιζομένη ὑπὸ τοῦ Λύκου

ποταμοῦ παράγει δημητρ. καρπούς, βάμβακα σήσαμον· ἐντὸς τῶν κήπων τούτων ἐπὶ Λουζινιανῶν καὶ Ἐνετῶν (1200—1500) ἐφυτεύετο πολὺ σακχαροκάλαμον, ἐξ οὗ κατεσκεύαζον πολὺ σάκχαρον· ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον, 95 οἰκίας καὶ 355 κατ., ἐξ ὧν 309 χριστιανοὶ καὶ 46 τοῦρκοι. Ἐνταῦθα σώζεται ἀκέραιος ὁ πελώριος πύργος τοῦ τάγματος τῶν Ναϊτῶν.

ΕΠΙΣΚΟΠΗ 2 μίλια πρὸς Δ. τοῦ Κολοσσίου κατὰ-φυτος ἐκ λεμονοπορτοκαλλεῶν· ἔχει εὐφωρωτάτους ἀγροὺς ποτιζομένους ὑπὸ τοῦ Κούρη ἢ Λύκου ποταμοῦ καὶ παράγοντας πολλοὺς δημητριακοὺς καρπούς, βάμβακα κ.λ.π. ἐνταῦθα ὡς καὶ ἐν Κολοσσίῳ ἐκαλλιεργεῖτο πολὺ τὸ σακχαροκάλαμον· ἔχει νῦν 228 οἰκίας καὶ 766 κατ., ἐξ ὧν 291 χριστ. καὶ 475 τοῦρκοι, ἐξ ὧν οἱ πλεῖστοι μαυροί. Ἡ Ἐπισκοπὴ εἶνε ἐκτισμένη ἐπὶ τῶν ἐρείπων τοῦ Κουρίου, πόλεως ἀρχαιοτάτης κτισθείσης ὑπὸ τῶν Ἀργείων τὸ 1,595 π. Χ. Βραδύτερον ὑπῆρξε πρωτεύουσα ὁμωνύμου βασιλείου· ἐπὶ δὲ τῶν βυζαντινῶν ὠνομάσθη Ἐπισκοπή, διότι ἦτο ἔδρα ἐπισκόπου.

ΑΥΔΗΜΟΥ 9 μίλια πρὸς Δ. ὀλίγον τι πρὸς Β. ἔχει 103 οἰκίας καὶ 398 κατ., ἐξ ὧν 24 χριστ. καὶ 374 τοῦρκοι· εἶνε πρωτεύουσα τοῦ διαμερίσματος. Ἡ Αὐδήμου ἐκτίσθη τὸ 280 περίπου π.Χ. ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ Φιλάδελφου καὶ ὠνομάζετο Ἀρσινόη.

ΠΥΣΣΟΥΡΙ περὶ τὰ 4 μίλια πρὸς τὰ Ν.Δ. τῆς Αὐδήμου μὲ 135 οἰκίας καὶ 537 κατ., ἐξ ὧν 471 χριστιανοὶ καὶ 66 τοῦρκοι. Τὸν παλ. καιρὸν ἐλέγετο Βοόσουρα· εἶνε ἐκτισμένον ἐπὶ ὑψηλῆς τοποθεσίας ὀλίγον τι πρὸς Ν. τῆς

ἀμαξιτοῦ ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς Πάφον· ἀπέχει τῆς θαλάσσης ὑπὲρ τὸ ἀγγλικὸν μίλιον· εἰς τὴν παραλίαν αὐτοῦ ἐκτίσθησαν ἀποθήκαι, ὑπόθεν φορτώνουσι τὰ πρὸς ἐξαγωγὴν προϊόντα τοῦ διαμ. οἶον κεράτια κ.λ.π. ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον.

ΠΡΑΣΤΕΙΟΝ περὶ τὰ 3 μίλια πρὸς Β. τῆς Αὐδήμου με 31 οἰκίας καὶ 125 κατ., ἐξ ὧν 78 χριστιανοὶ καὶ 47 Τοῦρκοι.

ΑΝΩΓΥΡΑ περὶ τὰ 3 μίλια πρὸς Δ. τοῦ Πραστειοῦ με 123 οἰκίας καὶ 487 κατ., ἐξ ὧν 292 χριστ. καὶ 195 τοῦρκ.

ΠΑΧΝΑ περὶ τὰ 5 μίλια πρὸς τὰ Β.Α. τῆς Ἀνωγύρας με 143 οἰκίας καὶ 695 κατ., ἐξ ὧν 644 χριστ. καὶ 51 Τοῦρκοι· εἶνε ἡ τελευταία κώμη πρὸς Β. τοῦ διαμερίσματος· ἔχουν καὶ αἱ δύο δημοτικά σχολεῖα.

Διαμέρισμα Κοιλανίου.

Τὸ διαμέρισμα τοῦτο κεῖται πρὸς τὰ Β.Δ. τῆς διοικήσεως· οὕτω δ' ἔχει πρὸς Β. μὲν τὴν ὁροστοιχίαν τοῦ Ὀλύμπου, ἥτις χωρίζει αὐτὸ ἀπὸ τὸ διαμέρισμα Μόρφου καὶ Λεύκας, πρὸς Α. τὸ διαμέρισμα Λεμησσοῦ, πρὸς Ν. τὸ τῆς Αὐδήμου, καὶ πρὸς Δ. τὴν διοίκησιν Πάφου. Περιλαμβάνει 43 χωρία. Ἔχει 3,250 οἰκίας καὶ 13,443 κατ., ἐξ ὧν 12,522 χριστιανοὶ καὶ 921 μωαμεθανοί. Ἐξ ἑλῶν τούτων εἶνε 6,998 ἄρρενες καὶ 6,445 θήλειες.

Ἦδαφος ὁρεινόν. **Κλίμα** καὶ ὕδωρ καλόν.

Προῶντα.—Οἶνος, σταφίδες, ὀλίγα δημητριακὰ καὶ κουκκούλλια.

Ἐπισημότεραι κῶμαι τοῦ διαμερίσματος εἶνε αἱ ἐξῆς :

ΚΟΙΛΑΝΙΟΝ εἰς τὸ κέντρον τοῦ διαμερίσματος ὀλίγον τι πρὸς Ν. πρωτεύουσα τοῦ διαμερίσματος 7 μίλια περίπου πρὸς τὰ Β.Α. τῆς Πάχνας καὶ 22 μίλια πρὸς τὰ Β.Δ. τῆς Λεμησσοῦ ὀλίγον πρὸς Δ. τῆς ἀμαξιτοῦ, τῆς ἀγούσης ἀπὸ Λεμησσόν· ἔχει δημοτ. σχολεῖον, κομοδικεῖον, ἀστυνομικὸν σταθμὸν, 278 οἰκίας καὶ 1,119 κατ., ἐξ ὧν 1,035 χριστιανοὶ καὶ 84 Τοῦρκοι· ἐξ ὧν εἶνε 588 ἄρρενες καὶ 531 θήλεις. Κλίμα ὑγιεινόν. Προϊόντα· οἶνος, σταφίδες· ἔχει καὶ μικρὰν βιομηχανίαν καθηκλῶν, μεταξωτῶν καὶ μαλλίνων ὑφασμάτων, τινα χείρουσι καλὴν φήμην, πρὸ πάντων αἱ μάλλιναι ζῶναι· κατασκευάζονται προσέτι καὶ ὠραῖα σουτζούκια.

ΒΟΥΝΙ περὶ τὰ 3 μίλια πρὸς τὰ Ν.Α. τοῦ Κοιλανίου ὠραία κώμη κατάφυτος ἐξ ἀμπελώνων ἔχουσα 183 οἰκίας καὶ 816 κατ., ἐξ ὧν 13 τοῦρκοι.

ΛΟΦΟΣ 3 μίλια πρὸς Α. τοῦ Βουνίου ἐκτισμένη ἐπὶ λόφου· ἔχει 158 οἰκίας καὶ 744 κατ. χριστ.

ΒΑΣΑ περὶ τὰ 3 μίλια πρὸς τὰ Β.Δ. τοῦ Βουνίου, καὶ 3 πρὸς τὰ Ν.Α. τοῦ Κοιλανίου μὲ 115 οἰκίας καὶ 512 κατ. χριστιανούς· ἔχει ἀρρεναγωγεῖον καὶ παρθεναγωγεῖον.

ΑΡΣΟΣ ὑπὲρ τὰ 2 μίλια πρὸς τὰ Β.Δ. τῆς Βάσας μὲ 170 οἰκίας καὶ 758 κατ. χριστιανούς.

ΟΜΟΔΟΣ 3 μίλια πρὸς Δ. τοῦ Κοιλανίου ἀξιόλογος κώμη παράγουσα ἄλλοτε καλὸν καπνόν· νῦν δὲ παράγει τὸν περίφημον ἀνθοσμίαν οἶνον (κ. μοςχάτο κρασί). Ἐνταῦθα ἐν τῇ μονῇ τοῦ Σταυροῦ λέγεται ὅτι ὑπάρχει μέρος

τῆς καννάβειας, δι' ἧς οἱ Ἰουδαῖοι ἔδесαν τὸν Ἰησοῦν Χριστόν. Ἔχει 140 οἰκίας καὶ 630 κατ. Χριστ. διατηροῦντας δημοτ. σχολεῖον ἀρρένων καὶ θηλέων.

ΜΑΝΔΡΙΑ 3 μίλια πρὸς τὰ Β.Α. τοῦ Ὀμόδου ἐπὶ τῆς ἀμαξιτοῦ τῆς ἀγούσης εἰς Λεμησσὸν μὲ 64 οἰκίας καὶ 339 κατ., ἐξ ὧν 17 τοῦρκοι. Αἱ κῶμαι αὗται ἔχουσι πᾶσαι δημοτ. σχολεῖα, ὀνομάζονται δὲ κοινῶς **κραιοχώρια**, ἐπειδὴ παράγουσι πολὺν καὶ καλὸν οἶνον· οἱ κάτοικοι σχετικῶς εἶνε εὐποροί.

ΠΑΝΩ καὶ ΚΑΤΩ ΠΛΑΤΡΑΙ ἐπὶ ὑψηλοῦ ὄροπεδίου ὕψους 3,400 ποδῶν· αἱ κάτω Πλάτραι λέγονται καὶ Τορνάριδες. Ἔχουν 85 οἰκίας καὶ 338 κατ. χριστιανούς. Ἔχουν ἀξιόλογον θέαν, καλὰ ὕδατα καὶ κάλλιστον κλίμα· εἶνε θερμὴν διαμονὴ πολλῶν πλουσίων οἰκογενειῶν ἐκ Λεμησσοῦ. Ἐνταῦθα διέρχεται τὸ θέρος καὶ ὁ ἐν Κύπρῳ ἀγγλικὸς στρατὸς ἐντὸς σκηνῶν καὶ παραπηγμάτων. Ἐνταῦθα τελειώνει καὶ ἡ ἐκ Λεμησσοῦ ἀμαξιτὸς ὁδός.

ΦΟΙΝΙ 1 μίλιον πρὸς Β. τῶν Πλατρῶν, εἶνε πατρὶς τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Κ. Σωφρονίου· ἐνταῦθα κατασκευάζονται πίθοι καὶ κόκκιναι ὑδροδόχαι (κ. μπότηδες)· ἔχει 114 οἰκίας καὶ 430 κατοίκους χριστιανούς διατηροῦντας δημοτ. σχολεῖον.

ΜΟΝΗ ΤΡΟΟΔΙΤΙΣΣΗΣ (Παναγία) 2 μίλια πρὸς Β. τοῦ Φοινίου ἐν λαμπρᾷ τοποθεσίᾳ, ἣτις εἶνε κατάφυτος ἐκ πευκῶν κλπ. δένδρων εἰς ὕψος 4,675 ποδῶν· ἔχει ἀξιόλογα ὕδατα καὶ κάλλιστον κλίμα. Ἐν τῇ μονῇ ταύτῃ μονάζουσι 10 περίπου μοναχοὶ ἀσχολούμενοι εἰς τὴν ἀμπελουργίαν καὶ λοιπὰς ἐργασίας τῆς μονῆς, ὅσον ζητείαις

κλπ. Ἡ μονὴ αὕτη ἐκτίσθη πιθανῶς κατὰ τὸ 1200 περὶ τοῦ μ.Χ., διοικεῖται ὑπὸ ἡγουμένου ἰσοβίου ἐκλεγομένου ὑπὸ τῆς πλειονοψηφίας τῶν μοναχῶν, ὑποκειμένου δὲ εἰς τὸν Μητροπολίτην Πάφου.

Ὅταν οἰκογενείας τινὸς τὰ τέκνα ἀποθνήσκωσι, προλαμβάνει καὶ βαπτίζει ἓν τέκνον ἐκεῖ, οὕτω δὲ φυγαδεύεται πλέον ὁ θάνατος καὶ ζῶσι πλέον τὰ τέκνα· ἐπίσης δοξάζεται ὅτι αἱ στεῖραι γυναῖκες ἀφοῦ κυλισθῶσιν ἐν τινι τοποθεσίᾳ ἀργίζουσι καὶ τίκτωσι πλέον τέκνα.

ΑΡΜΟΣΤΕΙΟΝ ὑπὲρ τὰ 3 μίλια πρὸς Α. τῆς Τροοδιτίσσης ἐν ὑψηλῷ ὄροπεδίῳ ὕψους 5,312 ποδῶν· ἐνταῦθα ἐν μαγευτικῇ τοποθεσίᾳ ἐν μέσῳ πυκνοῦ δάσους ἐξ ὑψικομωτάτων πευκῶν, μυρσινῶν καὶ λοιπῶν θάμνων, εἶν' ἐκτισμένα τὰ θερινὰ μέγαρα τοῦ Μ. Ἀρμοστοῦ· εἰς μικρὰν δὲ ἀπ' αὐτῶν ἀπόστασιν εὐρίσκονται καὶ ἄλλα οἰκήματα, ἅτινα χρησιμεύουσιν ὡς γραφεῖα τῆς κυβερνήσεως· οὕτω δὲ οἱ δραστήριοι Ἀγγλοι, ἐκ τοῦ Ὀλύμπου, ὡς ἄλλοι Ὀλύμπιοι Θεοὶ τῶν ἀρχαίων, διοικοῦσι τὸ θέρος ἐλόκληρον τὴν νῆσον. Πρὸς Δ. τοῦ Ἀρμοστείου ρέει ὁ «Κρυὸς ποταμός»· τὸ ὕδωρ τούτου ἀναβιβάζεται δι' ἀτμοκινήτου καταθλιπτικῆς ὑδραντλίας ἐπὶ τοῦ ὄροπεδίου, ἐξ οὗ ὑδρεύονται οἱ κάτοικοι· οὕτω δὲ ἐπὶ τοῦ Ὀλύμπου σχηματίζεται μικρὰ θερινὴ πόλις, ἣν λίαν ἐπιτυχῶς δύναται τις νὰ ὀνομάσῃ «Ὀλυμπίαν». Ἡ Ὀλυμπία ἔχει καθημερινὴν ταχυδρομικὴν συγκοινωνίαν μὲ τὰς κυριωτέρας πόλεις τῆς νήσου, ἐπίσης δὲ καὶ τηλεγραφικὴν.

ΠΕΛΕΝΔΡΙ ὑπὲρ τὰ 4 μίλια πρὸς τὰ Ν.Α. τοῦ Ἀρμοστείου μὲ 124 οἰκίας καὶ 515 κατοίκους ἀπαιδεύτους

καὶ ἀξέστους. Ὁ κάτοικος λέγεται Πέλενδρος. Ὅταν τις θέλῃ νὰ εἴπῃ εἰς τινὰ ὅτι εἶνε ἀξέστος, τοῦ λέγει παροιμιωδῶς: «εἶσαι τέλεια Πέλενδρος».

ΑΓΡΟΣ 4 μίλια πρὸς τὰ Β.Α. τοῦ Πελενδρίου μὲ 140 οἰκίας καὶ 632 κατ. χριστιανούς. Εἶνε ἡ τελευταία πρὸς Α. κώμη τοῦ διαμερίσματος Κοιλανίου. Αἱ κῶμαι αὗται, ὡς καὶ ἡ παρ' αὐταῖς Ἀγ. Ἰωάννης τοῦ Ἀγροῦ, ἀνήκουν εἰς τὸ ὑποδιαμέρισμα τῆς Πιτσιλλιᾶς τοῦ διαμερίσματος Κοιλανίου. Ἔχουν δημοτικὰ σχολεῖα.

ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ ὑπὲρ τὰ 4 μίλια πρὸς τὰ Β.Α. τοῦ Ἀρμωστείου, ἐκτισμένη εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Ὀλύμπου εἰς ὕψος 4,580 ποδῶν· ἔχει λαμπρὸν καὶ ἐκτεταμένον ὀρίζοντα· εἶνε ἡ ὑψηλοτέρα κώμη τῆς Κύπρου. Ἔχει πολλὰ καρποφόρα δένδρα, ψυχρότατα ὕδατα, ὑγιεινότετον κλίμα, 54 οἰκίας καὶ 240 κατ. χριστιανούς. Παράγει τὰ λαμπρότερα καὶ εὐωδέστερα μῆλα τῆς Κύπρου.

ΛΕΜΗΘΟΥ περὶ τὰ 2 μίλια πρὸς Δ. τοῦ Προδρόμου μὲ 115 οἰκίας καὶ 428 κατ. χριστιανούς. Ἐνταῦθα ὑφαίνουσι τὰ καλλίτερα μάλλινα σακκία καὶ δισάκκια τῆς Κύπρου, τὰ καλούμενα «Μαραθεύτικα».

Αἱ κῶμαι Πρόδρομος, Λεμήθου καὶ αἱ πλησίον κείμεναι Τρεῖς Ἐλαῖαι καὶ Καμινάρια ἀνήκουσι φυσικῶς εἰς τὴν κοιλάδα τῆς Μυριανθούσης· πολιτικῶς ὅμως ὑπάγονται εἰς τὸ διαμέρισμα Κοιλανίου. Ἔχουσι πᾶσαι δημοτικὰ σχολεῖα· τὸ δὲ τῶν Καμιναρῶν συντηρεῖται ὑπὸ τοῦ ἐν Ἑλβετίᾳ διαμένοντος ὁμογενοῦς κ. Ἱερωνύμου Μυριανθέως.

ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΠΑΦΟΥ

Ἡ διοίκησις Πάφου κεῖται πρὸς Δ. τῆς διοικήσεως Λεμησσοῦ· ἔχει δὲ πρὸς Β. μὲν τὴν ὁροστοιχίαν τοῦ Ὀλύμπου καὶ τὸν κόλπον τῆς Χρυσοχοῦς, πρὸς Α. τὴν διοίκησιν Λεμησσοῦ καὶ Λευκωσίας, πρὸς Ν. τὴν θάλασσαν τῆς Αἰγύπτου καὶ πρὸς Δ. τὴν θάλασσαν τῆς Παμφυλίας.

Φυσικὴ ἐξέτασις.

Κόλποι.—Εἶνε ὁ τῆς Χρυσοχοῦς πρὸς τὰ Β.Δ. τῆς διοικήσεως.

Ἀκρωτήρια.—Εἶνε ὁ Πωμὸς (Καλλινοῦσα) εἰς τὸ Α. στόμιον τοῦ κόλπου, ὁ Ἀκάμας εἰς τὸ Δ. στόμιον, ἡ Λάρα πρὸς Ν. τοῦ Ἀκάμαντος, τὸ Δρέπανον νοτιώτερον, τὸ Καστρί, Μουλιά καὶ Ζεφύριον ἔτι νοτιώτερον.

Ἔδαφος.—Τὸ ἔδαφος τῆς διοικήσεως ταύτης εἶνε ὁρεινόν· ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ μικραὶ τινες πεδιάδες καὶ ὁροπέδια.

Ὅρη.—Εἶνε αἱ διακλαδώσεις τῆς ὁροστοιχίας τοῦ Ὀλύμπου, αἱ ὁποῖαι σχηματίζουν διὰ ἄφορα μεμονωμένα καὶ ἀπόκρημνα ὄρη ἔχοντα διαφόρους τοπικὰς ὀνομασίας.

Ποταμοὶ καὶ χεῖμαρροι.—Εἶνε τὸ Χά ποτάμι εἰς τὰ Ν.Α. τῆς διοικήσεως· πηγάζει ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ Ὀλύμπου, ἔχει διεύθυνσιν Ν.Δ. καὶ εἶνε τὸ σύνορον τῆς διοικήσεως Λεμησσοῦ καὶ Πάφου. Ὁ Διάριζος (Βώκαρος ἢ Βάρβαρος) πρὸς Δ. τούτου, ὁ Ξερὸς δυσμικώτερον καὶ ὁ Ἐζούζας ἀκόμη δυσμικώτερον πηγάζοντες ἐκ τῶν ὀρέων τοῦ Κύκκου καὶ χυνόμενοι πρὸς Ν. εἰς τὴν θάλασσαν τῆς Αἰγύπτου.

Κλίμα.—Ψυχρόν καὶ ὑγιεινόν· εἰς τινὰ δὲ μέρη ἐλώ-
δη εἶνε νοσηρόν· ἔνεκα τοῦ ψυχροῦ κλίματος ὁ θερισμὸς
ἐνταῦθα ἀρχίζει περὶ τὰ μέσα Ἰουλίου.

Προϊόντα.—Δημητριακὰ ἀρίστης ποιότητος, κουκ-
κούλλια, σήσαμον, βάμβακα, κάνναβιν, ἔρια, περίφημα
τυρία, ἀλλάντας (λουκάνικα) κλπ. Ἔχει δὲ καὶ καλὴν
κτηνοτροφίαν χοίρων, αἰγοπροβάτων καὶ ἵππων, μικρῶν
μὲν, ἀλλὰ ταχείων καὶ δυνατῶν.

Χαρακτήρ.—Οἱ Πάφιοι εἶνε ἄνθρωποι ἀπαίδευτοι,
ἀλλὰ λίαν ἑξυπνοὶ καὶ φιλόξενοι· ἔνεκα τῆς φύσεως τοῦ
ἐδάφους τῶν εἶνε τραχεῖς, τολμηροὶ καὶ λίαν μνησίκαχοι
καὶ ἐκδικητικοί· κάμνουσι χρῆσιν τῆς αὐτοδικίας. Π.χ.
ἐάν τις κλέψῃ τινὸς ἢ φονεύσῃ συγγενῇ τοῦ τινος, καὶ ὁ
ἄλλος προσπαθεῖ νὰ τοῦ κάμῃ τὸ αὐτό.—Αὐτὰ εἶνε ἑν-
στικτὰ ἄγρια καὶ ἴδια μᾶλλον τῶν ζώων.—Διὰ τοῦτο ἐν-
ταῦθα συμβαίνουνσι τὰ περισσότερα ἐγκλήματα, ὅσον λη-
στεῖαι, κλοπαί, φόνοι κλπ. Αἱ γυναῖκες εἶνε σχετικῶς ὡ-
ραῖαι καὶ καταγίνονται εἰς τὴν μεταξοσκωληχοτροφίαν καὶ
τὴν κατεργασίαν τῆς καννάβεως, ἐνδύονται δὲ κακῶς καὶ
ἀκαθάρτως· φοροῦσιν ἀκόμη τὲς σιαγὲς καὶ τυλίσσουσι τὰ
κάτω ἄκρα αὐτῶν διὰ παννίου μαύρου καὶ κοκκίνου (κ.
φουτάνες).

Πολιτικὴ ἐξέτασις.

Ἡ διοίκησις Πάφου διαιρεῖται εἰς 3 διαμερίσματα· τὸ
τῆς Πάφου πρὸς Ν., τὸ τῶν Κελοκεδάρων πρὸς Α. καὶ τὸ
τῆς Χρυσόχοῦς πρὸς τὰ Β. καὶ Β.Δ.

Διαμέρισμα Πάφου.

Ἐχει πρὸς Β. τὸ διαμέρισμα Χρυσοχοῦς, πρὸς Α. τὸ διαμέρισμα Κελοκεδάρων, πρὸς Ν. καὶ Δ. τὴν Αἰγυπτιακὴν θάλασσαν.

Περιλαμβάνει 39 κώμας καὶ χωρία· ἔχει 2,884 οἰκίας καὶ 12,245 κατ., ἐξ ὧν 9,294 χριστιανοὶ καὶ 2,951 μωαμεθανοί· ἐξ ὧν τούτων εἶνε 6,185 ἄρρενες καὶ 6,060 θήλεις.

Ἐπισημότεραι κῶμαι εἶνε αἱ ἐξῆς :

ΚΤΗΜΑ ὠραία κωμόπολις κειμένη εἰς τὰ Ν. τοῦ διαμερίσματος· ἀπέχει τῆς θαλάσσης περὶ τὸ 1 ἄγγλ. μίλιον. εἶνε πρωτεύουσα τοῦ διαμερίσματος καὶ ἑλῆς τῆς διοικήσεως· εἶνε ἔδρα τοῦ Μητροπολίτου Πάφου. Ἐχει ἑλληνικὸν σχολεῖον καὶ δημοτικὰ ἄρρένων καὶ θηλέων. Ἐχει πρωτοδικεῖον, κωμοδικεῖον, δημαρχεῖον, νοσοκομεῖον, ἀναγνώστηριον, ὠραίους περιπάτους, πολλοὺς κήπους, 552 οἰκίας καὶ 2,562 κατ., ἐξ ὧν 1095 χριστιανοὶ καὶ 1467 τοῦρκοι, διατηροῦντες δύο δημοτικὰ σχολεῖα. Ἐξ ὧν τούτων 1,341 εἶνε ἄρρενες καὶ 1221 θήλεις. Κλίμα δροσερὸν καὶ ὑγιεινότατον· ὕδωρ πηγαῖον κάλλιστον. Προϊόντα: δημητριακά, μέταξα, κάνναβις, κολοκάσιον, σταφυλαί, γεώμηλα καὶ λαχανικά.

ΠΑΦΟΣ (νέα) 15 λεπτά πρὸς Ν. τοῦ Κτήματος, χωρίον παράλιον μὲ 57 οἰκίας καὶ 239 κατ., ἐξ ὧν 172 χριστιανοὶ καὶ 67 τοῦρκοι. Ἐχει ἄθλιον κλίμα. Ἡ Νέα Πάφος ἐκτίσθη ὑπὸ τοῦ Ἀγαπήνορος ἡγεμόνος τῶν Ἀρκάδων ὅταν ἐπέστρεφεν ἐκ Τροίας τὸ 1,174 π.Χ., ὠνόμασε δὲ αὐτὴν Νεάν Πάφον πρὸς διάκρισιν τῆς Παλαιᾶς, κτίσας

καὶ ναὸν τῆς Ἀφροδίτης· ἦτο πρωτεύουσα ἐνὸς τῶν 9 βασιλείων τῆς Κύπρου· εἶχε καλὸν λιμένα· τῶρα ὁμως κατέχωσθη ὑπὸ τῆς ἄμμου καὶ μόνον μικρὰ πλοῖα πλησιάζουσι, δι' ὧν οἱ Πάφιοι ἐξάγουσι τὰ προϊόντα των, δημητριακά, κουρκούλια κλπ. Ἐνταῦθα ὑπάρχει κίων λευκὸς ὕψους 7 ποδῶν, ἐπὶ τοῦ ὁποίου, λέγουν, ὅτι ἔδεσαν τὸν ἀπόστολον Παῦλον οἱ Ἕλληνες καὶ τοῦ ἔδωκαν τεσσαράκοντα παρὰ μίαν, δηλ. 39. Ὁ δὲ Ἀπόστολος εἶπεν: «ἀνὴρ Πάφιος οὐκ ἀγαθός».

ΙΕΡΟΣ ΚΗΠΟΣ (κ. Γεροσιήπου) ὑπὲρ τὰ 2 μίλια πρὸς τὰ Ν.Α. τοῦ Κτήματος ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγούσης εἰς Λεμησσόν· ὠνομάσθη οὕτω, διότι ἐνταῦθα ὑπῆρχεν ὁ ἱερὸς κήπος τῆς Ἀφροδίτης· ἐνταῦθα ὑπῆρχε καὶ βωμὸς τῆς Θεᾶς, ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ ὁποίου εἶνε τῶρα ἐκτισμένος ναὸς τοῦ τιμίου Σταυροῦ μὲ 6 θόλους Βυζαντιτικοῦ ρυθμοῦ. Ἐχει 161 οἰκίας καὶ 602 κατ., ἐξ ὧν 477 χριστιανοὶ καὶ 125 τοῦρκοι. Ἐχει πηγαῖα ὕδατα, οἱ δὲ ἀγροὶ τῆς ποτιζόμενοι παράγουσι δημητριακά, βάμβακα καὶ ὀπώρας, σῦκα κλπ. Ἐχει δημοτικὸν σχολεῖον.

ΚΟΥΚΛΙΑ 9 μίλια πρὸς τὰ Ν.Α. τῆς Γεροσιήπου μὲ 106 οἰκίας καὶ 461 κατ., ἐξ ὧν 201 χριστιανοὶ καὶ 260 τοῦρκοι· οἱ ἀγροὶ των ποτιζόμενοι ὑπὸ τοῦ Διαρίζου παράγουσι πολλοὺς δημητριακοὺς καρποὺς, βάμβακα, σήσαμον, κάνναβιν κλπ. Τὸ χωρίον τοῦτο εἶν' ἐκτισμένον ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς παλαιᾶς Πάφου, πόλεως ἀρχαιοτάτης, θεμελιωθείσης ὑπὸ τοῦ Πυγμαλίωνος καὶ τελειωθείσης κατόπιν ὑπὸ τοῦ Κινύρα ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ Τρωικοῦ πολέμου (πρὸ τοῦ 1,200)· ὠνομάσθη δ' οὕτω πρὸς τιμὴν

τοῦ υἱοῦ τοῦ Πυγμαλίωνος Πάφου. Ἐνταῦθα ὑπῆρχεν ὁ περίφημος ναὸς τῆς Ἀφροδίτης, εἰς τὸν ὁποῖον προσήρχοντο ἀπὸ διάφορα μέρη τοῦ κόσμου καὶ προσέφερον μεγάλα καὶ πολυτελῆ ἀφιερώματα. Ἐκ τοῦ ναοῦ τούτου ἡ Ἀφροδίτη ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα Παφία. Οἱ προσκυνηταὶ ἐπανηγύριζον πορευόμενοι περὶ ἀπὸ τῆς παλαιᾶς εἰς τὴν νέαν Πάφον· ἡ δὲ ὁδὸς αὕτη ἡ ἔχουσα ἀπόστασιν πλεόντων 11 μιλίων ἦτο κατὰφυτος ὑπὸ ἱερῶν κήπων, ἀνθῶνων, μυρσινῶν κλπ. καθ' ὁδὸν ὑπῆρχον βωμοί, εἰς οὓς τὸ πλῆθος προσέφερε θυσίας· ὁ ναὸς οὗτος ἦτο πλουσιώτατος· ἡ πόλις ἔφθανε μέχρι τῆς θαλάσσης καὶ εἶχε καλὸν λιμένα· τῶρα εἶνε κειρωσμένος. Ἡ παλαιὰ Πάφος ὠνομάσθη Κούκλια, διότι ἐκεῖ ἦσαν τὰ Κουβούκλια, ἥτοι τὰ ἀνάκτορα τοῦ Ρωμαίου Ἀνθυπάτου ἢ, καθὼς ἄλλοι λέγουσι, τὰ τῶν Λουζινιανῶν, ὅπερ ἀπίθανον, διότι οἱ Λουζινιανοὶ πολὺ ταχέως ἔκαμαν πρωτεύουσαν τὴν Λευκωσίαν καὶ πρότερον τὴν Ἀμμόχωστον καὶ ὄχι τὴν Πάφον.

ΕΜΠΙΑ περὶ τὰ 2 μίλια πρὸς Β. τοῦ Κτήματος· ἔχει 84 οἰκίας καὶ 360 κατ. χριστιανούς.

ΚΙΣΣΟΝΕΡΓΑ περὶ τὰ 2 μίλια πρὸς τὰ Β.Α. τῆς Ἐμπας· ἀπέχει ὀλίγον τῆς θαλάσσης· ἔχει 71 οἰκίας καὶ 309 κατ. χριστιανούς, ἐξ ὧν 62 τοῦρκοι.

ΤΣΑΔΑ 4 μίλια πρὸς τὰ Β.Α. αὐτῆς ἐκτισμένη ἐπὶ ὑψηλῆς τοποθεσίας· ἔχει ἀμπέλους· παράγει χαρούπια, κουκκουλλία, γεώμηλα καὶ ἔχει 105 οἰκίας καὶ 438 κατ. χριστιανούς.

ΚΟΙΑΗ 2 μίλια πρὸς Β. τῆς Τσάδας με 100 οἰκίας καὶ 377 κατ. χριστιανούς.

ΠΟΛΕΜΙ 3 μίλια πρὸς τὰ Β.Α. τῆς Τσάδας καὶ **ΣΤΡΟΥΜΠΙ** 1 μίλιον πρὸς τὰ Β.Δ. αὐτοῦ· εἶνε τὰ τελευταῖα χωρία πρὸς τὰ Β.Α. τοῦ διαμερίσματος. Ἐχει τὸ μὲν πρῶτον 94 οἰκίας καὶ 398 κατ. χριστιανούς, τὸ δὲ δεύτερον 112 οἰκίας καὶ 446 κατ. χριστιανούς. Οἱ κάτοικοι καταγίνονται εἰς τὴν καλλιέργειαν ἀμπέλων, δημητριακῶν καρπῶν κλπ.

ΠΕΓΙΑ 6 μίλια πρὸς Δ. τοῦ Στρουμπιοῦ· εἶνε ἡ τελευταία τοῦ διαμερίσματος πρὸς τὰ Β.Δ. καὶ ἡ μεγαλειτέρα κώμη· ἔχει 217 οἰκίας καὶ 899 κατ. χριστιανούς. Ἐχουσι πᾶσαι δημότικα σχολεῖα.

Διαμέρισμα Κελοκεδάρων.

Κεῖται πρὸς τὰ Α. τῆς διοικήσεως· ἔχει πρὸς Β. τὰ ὄρη τοῦ Κύκκου, ἅτινα χωρίζουσιν αὐτὸ ἀπὸ τὸ διαμέρισμα Λεύκας, πρὸς Α. τὴν διοίκησιν Λεμησσοῦ, πρὸς Ν. καὶ Δ. τὸ διαμέρισμα Πάφου.

Ἐδαφος ὄρεινόν. **Κλίμα** ὑγιεινόν.

Προϋόντα.—Δημητριακά, σταφυλαί, κάνναβις, κτηνοτροφία ἵππων, χοίρων, ἀγελάδων.

Πολιτικὴ ἐξέτασις.

Τὸ διαμέρισμα τοῦτο περιλαμβάνει 46 κώμας καὶ χωρία· ἔχει 2,292 οἰκίας καὶ 8,521 κατ., ἐξ ὧν 5,491 χριστιανοὶ καὶ 3,030 τοῦρκοι· ἐξ ὧν τούτων εἶνε 4,219 ἄρρενες καὶ 4,302 θήλειαι.

Ἐπισημότεραι κῶμαι τοῦ διαμερίσματος εἶνε αἱ ἐξῆς :

ΚΕΛΟΚΕΔΑΡΑ πρὸς τὰ Ν.Α. τοῦ διαμερίσματος

πρωτεύουσα αὐτοῦ· ἔχει 77 οἰκίας καὶ 325 κατ. χριστιανούς· ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον καὶ κωμοδικεῖον· ἀπέχει τοῦ Κτήματος ὑπὲρ τὰ 10 μίλια πρὸς τὰ Β.Α.

ΑΜΑΡΓΕΤΗ 3 μίλια πρὸς τὰ Β.Δ. τῶν Κελοκεδάρων μὲ 92 οἰκίας καὶ 384 κατοίκους, ἐξ ὧν 254 χριστιανοὶ καὶ 130 τοῦρκοι.

ΠΕΝΤΑΛΙΑ 3 μίλια πρὸς Β. ὀλίγον πρὸς Α. τῆς Ἀμαργέτης εἰς τὰς ὑπωρείας ὄρους· ἔχει ἀμπέλους, κτηνοτροφίαν ἵππων, χοίρων, ἀγελάδων, 64 οἰκίας καὶ 303 κατ. χριστιανούς.

ΑΡΜΙΝΟΥ 6 μίλια πρὸς Α. αὐτῆς μὲ 71 οἰκίας καὶ 271 κατ., ἐξ ὧν 37 τοῦρκοι ὁμιλοῦντες τὴν Ἑλληνικὴν.

ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ὑπὲρ τὸ 1 μίλιον πρὸς Α. τῆς Ἀρμίνου μὲ 121 οἰκίας καὶ 359 κατ., ἐξ ὧν 22 χριστ. καὶ 337 τοῦρκοι ὁμιλοῦντες τὴν Ἑλληνικὴν. Παράγει ἀξιόλογα σουτζούκια· αἱ γαῖαι τῶν δύο τούτων κωμῶν ποτίζονται ὑπὸ τοῦ Διαρίζου ποταμοῦ καὶ παράγουσι διάφορα προϊόντα.

ΧΟΥΛΟΥ ὑπὲρ τὰ 3 μίλια πρὸς Δ. τῆς Πενταλιᾶς μὲ 140 οἰκίας καὶ 457 κατ., ἐξ ὧν 102 τοῦρκοι.

ΠΑΝΑΓΙΑ (Πάνω καὶ Κάτω) μὲ 120 οἰκίας καὶ 430 κατ., ἐξ ὧν 33 τοῦρκοι· εἶνε ὑπὲρ τὰ 4 μίλια πρὸς Β. τῆς Πενταλιᾶς.

ΜΟΝΗ ΧΡΥΣΟΡΡΟ·Ι·ΑΤΙΣΣΗΣ (Παναγία) 1 μίλιον πρὸς Ν. τῆς Παναγιᾶς ἐν ὑψηλῇ καὶ λαμπρᾷ τοποθεσίᾳ ὕψους 3,768 ποδῶν ἐπὶ τοῦ ὄρους Ροιά, ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα Ροιάτισσα· τὸ δὲ χρυσῇ εἶνε κοσμητικὸν ἐπίθετον. Ἡ μονὴ αὕτη ἐκτίσθη κατὰ τὸν ΙΒ' αἰῶνα μ.Χ.

ὑπὸ τοῦ μοναχοῦ Ἰγνατίου· ἦτο ἄλλοτε μία τῶν λαμπροτέρων μονῶ· τῆς Κύπρου, ἀλλὰ τοκογλύφοι ἐπώλησαν τὰ κτήματα αὐτῆς καὶ διεσκόρπισαν τοὺς μοναχοὺς τῆς· ἤδη ἀριθμεῖ περὶ τοὺς 8 μοναχοὺς μόνον. Ἡ εἰκὼν αὐτῆς εἶνε μία ἐκ τῶν ἐβδομήκοντα τῶν ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Λουκᾶ ἱστορηθεισῶν.

ΜΥΛΙΚΟΥΡΙ 9 μίλια πρὸς τὰ Β.Α. τῆς μονῆς μετὰ 74 οἰκίας καὶ 234 κατ. χριστιανούς. Ὁ κάτοικος λέγεται Μυλίκουρος.—Ἐχουσι πᾶσαι δημοτικὰ σχολεῖα.

ΜΟΝΗ ΚΥΚΚΟΥ (Παναγία) 2 μίλια πρὸς Β. τοῦ Μυλίκουρίου· εἶνε ἐκτισμένη ἐν ὑψηλῷ ὄροσει τῆς ὕψους 4,359 ποδῶν· ὠνομάσθη Κύκκου ἀπὸ τινὰ δένδρα ὀνομαζόμενα «Κόκκοι», νῦν δὲ ὀνομάζονται «Κοκκοναῖς». Ἐκτίσθη δὲ κατὰ τὸν ΙΑ' αἰῶνα μ.Χ. ὑπὸ Ἡσαίου μοναχοῦ ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας τῶν Κομνηνῶν. Ἡ εἰκὼν εἶνε μία ἐκ τῶν τριῶν, ἃς ἱστόρησεν ὁ ἀπόστολος Λουκᾶς· φέρει τὸν μονογενῆ τῆς ἐκ δεξιῶν.

Ἡ μονὴ αὕτη ἀριθμεῖ περὶ τοὺς 40 μοναχοὺς καὶ περὶ τοὺς 50 δοκίμους, οἵτινες καταγίνονται εἰς τὰς διαφόρους ἐργασίας τῆς μονῆς· ἄλλοι εἶνε ποιμένες, ἄλλοι ξυλοφόροι, ἀγωγιάται κλπ.—Ἡ μονὴ αὕτη εἶνε μία τῶν πλουσιωτέρων μονῶν τοῦ κόσμου· εἰς ὅλα τὰ μέρη τῆς Κύπρου ἔχει σπουδαῖα κτήματα· ἐπίσης δὲ ἐν Ρωσσίᾳ καὶ ἀλλαχοῦ. Ὁ Ἡγούμενος αὐτῆς ἐκλέγεται ὑπὸ τῆς πλειονοψηφίας τῶν μοναχῶν, εἶνε ἀνεξάρτητος καὶ ισόβιος, ἐν δὲ τῇ ἱεροτελεσίᾳ φέρει μανδύαν καὶ μήτραν ὡς οἱ Ἀρχιερεῖς. Ἡ μονὴ θὰ ἦτο πλουσιωτέρα, ἂν δὲν ὑφίστατο κατὰ καιροὺς φοβερὰς καταστροφάς· οὕτω τὸ 1,813 πυρκαϊὰ

ἀπετέφρωσε πάντα τὰ τῆς μονῆς κειμήλια, ἐσώθη δὲ μόνον ἡ ἱερὰ εἰκὼν, ὡς ἐκ θαύματος! Τὸ 1821 ὑπέστη φοβερὰν λεηλασίαν ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἵτινες ἐντὸς μεγάλων σακκίων μετεκόμισαν εἰς Λευκωσίαν τὸν ἄργυρον καὶ λοιπὰ ἀφιερώματα.

Τὸ κλίμα τῆς μονῆς εἶνε κάλλιστον, ὕδωρ δὲ ὑπάρχει ἀρκετὸν ὑέτιον (τῆς βροχῆς) ἐντὸς δεξαμενῶν. Ὁ νῦν Ἡγούμενος αὐτῆς ἐφιλοτιμήθη νὰ κτίσῃ λαμπρὰ καὶ εὐάερα δωμάτια, πᾶς δὲ ἐπισκεπτόμενος τὴν μονὴν ἀναχωρεῖ εὐχαριστημένος ἐκ τῆς περιποιήσεως καὶ φιλοξενίας τῶν μοναχῶν, πρὸ πάντων ὅταν ᾔνε σχετικὸς.

Διαμέρισμα Χρυσοχοῦς.

Κεῖται πρὸς Δ. τῆς διοικήσεως· ἔχει πρὸς Β. τὸν κόλπον τῆς Χρυσοχοῦς, πρὸς Α. τὸ διαμέρισμα Λεύκας καὶ Κελοκεδάρων, πρὸς Ν. τὸ διαμέρισμα Πάφου καὶ πρὸς Δ. τὴν θάλασσαν τῆς Παμφυλίας.

Ἀκρωτήρια ἔχει τὸν Πωμὸν πρὸς Α. τοῦ κόλπου τῆς Χρυσοχοῦς καὶ τὸν Ἀκάμαντα πρὸς Δ.

Ἑδαφος ὄρεινόν. **Κλίμα** ἐν μέρει νοσηρόν.

Προϋόντα.—δημητριακὰ, βάμβαξ, χαροούπια, κάνναβις καὶ κτηνοτροφία χοίρων, ἵππων καὶ ἀγελάδων. Προσέτι δὲ βιομηχανία καλῶν μαλλίνων ζωνῶν.

Πολιτικὴ ἐξέτασις.

Τὸ διαμέρισμα τοῦτο περιλαμβάνει 57 κώμας καὶ χωρία, ἔχει 2,886 οἰκίας καὶ 10,908 κατοίκους, ἐξ ὧν 7,

193 χριστιανοὶ καὶ 3,715 τοῦρκοι. Ἐξ ὧλων τούτων εἶνε 5,321 ἄρρενες καὶ 5,587 θήλεις.

Ἐπισημότεραι κῶμαι εἶνε αἱ ἑξῆς :

ΧΡΥΣΟΧΟΥ 3 μίλια πρὸς Ν. τοῦ κέντρου τοῦ κόλπου, ὠραία κώμη μὲ 82 οἰκίας καὶ 287 κατοίκους μωαμεθανούς· ὠνομάσθη οὕτω, διότι ἐνταῦθα ὑπῆρχον μεταλλεῖα χρυσοῦ· ἔχει κωμοδικεῖον καὶ τουρκικὸν σχολεῖον· κεῖται ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ ὁμωνύμου ποταμοῦ, ὁ ὁποῖος λέγουσιν ὅτι ἐνίοτε φέρει μικρὰ τεμάχια χρυσοῦ.

Ὀλίγον τι πρὸς Β. αὐτῆς εἶνε μικρὸν χωρίον **ΠΡΟΔΡΟΜΟΣ** μὲ 201 κατ., ἐξ ὧν οἱ 38 τοῦρκοι.

ΠΟΛΙΣ 2 μίλια πρὸς Β. τῆς Χρυσοχού, ἀπέχει μίλις 10 λεπτὰ τῆς θαλάσσης· ἔχει δημοτικὸν καὶ ὀδηματ. σχολεῖον, 149 οἰκίας καὶ 476 κατ. ὧν 58 χριστιανοὶ καὶ 218 μωαμεθανοί. Ἡ Πόλις καλεῖται ἐπὶ τῶν ἐρειπίων ἀρχαίας πόλεως, ὀνομαζομένης Ἀρκακίας· σθείσης δὲ ὑπὸ τοῦ Πτολεμαίου τοῦ Μεγάλου πρὸς τιμὴν τῆς συζύγου αὐτοῦ Ἀρσινόης· ὡς καὶ λέγουσιν οἱ «Περίαι», ὡς ἡ σπουδαιότερα τῶν πέριξ κωμῶν. Αἱ γὰρ τῶν κωμῶν τούτων, ποτιζόμεναι ὑπὸ τοῦ ποταμοῦ τῆς Χρυσοχού, παράγουν βάμβακα, δημητριακὰ κλπ.

ΓΙΑΛΙΑ περὶ τὰ 8 μίλια πρὸς Α. τῆς Πόλεως μὲ 96 οἰκίας καὶ 356 κατ., ἐξ ὧν 15 χριστ. καὶ 341 τοῦρκοι. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων κωμῶν ὑπάρχει χωρίον τι **ΑΡΚΑΚΑ** ὀνομαζόμενον· ἐνταῦθα ὑπάρχει θερμὸν θειοῦχον ὕδωρ ὠφέλιμον εἰς τὴν ψώραν καὶ λοιπὰς ἀσθενείας.

ΔΡΟΥΣΙΑ ὑπὲρ τὰ 4 μίλια πρὸς τὰ Ν.Δ. τῆς Χρυσοχού εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Ἀκάμαντος ἐκτισμένη εἰς

ὕψος 2,000 ποδῶν· ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον, 143 οἰκίας καὶ 607 κατοίκους χριστιανούς. Ἔχει ἀμπέλους.

ΟΙΝΙΑ 1 μίλιον πρὸς Ν. μὲ 136 οἰκίας καὶ 543 κατ. χριστιανούς.

ΚΡΗΤΟΥ ΤΕΡΡΑ ὑπὲρ τὸ 1 μίλιον πρὸς Α. τῆς Οἰνίας μὲ 140 οἰκίας καὶ 548 κατ., ἐξ ὧν 444 χριστιανοὶ καὶ 104 τοῦρκοι.

ΚΑΘΗΚΑΣ 3 μίλια πρὸς Ν. τῆς Κρήτου Τέρρας μὲ 100 οἰκίας καὶ 402 κατ. χριστιανούς.

ΛΥΣΩ 6 μίλια πρὸς Α. τῆς Χρυσοχοῦς μὲ 352 κατ. χριστιανούς. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχουν θερμὰ θειοῦχα ὕδατα.

ΠΕΡΙΣΤΕΡΩΝΑ 2 μίλια πρὸς Δ. αὐτῆς μὲ 54 οἰκίας καὶ 188 κατ. χριστιανούς.

ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΚΥΡΗΝΕΙΑΣ

Ἡ διοίκησις Κηρυνείας κεῖται εἰς τὸ βορειότατον μέρος τῆς Νήσου, εἶνε στενὴ λωρὶς γῆς, ἔχουσα κατεύθυνσιν ἐκ Δ. πρὸς Α., ἔχει δὲ πρὸς Β. μὲν τὴν θάλασσαν τῆς Κιλικίας, πρὸς Α. τὴν διοίκησιν Ἀμμοχώστου, πρὸς Ν. τὴν διοίκησιν Λευκωσίας καὶ πρὸς Δ. τὸν κόλπον τῆς Μόρφου.

Φυσικὴ ἐξέτασις.

Κόλποι εἶνε ὁ μικρὸς κόλπος Γεωργίου πρὸς τὰ Β.Δ.

Ἀκρωτήρια εἶνε ὁ Κορμακίτης πρὸς τὰ Δυτικά.

Ἐδαφος. Τὸ ἔδαφος τῆς διοικήσεως εἶνε τὸ πλεῖστον

ὄρεινόν· ἔχει ὅμως καὶ μικράς τινας πεδιάδας. Ἐχει ἔκ-
τασιν 246 τετραγωνικῶν μιλίων.

Ὅρη εἶνε ἡ σειρά τοῦ Πενταδακτύλου διασχίζουσα
τὴν διοίκησιν εἰς δύο μέρη ἐκ Δ. πρὸς Α. Ἐπίσημοι κο-
ρυφαὶ ἐκ Δ. πρὸς Α. εἶνε ὁ Κόρνος, ὁ ἅγιος Ἰλαρίων, τὸ
Βουφαβέντο καὶ ὁ Πενταδάκτυλος.

Κλίμα εὐκρατον καὶ ὑγιεινότατον.

Προϋόντα.—Τὰ κυριώτερα προϊόντα εἶνε τὰ κεράτια
καὶ τὸ ἔλαιον· παράγει ὅμως καὶ δημητριακὰ, βάμβακα,
κολοκάσιον, λεμονοπορτοκάλια, μέταξαν, σῦκα, βερύ-
κοκκα κλπ.

Πολιτικὴ ἐξέτασις.

Ἡ διοίκησις αὕτη δὲν διαιρεῖται εἰς διαμερίσματα. Πε-
ριλαμβάνει 52 κώμας καὶ χωρία· ἔχει 3,669 οἰκίας καὶ
15,004 κατ., ἐξ ὧν 12,217 χριστιανοὶ καὶ 2,787 τοῦρ-
κοὶ· ἐκ τούτων πάλιν 7,575 εἶνε ἄρρενες καὶ 7,429 θή-
λεις.

Ἐπισημότεραι κωμοπόλεις καὶ κῶμαι εἶνε αἱ ἐξῆς :

ΚΗΡΥΝΕΙΑ ἐν μαγευτικῇ θέσει παράλιος κωμόπολις
εἰς τὸ κέντρον τῆς παραλίας τῆς διοικήσεως· διαιρεῖται εἰς
Ἄνω καὶ Κάτω. Καὶ ἡ μὲν Ἄνω ἔχει κανονικὰς τινας ὁ-
δοὺς καὶ καλὰς οἰκίας, ἡ δὲ Κάτω στενὰς ὁδοὺς καὶ οἰκίας
ταπεινὰς, πυκνὰς καὶ πληκτικὰς· σώζει ἀκόμη τὸ τῶν
Λουζινιανῶν φρούριον, ὅπερ νῦν χρησιμεύει ὡς φυλακὴ
τῶν καταδίκων. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει πρωτοδικεῖον, δημοτι-
κὰ σχολεῖα ἀρρένων καὶ θηλέων, δημαρχεῖον, ταχυδρομεῖ-
ον, τηλεγραφεῖον, νοσοκομεῖον, παράρτημα τῆς ὀθωμανι-

κῆς τραπέζης, ἔχει 289 οἰκίας καὶ 1,322 κατ., ἐξ ὧν 701 χριστ. καὶ 621 τοῦρκοι, οἵτινες διατηροῦσι δημοτ. σχολεῖον· ἐξ ὧν τούτων 777 εἶνε ἄρρενες καὶ 545 θήλεις. Οἱ κάτοικοι καταγίνονται εἰς τὴν ναυτιλίαν, τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν δενδροκομίαν. Κλίμα εὐκρατον καὶ ὑγιεινόν· ὕδωρ πηγᾶν κάλλιστον. Προϊόντα: Κεράτια, ἔλαιον, λεμονοπορτοκάλια, μέταξαν καὶ ὀλίγα δημητριακά. Χαρακτήρ.—Οἱ Κηρυνεῖται εἶνε ἄνθρωποι ζωηροί, ἐργατικοί, καὶ φιλοπάτριδες· αἱ δὲ γυναῖκες δὲν εἶνε τόσον ὠραῖαι, ἐργατικώταται ὅμως· ὑφαίνουν, ράπτουν κλπ. Ἡ Κηρύνεια ἐκτίσθη ὑπὸ τῶν Λακῶνων καὶ τοῦ Πραξάνδρου καὶ ὑπῆρξε πρωτεύουσα βασιλείου. Τὰ εἰρηπία τῆς ἀρχαίας πόλεως εἶνε πρὸς τὰ Ν.Α. τῆς νῦν Κηρυνεῖας καὶ λέγονται «παλαιὰ χώρα». Ἡ Κηρύνεια τὸν παλαιὸν καιρὸν ἔλαβε διάφορα ὀνόματα, οἷον, Κεραουνία, Κεραυνία, Κερωνία, Κερίνη κλπ., ὀλίγον δὲ κατ'ὀλίγον ἔλαβε τὸ σημερινὸν ὄνομα τροπὴ τοῦ εἰς η, ὥστε φαίνεται ὅτι εἶνε ἐρθὸν νὰ γράφηται Κηρύνεια καὶ ὄχι Κυρήνεια. Ὁ νῦν λιμὴν αὐτῆς εἶνε μίκριστος καὶ ὄχι ἀσφαλής.

ΚΑΡΜΙ 4 μίλια πρὸς τὰ Ν.Δ. αὐτῆς ἐν ὑψηλῇ τοποθεσίᾳ ἐν μέσῳ πυκνοτάτου ἐλαιῶνος μὲ 118 οἰκίας καὶ 474 κατ. χριστιανούς ἀγραμμάτους καὶ ἀγροίκους.

ΚΑΡΑΒΑΣ 4 μίλια πρὸς τὰ Β.Δ. τοῦ Κάρμι, λαμπρὰ κωμόπολις μὲ καλὸν κλίμα καὶ ἄριστον ὕδωρ, κατὰφυτος ὑπὸ λεμονεῶν καὶ λοιπῶν ὀπωροφόρων δένδρων· ἔχει μαγευτικὴν θέαν, δημοτ. σχολεῖον, ἄρρένων καὶ θηλέων, δημαρχεῖον, 380 οἰκίας καὶ 1,580 κατοίκους χριστιανούς, ἐξ ὧν 723 ἄρρενες καὶ 857 θήλεις. Οἱ κάτοικοι

εἶνε λίαν ζωηροὶ, δυνατοὶ καὶ ροδοκόκκινοι, καταγινόμενοι εἰς τὴν θεραπείαν τῶν χαρουποδένδρων, ἐλαιοδένδρων κλπ. ἔχουν ἐκτεταμένα κτήματα· ἀπέχει τῆς θαλάσσης περὶ τὸ 1 μίλιον.

ΛΑΠΗΘΟΣ 10 λεπτὰ πρὸς Δ. τοῦ Καραβᾶ, ἐν μέσῳ πυκνοτάτων κήπων ἐκ λεμονεῶν καὶ λοιπῶν δένδρων· ἔχει μίαν τῶν μεγαλειτέρων πηγῶν τῆς Κύπρου, τὸ Κεφαλό-εβρυσον, μὲ ψυχρότατον ὕδωρ, διὰ τοῦ ὁποῖου γυρίζουσι 13 ὑδρόμυλοι. Διαιρεῖται εἰς 7 ἐνορίας, ὧν αἱ 3, ὁ ἀπόστολος Λουκᾶς, ἡ ἁγία Παρασκευὴ καὶ ἡ ἁγία Ἀναστασία, εἶνε κεχωρισμένοι ἀπ' ἀλλήλων καὶ ἀποτελοῦσι σχεδὸν χωριστὰ χωρία· αἱ δύο τελευταῖαι εἰν' ἐκτισμένοι ἐπὶ βράχων καὶ ἔχουσιν ὑγιεινότατον κλίμα. Ἔχει δύο δημοτικά σχολεῖα τῶν ἁρρένων καὶ ἐν τῶν θηλέων, ἔχει δημομαρχεῖον, ταχυδρομεῖον, 663 οἰκίας καὶ 2,602 κατοίκους, ἐξ ὧν 2,293 χριστιανοὶ καὶ 309 τοῦρκοι, διατηροῦντες δημοτ. σχολεῖον. Ἐξ ὅλων τούτων 1,223 εἶνε ἄρρενες καὶ 1,377 θήλεις. Οἱ κάτοικοι εἶνε ὠραῖοι, ζωηροὶ, ροδοκόκκινοι, ἀλλὰ ὀλίγον δεισιδαίμονες. Ὅταν τις ἀσθενήσῃ, οἱ συγγενεῖς τοῦ τοῦ κάμνουσι «Χαρτιά» εἰς Χότζηδες καὶ Καδῆδες. (Σημ. Οἱ διδάσκαλοι ὀφείλουσι νὰ ἐκρίζωνωσι τοιαύτας δεισιδαιμονίας καταλλήλως.) Προϊόντα: Ἐκτὸς τῶν κερατίων, ἐλαίου, κολοκασίου, βάμβακος, λεμονοπορτοκαλλίων, μετὰξης, ροδοστάγματος (ἀνθόνερο) κλπ., ἔχει καὶ μικρὰν ἐγγώριον βιομηχανίαν καλῶν καθηκλῶν καὶ πηλίνων ἀγγείων· αἱ δὲ γυναῖκες ὑφαίνουν ὠραῖα βαμβάκερὰ καὶ λινὰ ὑφάσματα. Τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας Λαπήθου κεῖνται περὶ τὰ 2 μίλια πρὸς τὰ Β.Α. τῆς νῦν,

πλησίον τῆς θαλάσσης, ἔνθα νῦν κεῖται ἡ πλουσία μονὴ τῆς Ἀχειροποιήτου, ἀνήκουσα εἰς τὴν Μητρόπολιν τῆς Κηρυνείας. Ἐκτίσθη δὲ ὑπὸ τῶν Λακωνῶν καὶ ἦτο πρωτεύουσα ἰσχυροῦ βασιλείου· εἰς αὐτὴν ὑπήγετο καὶ ἡ πεδιάς τῆς Μόρφου. Τὸν μέσον αἰῶνα ὠνομάσθη «Λάμπουσα», ἐπειδὴ, φαίνεται, ἔλαμπε μεταξὺ τῶν πέριξ κωμῶν.

ΚΑΖΑΦΑΝΙ 3 μίλια πρὸς τὰ Ν.Α. τῆς Κηρυνείας μὲ 147 οἰκίας καὶ 551 κατ., ἐξ ὧν 201 χριστιανοὶ καὶ 350 τοῦρκοι.

ΠΕΛΛΑΠΑ·Ι·ΣΙ (κοινῶς Μοναστηρί) 10 λεπτὰ πρὸς Ν. τοῦ Καζάφανι ἐν μέσῳ δάσους ἐκ κερατεῶν, ἐλαιῶν, κυπαρίσσω, λεμονεῶν καὶ ἄλλων ὀπωροφόρων δένδρων· ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον, 83 οἰκίας καὶ 398 κατ. χριστιανοὺς ἀπικιδεύτους καὶ εὐπόρους· ἔχει καλὸν κλίμα καὶ κάλλιστον πηγαῖον ὕδωρ· ἐνταῦθα ὑπάρχουσι πολλοὶ ὄφεις (κουφάδες) καὶ φαλάγγια. Ἐκτὸς τῶν ἄλλων προϊόντων παράγει καὶ πολὺ μέλι μαῦρον (κ. τερατσόμελο) καὶ παστὲλλιον. Ἐνταῦθα εἰς ὑψηλὴν καὶ λαμπρὰν τοποθεσίαν, ἡ ὁποία ἔχει κάτωθεν αὐτῆς ὅλην τὴν κατάφυτον πεδιάδα τῆς Κυρηνείας καὶ ὀλίγον μακρύτερα ὅλην τὴν θάλασσαν τῆς Κιλικίας, ἦτο ἄλλοτε ἐξοχικὸν μέγαρον τῶν Λουζινιανῶν βασιλέων, κτισθὲν ὑπὸ Οὐγού τοῦ Γ'. τὸ 1275 μ. Χ. Κατόπιν παρεχωρήθη εἰς τοὺς μοναχοὺς τοῦ Ἀγίου Αὐγουστίνου. Τὸ 1570 ὑπέστη φοβερὸν ἀκρωτηριασμὸν ὑπὸ τῶν Τούρκων. Τώρα σώζεται ἐν καλῇ καταστάσει—σχετικῶς πρὸς τ' ἄλλα—μία μεγάλη αἰθουσα μήκους 110 ποδῶν καὶ πλάτους 36, χρησιμεύουσα ὡς θερινὸν σχολεῖον τῆς κώμης. Ἄλλοτε ἐχρησίμευεν ὡς ἐ-

στιατόριον τῶν μοναχῶν· ἀπὸ δὲ τοῦ σωζομένου ἄμβωνος ἀνεγίνωσκέ τις τῶν μοναχῶν ἐκκλησιαστικὰς διηγήσεις, ἐνῶ οἱ ἄλλοι ἔτρωγον. Ἐκ τῶν σωζομένων στοῶν (ήλιακοὶ) καὶ περιστυλίων (κολῶνες) φαίνεται ἡ μεγαλοπρεπεστάτη μεγαλοπρέπεια αὐτοῦ. Εἶνε, πραγματικῶς, τὸ θαῦμα τῆς Γοτθικῆς ἀρχιτεκτονικῆς τοῦ μεσαιῶνος· τοῦτο σημαίνει καὶ τὸ ὄνομα Μπέλλ Ἀμπέη—ώραῖον μοναστήριον (1).

ΑΓΙΟΣ ΕΠΙΚΤΗΤΟΣ 3 μίλια πρὸς τὰ Β.Δ. τοῦ Πελλαπαίσι μὲ 111 οἰκίας καὶ 444 κατ., ἐξ ὧν 367 χριστιανοὶ καὶ 77 τοῦρκοι· ἔχει δημοτικ. σχολεῖον. Κλίμα, προϊόντα τὰ αὐτὰ μὲ τὸ Πελλαπαίσι.

ΑΓΙΟΣ ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ 13 μίλια πρὸς Α. τοῦ ἀγίου Ἐπικτήτου, κόμη ἐν ὑψηλῇ τοποθεσίᾳ ἐκτισμένη ἐν μέσῳ δάσους ἐκ πευκῶν, σχίνων καὶ βερυκοκχεῶν· ἔχει 143 οἰκίας καὶ 566 κατ. χριστιανούς, ὅχι ζωηρούς, μήτε καθάρους. Ἐνταῦθα συλλαμβάνονται πολλὰι συκαλίδες καὶ κίχλαι ἀξιόλογοι.

ΚΟΡΜΑΚΙΤΗΣ 12 μίλια πρὸς Δ. τῆς Λαπήθου, ἐντεῦθεν τῆς ὁροστοιχίας τοῦ Πενταδακτύλου, ἐν μέσῳ ἐκ-

(1) Σημ. Οἱ χωρικοὶ, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνήκει, δὲν τὸ περικοιῶνται καὶ πλησιάζει νὰ καταρρεύσῃ. Ἔργον προνοίας θὰ ἦτο, ἂν ἡ κυβέρνησις ὑπεχρέωνεν αὐτοὺς νὰ τὸ ἐπιδιορθώσωσιν ἐνίστε. Θὰ ἦτο δὲ πάλιν μεγάλη πολιτικὴ ὀλιγωρία, ἂν ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις δι' οἰουδήποτε τρόπου δὲν ἔσωζε τὸ ἀρχαιολογικὸν τοῦτο κειμήλιον, ὅπερ κινεῖ τὸν θαυμασμὸν παντὸς ἐπιφκέπτου !

τεταμένου δάσους ἐκ πευκῶν σχίνων καὶ κερατεῶν, πεδι-
νὴ κώμη μὲ 101 οἰκίας καὶ 429 κατ. χριστιανούς μαρω-
νίτας· ὁμιλοῦσι τὴν ἀραβικὴν, λίαν ὅμως παρεφθαρμένην,
μετὰ τῆς ὁποίας ἀναμιγνύουσι πολλὰς ἐλληνικὰς καὶ
τουρκικὰς λέξεις. Οὕτω πδ. γ. οἱ ἀριθμοὶ τῶν ἀπὸ τοῦ
1—10 εἶνε ἀραβικοὶ, ἀπὸ τοῦ 10 καὶ πέραν ἐλληνικοὶ καὶ
πολλὰ ἄλλα· ὁμιλοῦσι πάντες τὴν ἐλλήν. ἀπλοκυπριακὴν
γλῶσσαν· ἔχουν δημοτ. ἐλληνικὸν σχολεῖον. Οἱ κάτοικοι
καταγίνονται εἰς τὴν γεωργίαν, καῦσιν ξυλανθρώκων καὶ
κτηνοτροφίαν ἵππων, χοίρων, ἀγελάδων καὶ ἡμιόνων· ἔ-
χουν δι' ἐδαφικὴν ἔκτασιν ὑπὲρ τὰ 20 μίλια ἀγγλικά. Οἱ
Κορμακιτιανοὶ εἶνε ἄνθρωποι ἀπαίδευτοι, μελαψοί, ὄχι
καθαροὶ καὶ ἀγαπῶσιν ὀλίγον τὸ ποτόν. Ὀνομάσθησαν
Μαρωνῖται ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ ὄρει Λιβάνω μοναστηρίου τοῦ
ἁγίου Μάρωνος, ἀρχηγοῦ τῆς αἰρέσεώς των, ἀκμάσαντος
δὲ κατὰ τὴν 6ην μ.Χ. ἑκατονταετηρίδα. Κατὰ τὸν ἅγιον
Μάρωνα ἐν τῷ Ι. Χριστῷ μία μόνον θέλησις ὑπῆρχεν· εἶ-
νε μονοθεληται. Οἱ μαρωνῖται ἤλθον εἰς Κύπρον ἐκ Συ-
ρίας τὸ 1,200 περίπου ἐπὶ Λουζινιανῶν. Μαρωνῖται ὑ-
πάρχουν καὶ εἰς 3 ἄλλα μικρὰ χωρία, εἰς τὴν ΚΑΡΙΠΑ-
ΣΙΑΝ 5 μίλια πρὸς τὰ Ν.Α. τοῦ Κορμακίτου, ΑΣΩ-
ΜΑΤΟΝ 3 μίλια πρὸς τὰ Ν.Α. τῆς Καρπάσιας καὶ ΑΓ.
ΜΑΡΙΝΑΝ 3 μίλια πρὸς Ν. τοῦ Ἀσωμάτου.

ΔΙΟΡΙΟΣ 4 μίλια πρὸς τὰ Ν.Α. τοῦ Κορμακίτου ἐπὶ
ὄροπεδίου ὕψους 1,116 ποδῶν ἐν μέσῳ δύο ὁρέων, ἐξ οὗ
ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα Διόριος· ἔχει ἐκτεταμένον ὄριζοντα,
λαμπρὰν θέαν, καλὸν κλίμα, 112 οἰκίας καὶ 432 κατ.,
ἐξ ὧν 282 χριστ. καὶ 150 τοῦρκοι. Πρὸς Β. τοῦ Διορίου

ὑπάρχει μικρὸν χωρίον ὀνομαζόμενον ΠΑΝΑΓΡΑ. Πρὸς Δ. δὲ πάλιν ἐκτείνεται μία κατάφυτος ἐκ πευκῶν μεγάλη πεδιάς πλήρης ἀπὸ ἐρειπίων. Ἐνταῦθα πολὺ πιθανὸν νὰ ᾗτο ἡ παλαιὰ πόλις Πάνακρος, καθότι ὅλα τὰ μέρη ἐκεῖνα ὀνομάζονται ὑπὸ τῶν κατοίκων Πάναγρα.

ΜΥΡΤΟΥ 10 λεπτά πρὸς Α. τοῦ Διορίου μὲ 87 οἰκίας καὶ 317 κατ. χριστιανούς, τὸ πλεῖστον ἀνθρακεῖς καὶ καμνηλάτας. Πρὸς τὸ Β. μέρος αὐτῆς εὐρίσκεται ἡ μονὴ τοῦ ΑΓΙΟΥ ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΟΝΟΣ ἔχουσα περὶ τοὺς 10 μοναχοὺς. Ἐν αὐτῇ, εἰς ἰδιαιτέραν πτέρυγα, ἔχει τὴν ἑδραν τοῦ ὁ Μητροπολίτης Κηρυείας. Οἱ μοναχοὶ μὴ ἔχοντες Ἡγούμενον ἐποπτεύονται ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου.

ΛΑΡΝΑΕ ΤΗΣ ΛΑΠΗΘΟΥ 3 μίλια πρὸς τὰ Β.Α. τῆς Μύρτου εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ Κόρνου ἔχουσα ὠραῖα πηγαῖα ὕδατα, 108 οἰκίας καὶ 388 κατ., ἐξ ὧν οἱ 22 τουρκοὶ. Ἐχει ὡς καὶ ἡ Μύρτου δημοτ. σχολεῖον.

ΚΟΝΤΕΜΕΝΟΣ 3 μίλια πρὸς Ν. μικρὰ κώμη ἔχουσα ὑφάλμυρα φρεάτια ὕδατα, ἀλλὰ λίαν ὑγιεινά. Οἱ κάτοικοι εἶνε πελώριοι· τὰ ὕδατα ταῦτα εἶνε σιδηροῦχα.

ΔΙΚΩΜΟΝ (Πάνω καὶ Κάτω) 14 μίλια πρὸς Α. τοῦ Κοντεμένου ἐπὶ τῆς ἀμαξιτοῦ τῆς ἀγούσης ἀπὸ Λευκωσίας εἰς Κηρύνειαν, ἀπὸ τὰς ὁποίας ἀπέχει ἀνά 6 μίλια· εἶνε κώμη γεωργικὴ, ἔχει ὠραῖον πηγαῖον ὕδωρ ἐλαφρὸν καὶ χωνευτικώτατον, 172 οἰκίας καὶ 772 κατοίκους χριστιανούς, ὅχι πολὺ φιλοξένους· δημοτ. σχολεῖον ὑπάρχει καὶ εἰς τὸ Κάτω.

ΔΙΟΙΚΗΣΙΣ ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΥ

Ἡ διοικήσις αὕτη κεῖται πρὸς τὰ Β.Α. τῆς νήσου· οὕτω δ' ἔχει πρὸς Β. μὲν τὴν θάλασσαν τῆς Κιλικίας, πρὸς Α. καὶ Ν. τὴν θάλασσαν τῆς Φοινίκης καὶ πρὸς Δ. τὴν διοίκησιν Λευκωσίας.

Φυσικὴ ἐξέτασις.

Κόλποι.—Εἶνε ὁ τῆς Ἀμμοχώστου πρὸς Α.

Ἀκρωτήρια.—Εἶνε αἱ Κλεῖδες (κ. τοῦ ἀπ. Ἀνδρέου) πρὸς τὰ βορειοανατολικώτατα τῆς διοικήσεως, ἡ Ἐλαία πρὸς Α. εἰς τὸ Β. στόμιον τοῦ κόλπου, τὸ Γραῖκον (Ἡγδάλιον) εἰς τὸ Ν. τοῦ κόλπου, καὶ οἱ Θρόνοι (κ. τῆς Πύλας) πρὸς τὰ Ν. τῆς διοικήσεως.

Ἑδαφος.—Πρὸς μὲν τὰ Β. καὶ Β.Α. ὄρεινόν, πρὸς δὲ τὰλλα μέρη πεδινόν. Ἑκτασις 817 μιλίων.

Ὅρη.—Εἶνε αἱ κορυφαὶ τοῦ Πενταδακτύλου Ὀλυμπος (2,431), τὸ Σινᾶ ὄρος (2,380).

Ποταμοί.—Ὁ Πεδιαῖος καὶ ὁ Ἰδαλίας.

Πεδιᾶδες.—Ἡ τῆς Ἀμμοχώστου πρὸς Α. τῆς διοικήσεως καὶ ἡ ἄδενδρος πεδιάς τῆς Μεσαορίας πρὸς Δ.

Λίμναι.—Εἶνε ἡ τῆς Ἀμμοχώστου πρὸς Δ. αὐτῆς καὶ ἡ τοῦ Παραλιμνίου πρὸς Ν.

Κλίμα ποικίλον. Πρὸς Δ. εἶνε θερμὸν, εἰς τὰ Α. ὑγρὸν καὶ ὄχι πολὺ ὑγιεινόν, εἰς δὲ τὸ Β. δροσερὸν καὶ ὑγιεινότατον.

Προϋόντα.—Πολλοὺς δημητριακοὺς καρποὺς, βάμβακα, ἔλαιον, κεράτια, μέταξαν, τυρὸν, ἀραβόσιτον καὶ

ώραίους καρπούς, οἶον λεμονοπορτοκάλλια, ρώδια, βερύ-
κοκκα, ὑδροπέπονας κλπ.

Πολιτικὴ ἐξέτασις.

Ἡ διοίκησις αὕτη διαιρεῖται εἰς 3 διαμερίσματα: τὸ
τῆς Ἀμμοχώστου πρὸς Α., τὸ τῆς Μεσαορίας πρὸς Δ. καὶ
τὸ τῆς Καρπασίας πρὸς τὰ Β.Α.

Διαμέρισμα Ἀμμοχώστου.

Ἔχει πρὸς Β. τὸ διαμέρισμα Καρπασίας, πρὸς Α. τὸν
κόλπον τῆς Ἀμμοχώστου, πρὸς Ν. τὴν θάλασσαν τῆς
Φοινίκης καὶ πρὸς Δ. τὸ διαμ. Μεσαορίας. Περιλαμβάνει
41 κώμας καὶ χωρία, ἔχει 3,461 οἰκίας καὶ 14,669 κα-
τοίκους, ἐξ ὧν 12,556 χριστιανοὶ καὶ 2,113 τοῦρκοι· ἐξ
ἅλων τούτων εἶνε 7,610 ἄρρενες καὶ 7,059 θήλεις.

Ἐπισημότεραὶ κῶμαι εἶνε αἱ ἐξῆς:

ΒΑΡΩΣΙΑ (Ἄνω καὶ Κάτω) πρωτεύουσα κωμόπολις,
κειμένη εἰς τὸ κέντρον τοῦ κόλπου ὀλίγον πρὸς Ν. ἀπέχει
τῆς θαλάσσης περὶ τὸ 1 μίλιον· ἔχουν λαμπροὺς κήπους
ἐκ λεμονοπορτοκαλλεῶν, κιτρεῶν, βερυκοκκεῶν καὶ ροι-
ῶν, ἔχουν πρωτοδικεῖον, ἐλλήν. καὶ δημοτ. σχολεῖον ἄρ-
ρένων, παρθεναγωγεῖον, δημαρχεῖον, τηλεγραφεῖον καὶ
ταχυδρομεῖον. Τὰ μὲν Κάτω ἔχουν 49 οἰκίας καὶ 194
κατ. χριστιανούς, τὰ δὲ Πάνω 479 οἰκίας καὶ 2,176 κα-
τοίκους, ἐξ ὧν 2,116 χριστ. καὶ 60 τοῦρκοι· ἐξ ἅλων
τούτων εἶνε 1,097 ἄρρενες καὶ 1,079 θήλεις. Κλίμα καὶ
ὕδωρ καλόν· ἔδαφος πεδινόν. Τὰ Βαρώσια ἔχουσι καλὸν

ἐμπόριον καὶ καλὴν βιομηχανίαν πηλίνων ἀγγείων, οἷον κεράμων, ὑδροδοχῶν, γλαστρῶν κλπ. Ἐκ τῶν ἀγγείων τούτων μεταφέρουσι καὶ εἰς ἄλλα μέρη τῆς νήσου.—Χαρακτήρ. Οἱ Βαρωσιῶται εἶνε ἄνθρωποι ὅχι πολὺ ἀνεπτυγμένοι, φιλότιμοι ὅμως, φιλόμουσοι, ἐργατικοὶ καὶ οἰκονόμοι· διὰ τοῦτο δὲ εἶνε καὶ ὁπωσοῦν εὐποροὶ· αἱ δὲ γυναῖκες ὅχι τόσοι ὠραῖαι, ἀλλ' ἐργατικάι. Τὰ Βαρῶσια ἤρχισαν νὰ κτίζωνται ἀπὸ τοῦ 1571, ὅποτε οἱ τοῦρκοι, μετὰ τὴν ἄλωσιν τῆς Ἀμμοχώστου, δὲν ἐπέτρεπον εἰς τοὺς χριστιανούς νὰ μένωσιν ἐντὸς αὐτῆς. Ἀπέχουν τῆς Λευκωσίας 36 μίλια· ὁδὸς ἀμαξιτός.

ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ ὑπὲρ τὸ μίλιον πρὸς Β. τῶν Βαρωσίων· ἐν αὐτῇ σώζεται ὁ περίφημος ναὸς τῆς Ἀγ. Σοφίας (τσαμίον), ὅστις εἶνε μὲν μικρότερος, ἀλλὰ κομψότερος τοῦ τῆς Λευκωσίας. Εἶχε τὸν καλλίτερον καὶ μεγαλείτερον λιμένα τῆς Νήσου· τῶρα ὅμως εἶνε κεχωσμένος ὑπὸ ἄμμου· σώζει τὰ λαμπρὰ Ἑνετικὰ αὐτῆς τεῖχη 17 ποδῶν πάχους. Ἐκ τῶν σωζομένων λαμπρῶν ἐρειπίων καὶ τῶν κανονικῶν αὐτῆς ὁδῶν καταφαίνεται ἡ ἀρχαία λαμπρότης τῆς· ἔχει τῶρα 197 οἰκίας καὶ 879 κατ., ἐξ ὧν 110 χριστ. καὶ 769 τοῦρκοι. Τὸ κλίμα αὐτῆς εἶνε ὑγρὸν καὶ νοσηρὸν, οἱ δὲ κάτοικοι πάντες σχεδὸν πάσχουσιν ἀπὸ ἔλκη (πληγὰς) εἰς τοὺς πόδας καὶ ἄλλα μέρη τοῦ σώματος των. Ἡ Ἀμμόχωστος ἐκτίσθη ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου καὶ ὠνομάσθη Ἀρσινόη, βραδύτερον Κωνσταντία, χάριν τοῦ υἱοῦ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου Κωνσταντίου, βραδύτερον Νέα Ἰουστινιανὴ καὶ ἔπειτα Ἀμμόχωστος, ἕνεκα τῆς πολλῆς περὶ αὐτὴν ἄμμου. Ἐπὶ τῶν Ἐ-

νετῶν τὸ ὕδωρ ἐφέρετο ἐκ Κυθραίας δι' ὑψηλοῦ ὁδραγωγείου, ἐξ ἀποστάσεως δηλ. ἄνω τῶν 30 μιλίων· ἐρείπια αὐτοῦ σώζονται μέχρι σήμερον.

ΣΑΛΑΜΙΣ 5 μίλια περίπου πρὸς Β. αὐτῆς· μόνον τὰ ἐρείπια σώζονται τῆς ἄλλοτε λαμπρᾶς καὶ ἰσχυρᾶς ταύτης πόλεως. Ἐκτίσθη τὸ 1,180 περίπου π.Χ. ὑπὸ τοῦ Τεύκρου τοῦ υἱοῦ τοῦ Τελαμῶνος· ὑπῆρξε πρωτεύουσα τοῦ ἰσχυροτέρου βασιλείου τῆς Νήσου· ἐν αὐτῇ ἐβασίλευσεν ὁ περὶ φημος Εὐαγόρας· τῶρα λέγεται Παλαιὰ Ἀμμόχωστος. Παρ' αὐτὴν ὑπάρχει ἡ μονὴ τοῦ Ἀπ. Βαρνάβα, ἐνθα εὐρέθη τὸ λείψανον αὐτοῦ καὶ τὸ ἰδιόχειρον Εὐαγγέλιον τοῦ Ματθαίου, ἕνεκα τοῦ ὁποίου ὁ Αὐτοκράτωρ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔκαμε τὸ 477 τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Κύπρου αὐτοκέφαλον.

ΑΓΙΟΣ ΣΕΡΓΙΟΣ ὑπὲρ τὰ 2 μίλια πρὸς τὰ Β.Δ. τῆς Σαλαμίνος· ὠνομάσθη δ' οὕτω πρὸς τιμὴν τοῦ ἀνθυπάτου Ρωμαίου Σεργίου, ὅστις πρῶτος ἠσπᾶσθη τὸν χριστιανισμόν ἐν Κύπρῳ. Ἀπέχει τῆς θαλάσσης περὶ τὸ ἓν μίλιον. Ἐντεῦθεν γίνεται ἐξαγωγή δημητριακῶν καρπῶν· ἔχει καλοὺς κήπους ἐκ βερυκοκκεῶν, συκαμινεῶν κλπ. ὁπωροφόρων δένδρων, 166 οἰκίας καὶ 635 κατ., ἐξ ὧν 586 χριστιανοὶ καὶ 49 τοῦρκοι.

ΛΗΜΝΙΑ 10 λεπτὰ πρὸς Δ. τοῦ Ἀγίου Σεργίου· ἐν τῷ τῆς κόμης ταύτης ὑπάρχουσι πράγματι πολλὰ μικρὰ λίμνη (λιμνία). ἔχει 138 οἰκίας καὶ 580 κατοίκους χριστιανούς γεωργοὺς ἀγραμμάτους.

ΓΥΓΙΟΣ 6 μίλια πρὸς Β., ὀλίγον τι πρὸς τὰ Δ. τῶν Λημνίων· ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦτο ἐκ τινος λόφου, ἐκ τοῦ

ὁποίου κατασκευάζουσι τὴν γύψον. Ἐχει καὶ μικρὰν βιομηχανίαν καλῶν βαμβακερῶν ὑφασμάτων, ἅτινα εἶνε γνωστὰ μὲ τὸ ὄνομα «Γυψιώτικα». Ἐχει 116 οἰκίας καὶ 529 κατοίκους χριστιανούς.

ΠΕΡΙΣΤΕΡΩΝΑ 4 μίλια πρὸς τὰ Ν.Δ. αὐτῆς· ἀποτελεῖ μετὰ τῆς ΠΗΓΗΣ σχεδὸν μίαν κώμην, τὴν Περιστερωνοπηγὴν. Ἐχει 234 οἰκίας καὶ 884 κατ., ἐξ ὧν 610 χριστιανοὶ καὶ 274 τοῦρκοι.

ΠΡΑΣΤΕΙΟΝ (τῆς Σίγουρης) 3 μίλια πρὸς Ν. τῆς Περιστερωνοπηγῆς, ἐκτισμένον ἐπὶ λαμπρᾷ καὶ εὐφορώτατης πεδιάδος. Τὸ κλίμα τὸ μὲν θέρος θερμότατον, τὸν δὲ χειμῶνα ὑγρότατον· αἱ ὁδοὶ ἀδιάβατοι. Τὸ θέρος τόσον πολλοὶ καὶ μεγάλοι κώνωπες ὑπάρχουν, ὥστε οἱ θερίζοντες καλύπτουσι τὸ πρόσωπον μὲ λευκὰ καὶ λεπτὰ πανία· ἔχει 178 οἰκίας καὶ 704 κατ. γεωργούς, ἐξ ὧν 637 χριστιανοὶ καὶ 67 τοῦρκοι. Τὸ ἔδαφος τοῦ Πραστειοῦ εἶνε τὸ εὐφορώτατον καὶ ἐπιπεδωτότατον τῆς Κύπρου· παράγει πλείστους δημητριακοὺς καρποὺς καὶ βάμβακα.

ΔΕΡΥΝΕΙΑ 4 μίλια πρὸς Ν. τῶν Βαρωσίων· ἔχει κήπους τινάς, 128 οἰκίας καὶ 512 κατ. χριστιανούς.

ΠΑΡΑΛΙΜΝΙ ὑπὲρ τὰ 2 μίλια πρὸς Ν. αὐτῆς, ὀλίγον τι πρὸς Α. πλησίον λίμνης· ἔχει 212 οἰκίας καὶ 887 κατοίκους χριστιανούς.

ΑΓΙΑ ΝΑΠΑ ὑπὲρ τὰ 4 μίλια πρὸς Ν. αὐτοῦ· ἀπέχει ὀλίγον τῆς θαλάσσης, εἶνε χωρίον δασῶδες καὶ μὲ καλὸν κλίμα· εἶνε τὸ Νοτιώτερον τοῦ διαμερίσματος· ἐνταῦθα συλλαμβάνονται πολλαὶ συκαλίδες· ἔχει 63 οἰκίας καὶ 259 κατ. χριστιανούς ἀγραμμάτους.

ΟΡΜΙΔΙΑ 13 μίλια πρὸς τὰ Ν.Δ. τῶν Βαρωσίων· ἀπέχει τῆς θαλάσσης περὶ τὸ μίλιον· ἔχει μικρὸν ὄρμον (ὄρμιδιον) ἐξ οὗ ἔλαβε καὶ τὸ ὄνομα. ἔχει κήπους, 73 οἰκίας καὶ 327 κατοίκους χριστιανούς.

ΑΥΓΟΡΟΥ (τὸ) 5 μίλια πρὸς τὰ Β.Α. τῆς Ὀρμίδας μὲ 112 οἰκίας καὶ 452 κατοίκους χριστιανούς γεωργούς καὶ **ΛΘΝΑ** ὑπὲρ τὰ 3 μίλια πρὸς τὰ Β.Δ. αὐτοῦ μὲ 99 οἰκίας καὶ 471 κατ. χριστιανούς.

Πᾶσαι αἱ κῶμαι αὗται, ἐκτὸς τῆς Ἀγίας Νάπας, ἔχουσι δημοτικὰ σχολεῖα.

Διαμέρισμα Μεσσαορίας (κ. Μεσσαρκῆς).

Ὁνομάσθη οὕτω, διότι κεῖται εἰς τὸ μέσον τῶν ὀρέων. Τὸ διαμέρισμα τοῦτο κεῖται πρὸς τὸ Δ. μέρος τῆς διοικήσεως· οὕτω δ' ἔχει πρὸς Β. μὲν τὴν ὁροστοιχίαν τοῦ Πενταδακτύλου, πρὸς Α. τὸ διαμέρισμα Ἀμμοχώστου, πρὸς Ν. τὴν διοίκησιν Λάρνακος καὶ πρὸς Δ. τὸ διαμέρισμα Κυθραίας.

Φυσικὴ ἐξέτασις.

Ἔδαφος.—Τὸ ἔδαφος τοῦ διαμερίσματος τούτου εἶνε πεδινὸν καὶ γόνιμον· ἔχει τὴν μεγαλειτέραν καὶ εὐφορωτέραν, ἀλλὰ καὶ ξηροτέραν πεδιάδα τῆς Κύπρου· ὥρας ὀλοκλήρους περιπατεῖ τις χωρὶς νὰ ἴδῃ οὔτε ἐν δενδρον, οὔτε ἓνα θάμνον.

Κλίμα.—Τὸν μὲν χειμῶνα ψυχρὸν, τὸ δὲ θέρος θερμόν· εἶνε ὅμως ὑγιεινόν.

Προϊόντα.—Πολλοὺς δημητριακοὺς καρποὺς, βάμβακα, ἀραβόσιτον, ὀλίγας σταφυλὰς καὶ ὀλίγας ὀπώρας, οἷον σῦκα, ρῶδια καὶ γλυκεῖς πέπονας (κ. ταμποῦρες).

Πολιτική εξέτασις.

Τὸ διαμέρισμα τοῦτο περιλαμβάνει 30 κώμας καὶ χω-
ρία, ἔχει 2,881 οἰκίας καὶ 11,586 κατοίκους, ἐξ ὧν 7,
488 χριστιανοὶ καὶ 4,098 τοῦρκοι. Ἐξ ὧν τούτων 5,
912 εἶνε ἄρρενες, καὶ 5,674 θήλεις.

Ἐπισημότεραι κώμαι εἶνε αἱ ἐξῆς :

BATHAH εἰς τὸ κέντρον τοῦ διαμερίσματος ὀλίγον τι
πρὸς Ν. ἐπὶ τῆς ἀμαξιτοῦ ὁδοῦ τῆς ἀγούσης ἐκ Λευκωσί-
ας εἰς Βαρῶσια. Εἶνε πρωτεύουσα τοῦ διαμερίσματος·
ἔχει δημοτικὸν σχολεῖον, ταχυδρομεῖον, 267 οἰκίας καὶ
1,051 κατ. φιλοτίμους καὶ ἐργατικούς, ἐξ ὧν 616 χρι-
στιανοὶ καὶ 435 τοῦρκοι, διατηροῦντες δημοτ. σχολεῖον·
ἐξ ὧν τούτων 535 εἶνε ἄρρενες καὶ 516 θήλεις.

ΑΣΣΙΑ 3 μίλια (α) πρὸς τὰ Β.Δ. τῆς Βατηλῆς ἐπὶ
τῆς αὐτῆς ἀμαξιτοῦ ὁδοῦ· εἶνε κώμη ξηρά, ἔχει δημοτικὸν
σχολεῖον, 262 οἰκίας καὶ 1,009 κατοίκους μεγαλοσώμους
καὶ δυνατοὺς, ἐξ ὧν 885 χριστιανοὶ καὶ 124 τοῦρκοι· ἐξ
ὧν τούτων εἶνε 519 ἄρρενες καὶ 490 θήλεις.

ΑΓΚΑΣΤΙΝΑ ὑπὲρ τὰ 3 μίλια πρὸς Β. τῆς Ἀσσίας
μὲ 132 οἰκίας καὶ 510 κατοίκους, ἐξ ὧν 58 τοῦρκοι.

ΜΑΡΑΘΟΒΟΥΝΟΣ περὶ τὰ 3 μίλια πρὸς τὰ Β.Α. τῆς
Ἀγκαστίνας, κώμη ξηρά καὶ ὅχι πολὺ καθαρά μὲ 210 οἰ-
κίας καὶ 884 κατοίκους χριστιανούς.

ΓΕΝΑΚΡΑ 5 μίλια πρὸς Α. ὀλίγον τι πρὸς Ν. τοῦ
Μαραθοβούνου μὲ 118 οἰκίας καὶ 423 κατ., ἐξ ὧν 204
χριστιανοὶ καὶ 219 τοῦρκοι.

ΛΕΥΚΩΝΙΚΟΝ περὶ τὰ 4 μίλια πρὸς Β. ὀλίγον τι

(α) Σημ. Λέγοντες μίλια ἐννοοῦμεν πάντοτε ἀγγλικά,
καθότι αὐτὰ εὐκόλως ὑποδεικνύονται ἐποπτικῶς εἰς τοὺς παῖδας.

πρὸς Α. τῶν Γενάκρων· εἶνε μία ἐκ τῶν μεγαλειτέρων καὶ ὠραιότερων κωμοπόλεων τῆς Κύπρου· ἔχει ἀρκετοὺς κήπους καὶ πολλὰς ἐλαίας· ἔχει κωμοδικεῖον, ταχυδρομεῖον, 413 οἰκίας καὶ 1,618 κατ., ἐξ ὧν 1,495 χριστιανοὶ καὶ 123 τοῦρκοι· ἐξ ὧν τούτων εἶνε 793 ἄρρενες καὶ 825 θήλεις. Ἡ κωμόπολις αὕτη φημίζεται διὰ τὴν ὠραιότητα τῶν γυναικῶν της.

ΛΥΣΙΣ ὑπὲρ τὰ 2 μίλια πρὸς τὰ Ν.Α. τῆς Βατηλῆς· ἔχει 194 οἰκίας καὶ 941 κατ. χριστιανούς ἐργατικούς καὶ φιλοθρήσκους. Ἐκτὸς τῶν δημητριακῶν, βάμβακος, σταφυλῶν καὶ σύκων, ἔχει καὶ μικρὰν βιομηχανίαν ὠραίων μαλλίνων σακκίων.

KONTEA 2 μίλια πρὸς Α. τῆς Λύσεως, ἡ δροσερωτέρα κώμη τῆς Μεσαορίας, ἔχουσα πηγαῖα ὕδατα, πολλοὺς κήπους ἐκ βερυκοκκεῶν, ροιῶν καὶ συκεῶν, πολλὰς ἀμπέλους, 113 οἰκίας καὶ 501 κατ., ἐξ ὧν 25 τοῦρκοι.

ΤΡΕΜΕΤΟΥΣΙΑ (Τρημιθοῦς) 4 μίλια πρὸς τὰ Ν.Δ. τῆς Βατηλῆς, ἐπίσημος κατὰ τὸν παλαιὸν καιρὸν, καθὼ πατρὶς τοῦ Ἀγίου Σπυρίδωνος· ἔχει νῦν 33 οἰκίας καὶ 177 κατ., ἐξ ὧν 91 χριστιανοὶ καὶ 86 τοῦρκοι· τὸ πλεῖστον εἶνε ποιμένες. Ἡ πόλις αὕτη κατεστράφη ὑπὸ Ριχάρδου τοῦ Λεοντοθύμου (1191)· ἐνταῦθα συνέλαβεν αἰχμάλωτον καὶ τὴν Αὐτοκράτορα τῆς Κύπρου Ἰσαάκιον τὸν Κομνηνόν· σώζονται περίφημα λατομεῖα (κ. λατόμαις).

Πᾶσαι αἱ κῶμαι αὗται, ἐκτὸς τῶν Γενάκρων καὶ τῆς Τρεμετουσιᾶς, ἔχουσι δημοτικὰ σχολεῖα. Οἱ Μεσαορίται πάσχουσιν ἀπὸ ἑλλειψιν ξύλων· τοὺς κλιβάνους αὐτῶν θερμαίνουνσι δι' ἀχύρων καὶ βοείου κόπρου.

Διαμέρισμα Καρπασίου.

Τοῦτο κεῖται πρὸς τὰ Β.Α. τῆς διοικήσεως· κατέχει τὴν

Β.Α. χερσόνησον τῆς Νήσου· ἔχει μῆκος 60 ἀγγλικῶν μιλίων, πλάτος δὲ ἀπὸ 15 μέχρι 3 ἀγγλ. μιλίων. Οὕτω δ' ἔχει πρὸς Β. μὲν τὴν θάλασσαν τῆς Κιλικίας, πρὸς Α. καὶ Ν. τὴν τῆς Φοινίκης καὶ πρὸς Δ. τὸ διαμέρισμα Ἀμμοχώστου, Μεσαορίας καὶ τὴν διοίκησιν Κηρυνείας.

Ἔδαφος.—Τὸ ἔδαφος ἐν μέρει εἶνε ὀρεινόν· ἔχει ὅμως καὶ πεδιάδας εὐφόρους πλησίον τῆς θαλάσσης καὶ ὁροπέδια εἰς τὸ κέντρον τοῦ διαμερίσματος.

Κλίμα ἔχει τὸ καλλίτερον καὶ ὑγιεινότερον τῆς νήσου.

Προϊόντα.—Πολλὴ μέταξα, βάμβαξ, δημητριακὰ, γεώμηλα, κολοκάσιον, σῦκα, βερύκοκκα κλπ. ἐκ τῶν πολλῶν ποιμνίων κατασκευάζουσι λαμπρὸν τυρὸν, ἐκ δὲ τῶν δασῶν πολλοὺς ξυλάνθρακας.

Χαρακτῆρ.—Οἱ Καρπασῖται εἶνε ἄνθρωποι ἀπαίδευτοι, μεγαλόσωμοι, δυνατοὶ καὶ ὡραῖοι· εἰς τὴν ὁμιλίαν τῶν ὅταν μία λέξις λήγῃ εἰς «ς» ἢ «ν» προσθέτουσιν, εἰς τὸ τέλος ἐν «ε». Αἱ γυναῖκες εἶνε ὑψηλαί, ξανθαὶ καὶ ὡραῖαι· φοροῦσι τὰ λεγόμενα ρουτζέτια, ἐπανωφόρια κόκκινα, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, μὲ πολλὰς πτυχάς, (σουρωμάδες). Ἄνδρες δὲ καὶ γυναῖκες κάμνουσι μεγάλην χρῆσιν τῶν ποτῶν, ἰδίᾳ δὲ τῆς ρακῆς.

Πολιτικὴ ἐξέτασις.

Τὸ διαμέρισμα τοῦτο περιλαμβάνει 45 κώμας καὶ χωρία· ἔχει 3,866 οἰκίας καὶ 15,168 κατ., ἐξ ὧν 11,491 χριστιανοὶ καὶ 3,677 τοῦρκοι. Ἐκ τούτων ὄλων εἶνε 7,701 ἄρρενες καὶ 7,467 θήλειες.

Ἐπισημότεραι κῶμαι ἐντεῦθεν τῆς ὁροστοιχίας πρὸς Ν. εἶνε αἱ ἐξῆς :

ΤΡΙΚΩΜΟΝ πρὸς τὰ Ν.Δ. τοῦ διαμερίσματος, ἐπὶ τῆς ἐκ Λευκωσίας ἀμαξίτου· ἀπέχει τῆς θαλάσσης ὑπὲρ τὸ

μίλιον· ἔχει μικρὸν ὄρμον, ὁπόθεν διὰ μικρῶν πλοίων ἐξάγονται τὰ ἐμπορεύματα τῶν πέριξ μερῶν· ἔχει ἀρχαῖα λατομεῖα (κ. λατόμαις), πολλοὺς κήπους, ταχυδρομεῖον, 243 οἰκίας καὶ 1,081 κατ., ἐξ ὧν οἱ 37 τοῦρκοι· ἐξ ὧν τούτων εἶνε ἄρρενες 534 καὶ θήλειες 547.

ΑΓΙΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ 10 μίλια πρὸς τὰ Β.Α. τοῦ Τρικώμου ἐπὶ τῆς ἰδίας ἀμαξίτου, πρωτεύουσα τοῦ διαμερίσματος· εἶνε ἑδρα Μουδίου· ἔχει τουρκικὸν τηλεγραφεῖον, 73 οἰκίας καὶ 327 κατ., ἐξ ὧν 258 χριστιανοὶ καὶ 69 τοῦρκοι.

ΓΑΛΑΤΕΙΑ 5 μίλια πρὸς τὰ Β.Α. τοῦ ἁγίου Θεοδώρου, τουρκ. κώμη μὲ 160 οἰκίας καὶ 577 κατ. τούρκους.

ΚΩΜΑ ΤΟΥ ΓΙΑΛΟΥ 3 μίλια πρὸς τὰ Ν.Α. τῆς Γαλάτειας παράλιος κώμη, κατάφυτος ἐκ διαφόρων ὀπωροφόρων δένδρων, ἔχει λαμπρὰ πηγαῖα ὕδατα, 128 οἰκίας καὶ 497 κατοίκους χριστιανούς.

ΛΕΟΝΑΡΙΣΣΟΝ 3 μίλια πρὸς τὰ Β.Α. τῆς Κώμας τοῦ Γιαλοῦ, μεσόγειος κώμη, ἐκτισμένη ἐπὶ ἐκτεταμένου ὀροπεδίου· ἔχει κωμοδικεῖον, 141 οἰκίας καὶ 546 κατοίκους χριστιανούς· παράγει ὡς καὶ αἱ ἄλλαι κῶμαι πολλὴν μέταξιν. Ἐνταῦθα διακόπτεται ἡ ὁροστοιχία τοῦ Πενταδακτύλου, ἄρχεται δὲ πάλιν ἀπὸ τοῦ **ΑΓΙΟΥ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ**, κώμης μὲ πηγαῖα ὕδατα κειμένης 3 μίλια πρὸς τὰ Β.Α. τοῦ Λεοναρίσσου. Οἱ κάτοικοι ἀσχολοῦνται κυρίως εἰς τὴν σιροτροφίαν· παράγει τὸ καλλίτερον κολοκάσιον τῆς Κύπρου, ὡς λέγουν. Ἐχει 167 οἰκίας καὶ 657 κατ., ἐξ ὧν 392 χριστιανοὶ καὶ 265 τοῦρκοι.

Ἐκεῖθεν τῆς ὁροστοιχίας εἰς τὴν βόρειον πλευρὰν τοῦ Καρπασίου ὑπάρχουσιν αἱ ἐξῆς ἄξιαι λόγου κῶμαι:

ΑΚΑΝΘΟΥ 12 μίλια πρὸς Β. τοῦ Τρικώμου ὀλίγον

τι πρὸς Δ. εἰς τὰς ὑπωρείας τοῦ ἀνατολικοῦ 'Ολύμπου' ἔχει λαμπρὰ πέριξ δάση καὶ πολλὰς ἐλαιάς καὶ κερατέας· ἀπέχει τῆς θαλάσσης περὶ τὰ δύο μίλια· ἔχει μικρὸν ὄρμον, ὁπόθεν ἐξάγονται διάφορα ἐμπορεύματα· τὸ ἔλαιον καὶ ὁ τυρὸς αὐτῆς εἶνε περίφημα· ἔχει 274 οἰκίας καὶ 1,178 κατ., ἐξ ὧν 63 τοῦρκοι· ἐξ ὧν τούτων εἶνε 632 ἄρρενες καὶ 546 θήλειαι.

ΔΑΥΛΟΣ περὶ τὰ 10 μίλια πρὸς Α., ὀλίγον τι πρὸς Β. τῆς Ἀκανθοῦς με 101 οἰκίας καὶ 396 κατ. χριστιανούς· ὁδὸς δύσκολος.

ΚΩΜΗ ΚΕΠΙΡ 5 μίλια πρὸς τὰ Ν.Α. τοῦ Δαυλοῦ με 205 οἰκίας καὶ 740 κατ., ἐξ ὧν 509 χριστιανοὶ καὶ 231 τοῦρκοι.

ΕΠΤΑΚΩΜΗ 3 μίλια πρὸς τὰ Β.Α. αὐτῆς με 136 οἰκίας καὶ 572 κατ., ἐξ ὧν 424 χριστ. καὶ 148 τοῦρκοι.

ΠΛΑΤΑΝΙΣΣΟΣ 5 μίλια πρὸς Α. τῆς Ἑπτακώμης με 100 οἰκίας καὶ 329 κατ., ἐξ ὧν οἱ 7 χριστιανοὶ, οἱ δὲ ἄλλοι τοῦρκοι.

ΓΙΑΛΟΥΣΑ (Αἰγιαλοῦσα) ὑπὲρ τὰ 6 μίλια πρὸς Α. αὐτῆς, ὀλίγον τι πρὸς Β., παράλιος κώμη ἐν λαμπρῇ τοποθεσίᾳ με πολλοὺς κήπους καὶ καλὸν ὕδωρ. ἔχει 376 οἰκίας, ἀραιὰ ἐκτισμέναις, αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦσι 3 χωριστάς συνοικίας, καὶ 1,438 κατ. χριστιανούς διατηροῦντας ἀρρεναγωγεῖον καὶ παρθεναγωγεῖον· παράγει πολλὴν μέταξαν, οἱ δὲ κάτοικοι εἶνε πτωχοὶ ἂν καὶ ἔχωσιν ἐκτεταμέναις γαίαις· ἐξ ὧν τούτων εἶνε 698 ἄρρενες καὶ 740 θήλειαι.—Ἡ παραλία αὕτη εἶνε ἡ Ἀχαιῶν ἀκτὴ, ὅπου προσωρμίσθησαν κατὰ πρῶτον οἱ Ἀχαιοὶ (Ἕλληνες) ἐπιστρέφοντες ἐκ Τροίας· εἴτα ἤλθον πρὸς τὰ Ν.Α. παράλια, ὅπου ὁ Τεῦκρος ἔκτισε τὴν Σαλαμῖνα.

ΡΙΖΟΚΑΡΠΑΣΟΝ περὶ τὰ 14 μίλια πρὸς τὰ Β.Α. τῆς Γαλούσας, σχεδὸν εἰς τὸ μέσον τῆς χερσονήσου· ἀπέχει ἀπὸ μὲν τὴν Β. ἀκτὴν ὑπὲρ τὸ μίλιον, ἀπὸ δὲ τὴν Ν. ὑπὲρ τὰ δύο· αἱ οἰκίαι εἶνε ἀραιὰ ἐκτισμέναι καὶ ἀποτελοῦσι 3 χωριστάς συνοικίας. Ἔχει 494 οἰκίας καὶ 1734 κατ. χριστιανούς, ἐξ ὧν 825 ἄρρενες καὶ 909 θήλεις. Κλίμα καὶ ὕδωρ πηγαῖον κάλλιστον· οἱ ἄνθρωποι ὑψηλοὶ, δυνατοὶ καὶ ὠραῖοι· ἐνταῦθα γίνεται κατάχρησις τῶν ποτῶν, ἰδίᾳ δὲ τῆς ρακῆς. Οἱ δημητριακοὶ πῶν καρποὶ δὲν διατηροῦνται πολὺ· διὰ τὰ τοὺς διατηρήσωσι δὲ τοὺς θερμαίνουσιν ἐντὸς θερμῶν ὑπογείων κλιβάνων κλειστών, οἵτινες χρησιμεύουσι καὶ ὡς ἀποθήκαι· ἔχουν πολὺ ἐκτεταμέναν γαίαν καὶ ὅμως εἶνε πτωχοί.

ΜΟΝΗ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΑΝΔΡΕΟΥ 14 μίλια πρὸς Α. τοῦ Ριζοκαρπάσου ἐκτισμένη ὅλως διόλου πλησίον τῆς Ν. ἀκτῆς ἐν μαγευτικῇ τοποθεσίᾳ· ἔχει πολλὰ καὶ καλὰ δωμάτια διὰ τοὺς ἐπισκεπτομένους αὐτὴν ξένους. Ἐκ τῶν πολλῶν εἰσοδημάτων αὐτῆς ὁ φιλότιμος Οἰκονόμος τῆς διατηρεῖ δημοτικὰ σχολεῖα ἄρρένων καὶ θηλέων ἐν Ριζοκαρπάτῳ.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Πληθυσμὸς—Θρησκεία.

Ὅλος ὁ πληθυσμὸς τῆς Κύπρου λοιπὸν—κατὰ τὴν ἀπογραφὴν τοῦ 1891—ἀνέρχεται εἰς 209,286 ψυχάς. Ἐκ τούτων 158,585 εἶνε Ἕλληνες ὀρθόδοξοι, 47,926 Μωχμεθανοὶ, 1,131 Μαρωνῖται, 915 Καθολικοὶ, 280 Ἀρμένιοι, 271 Ἀγγλοὶ καὶ 178 διαφόρων δογματῶν. Ἐπικρατοῦσα θρησκεία εἶνε ἡ Χριστιανικὴ Ὀρθόδοξος, γλῶσσα δὲ ἡ ἀπλοελληνικὴ, ἣν ὁμιλοῦ-

σιν ὡς μητρικὴν των ὑπὲρ τὰς 3.000 Μωχμεθανοὶ καὶ 800 περίπου Μαρωνῖται καὶ Καθολικοί. Ἀπαντες οὗτοι κατοικοῦσιν εἰς 690 κώμας καὶ χωρία.

Πρόσοδοι—Δαπάναι—Ἐμπόριον.

Αἱ δημόσιαι πρόσοδοι τῆς νήσου ἀναβαίνουσιν εἰς 200 χιλ. λίρῶν ἀγγλικῶν, αἱ δὲ δαπάναι εἰς 205 χιλ. περίπου. Ἡ ἐμπορικὴ κίνησις ἀνέρχεται κατὰ μέσον ὄρον εἰς 670 χιλ. λίρας περίπου κατ' ἔτος.

Ἐξαγωγή—Εἰσαγωγή.

Τὰ κυριώτερα εἶδη τῆς ἐξαγωγῆς εἶνε τὰ δημητριακά, τὰ χαρὰ κλπ. τὰ κυριώτερα εἶδη τῆς εἰσαγωγῆς εἶνε ἡ ξυλεία, ἡματὰ βαμβάκι, ῥύσα (πετσά), καπνός, σάκχαρον, πετρέλαιο, σάπων, καφεὶν, οὐτύρεν, ὄρυζιον κλπ.

Νομίσματα.

Κυκλοφοροῦντα νομίσματα εἶνε τὰ ἀγγλικά. Ἡ λίρα, τὸ σελλίνιον, τὸ γρόσιον, ἡ εἰκοσάρα καὶ ἡ δεκάρα. Εἰς τὴν διοίκησιν τῆς νήσου ἡ λίρα ἔχει 132 γρόσια, τὸ σελλίνιον 6 γρ. καὶ τὸ γρόσιον 30 παράδες καὶ τ' ἄλλα κατ' ἀναλογίαν. Εἰς τὴν διοίκησιν Πάφου ἡ λίρα ἔχει 120 γρόσια, τὸ σελλίνιον 6 γρ., τὸ γρόσιον 27 παράδες καὶ τ' ἄλλα κατ' ἀναλογίαν. Εἰς δὲ τὰς ἄλλας διοικήσεις ἡ λίρα ἔχει 182 γρ., τὸ σελλίνιον 9, τὸ γρόσιον 40 παράδες καὶ τ' ἄλλα κατ' ἀναλογίαν.

ΤΕΛΟΣ

ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ

Σελίς	24	γραμμ.	26	ἀντί	«ἐζήτων»	ἀνάγνωθι	«ἐζήτουν»
„	26	„	1	„	«Ἀμμοχ.»	„	«Λάρνακος»
„	„	„	5	„	«Ἀρλάνδα»	„	«Ἀρνάδα»
„	53	„	14	„	«πρὸς τὰ Β. Δ.»	„	«πρὸς Δ.»
„	62	„	17	„	ἀνάγνωθι	«ἡ Κλορκοί».	

